

Ž

ZIVOT

KULTÚRNO-
SPOLOČENSKÝ
ČASOPIS

SEPTEMBER
WRZESIEN

1999

Č. 9 (496)
CENA 1,70 ZŁ

**ZJAVENIA
PANNY
MÁRIE**

**SLOVENČINA
V REPISKÁCH**

**KRST
MALÉHO
SLOVÁKA**

Nedecký zámok spolu s umelým priehradným jazerom na Dunajci sú nepochybne veľkou atrakciou pre turistov v tomto kúte Spiša. O tom, ako je to vlastne s tou turistikou v Nedeci, Nedeci-Zámku a ich okolí, píšeme na str. 11-12. Foto: J. Bryja

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOGA

Zespół:
Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:
Žofia Bogačíková,
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová,
Anton Pivovarčík

Skład:
Redakcja Život

Łamanie i druk:
Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:
Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:
Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100

Prenumeratę czasopisma
można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół
i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1,70 zł
półrocznie - 10,20 zł
rocznie - 20,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

V ČÍSLE:

V pocte divadlu a divadelníkom	4
Slovenčina v Repiskách	6
Dlhoročný predseda	8
Krst malého Slováka	9
Na jablonskom trhu	10-11
Čo je s tou turistikou?	11-12
Pekelnícki fajermani	13
Zjavenia Panny Márie	15
Betónová dlažba z Chyžného	16-17
Slovenskí poslanci v Krakove	18-19
Povedky na voľnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - młodším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Móda	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE: Vo víre tanca - členovia krempašského folklórneho súboru Zelený javor.
Foto: J. Krištofek

PRED XI. ZJAZDOM SSP

Blíži sa XI. celoštátny zjazd nášho Spolku, významná udalosť nielen pre našu organizáciu, ale pre celú slovenskú národnosť menšinu v Poľsku. Je to teda vhodná príleženosť na prehodnotenie činnosti Spolku za posledných päť rokov a na stanovenie plánov do budúcnosti. Čoskoro sa začnú v miestnych skupinách voľne schôdze, na ktorých krajania budú môcť prediskutovať všetky svoje problémy, hľadať spôsoby ich riešenia, no a voliť delegátov na zjazd. Kým však k tomu dojde, obrátili sme sa na niektorých aktivistov nášho Spolku, aby nám povedali, čo od zjazdu očakávajú a s akými problémami na pôdu. Dnes prinášame prvé výpovede.

AUGUSTÍN
FINDURA
z Nedece-
Zámku

- Myslím si, že XI. zjazd musí priniesť nejaké zmeny, ktoré pomôžu oživiť a posilniť činnosť nášho Spolku, najmä miestnych skupín. Je smutné, že ubúda členská základňa MS SSP. Starší ľudia nezabúdajú na svoj pôvod a svoje korene, lenže z mladých to povedomie už mnohí nemajú, zasimlovali sa. Je potrebné urobiť niečo, aby sme ich k sebe pritiahli. Zdá sa mi, že treba začínať od základov - národnej výchovy.

Myslím si tiež, že ľudia sa musia zamyslieť nad potrebami miestnych skupín. Napr. voľakedy sme mali v Nedeci-Zámku klubovňu, v ktorej sa krajania mohli schádzať. Dnes nič nemáme, ľudia sa so sebou menej stýkajú a aj preto krajanský život slabne. Dnešní ľudia sú už takí, že zo všetkého chcú mať nejaký úžitok. Keby krajania videli, že Spolok pre nich viac robí, tiež by sa viac angažovali. Preto zjazd by sa mal zameriať aj na otázku, ako pomôcť krajanom a čo urobiť v ich prospech. Nemám tu na mysli nič veľké, ale keby napr. Spolok zorganizoval pre krajanov nejaký zájazd na Slovensko, alebo keby niekto z krajanov mohol občas ísť na liečenie do slovenských kúpeľov, ako to bolo v minulosti, aby videli, že sa na nich nezabúda. Miestne skupiny, najmä tie menšie, sa dnes cítia osamotené. Skrátka treba urobiť niečo, aby krajania videli, že nie sú sami, ba že aj v starej vlasti na nich myslia. Preto podľa mňa aj krajanskú kartu by sa malo znovelizovať, lebo nespĺňa požiadavky, aké Slováci v cudzine očakávali. Spolok by mal venovať väčšiu pozornosť prezentovaniu slovenskej kultúry v našich obciach, najmä v tých menších, kde sa nič nedeje, a pozývať k nám slovenské folklórne súbory a divadelné krúžky.

V lete, keď je tu veľa turistov, dalo by sa dohodnúť s riaditeľom Nedeckého zámku a urobiť nejakú spoločnú akciu, ktorá by iste zaujala krajanov zo širokého okolia.

JÁN
REPIŠČÁK
z Repísk

- Myslím si, že veľmi dôležitý bude nielen zjazd, ale aj miestne a obvodné schôdze pred zjazdom. Na nich predsa treba projektovať ďalšiu činnosť miestnych skupín a tým aj celého Spolku. Naša MS má dnes vyše 60 dospelých členov. Ešte vždy však máme staré členské preukazy, preto je potrebné ich vymeniť. Medzi členmi máme aj mladých krajanov, lenže treba urobiť všetko, aby ich bolo ešte viac. Pamäťam sa, že napr. v roku 1988 vstúpilo do našej miestnej skupiny dvanásť nových členov. Lenže potom v obci akosi začínať pribúdať agitátorov „poľského Spiša“, ktorí začali robiť zmätky. Dnes sa to ešte stupňuje. Do roku 1988 bol u nás Život takmer v každej domácnosti. Potom ľudia trošku polavili, ale aj tak ešte vždy náš časopis predpláca takmer 40 osôb, teda vyše polovica obce. Verím, že zjazd prispeje k posileniu činnosti nášho Spolku a pomôže vyriešiť mnohé problémy, ktoré krajanom stážujú život. Myslím si, že na predzjazdovej schôdzi krajania prediskutujú všetky otázky, ktorými sa má zjazd zaoberať a dúfam, že pouvažujú aj o možnostiach ich vyriešenia. Podľa mňa treba rozchodne zintenzívniť činnosť miestnych skupín a obvodných výborov a zlepšiť ich kontakty medzi sebou a tým aj spoluprácu.

FRANTIŠEK
MLYNARČÍK
z Čiernej
Hory

- Činnosť nášho Spolku a jeho miestnych skupín má nesporne veľký význam pre všetkých krajanov, preto je potrebné neustále rozširovať členskú základňu. Žiaľ, v poslednom čase čoraz viac pribúda našich neprajníkov, ktorí prekážame len preto, že sme Slováci. Práve preto sa musíme držať spolu a zintenzívniť našu činnosť. To je základná vec, ktorú musíme mať na zreteli. V našej organizácii musí byť jednota, nesmieme sa deliť, preto dúfam, že zjazd pomôže vyriešiť všetky nezhody medzi krajanmi. Ďalej by som chcel, aby každý kraján dostal nový členský preukaz. Dnes ešte viacerí krajania nevlastnia tieto preukazy. V našej miestnej skupine by som zase chcel obnoviť klubovňu. Donedávna sa nachádzala v požiarnej zbrojnici, lenže kvôli nevyrovnaným účtom za nájomné nám ju zrušili. Verím však, že sa nám tento problém podarí vyriešiť. Veľmi potrebné je zapájať do činnosti nášho Spolku mládež. Okrem toho si myslím, že na všetky naše stretnutia a schôdze treba pozývať učiteľov a učiteľky slovenčiny, aby sa aj členovia mohli oboznámiť s problémami pri vyučovaní slovenčiny a súčasne spoľočne prediskutovať, ako medzi krajanskými deťmi zvýšiť záujem o výučbu materčiny. Myslím si, že by bolo potrebné zintenzívniť kontakty so Slovenskou republikou. Mohli by sme častejšie organizovať nejaké kultúrne podujatia, na ktoré by sme pozývali hostí a účinkujúcich zo Slovenska.

ZáZNAMENAL: JÁN BRYJA

Naša fotohádanka

Naša dnešná snímka predstavuje veľmi známu osobnosť - britskú kráľovnú. Vašou úlohou bude uhádnuť jej meno, čo iste nebude ľahké. Keby vám to však robilo problémy, stačí si napr. zalistovať v Životoch za posledné tri roky, v ktorých sme ju v našej rubrike Stáva sa niekolkorát spomínali. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžreboujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 7/99 sme uverejnili fotografiu speváčky Tiny Turnerovej. Knihy vyžrebovali: Katarína Tisoníková z Chyžného, Paulína Klukošovská a Marek Klukošovský z Novej Belej a Jozef Klukošovský z Krempáčov.

V POCTE DIVADLU A DIVADELNÍKOM

Neoddeliteľnou súčasťou slovenského národného života bolo v minulosti ochotnícke divadlo, ktoré formovalo národnostné cítenie Slovákov najmä v období silnej maďarizácie. Z radov divadelných ochotníkov vyšli mnohí slovenskí národovci, veľkí spisovatelia a básnici, napríklad Andrej Sládkovič, Ján Kalinčiak, Ján Francisci a iní.

Dramatici a hry

Významnú úlohu v začiatkoch rozvoja slovenského divadelníctva zohral Ján Chalupka (1791-1871), ktorý sa preslávil dodnes uvádzanou veselohrou *Kocourkovo anebo: Jen abychom v hanbě nezůstali* (1830). Vysmieval sa v nej najmä z ľudskej hlúposti, zápecníctva, konzervativizmu, pätolizačstva, rodinkárstva, opíčenia sa po módnom, skrátku z nerešti, ktoré, žiaľ, podnes nestratili svoju aktualitu. Pod pojmom *kocúrkovčina* sa rozumie všetko zvrátené, nezmyselné a postavené na hlavu. V matičných rokoch si veľkú popularitu medzi širokými vrstvami obyvateľstva získaala dramatická tvorba ďalšieho slovenského spisovateľa, Jána Palárika (1822-1870), ktorého veselohry *Inkognito* (1858), *Drotár* (1860) a *Zmierenie alebo Dobrodružstvo pri obžinkoch* (1862) čerpali námet z dedinského prostredia. Dnes v jeho rodisku, obci Raková, sa každoročne koná celoslovenská prehliadka ochotníckych súborov *Palárikova Raková*, na ktorej v minulosti vystupovali aj naše divadelné súbory.

Ďalším významným slovenským dramatikom, ktorého 140. výročie narodenia sme si nedávno pripomnuli, bol Ferko Urbánek. Narodil sa 30. júla 1859 vo Vsetíne na Morave. Po štúdiách na gymnáziu v Kláštore pod Znievom, Ostrihome a Banskej Bystrici pôsobil ako lekárnický praktikant, úradník v ad-

G. Prilinská preberá diplom za pekné vystúpenie

Podvľčianski ochotníci hrajú na nádvorí Oravského zámku

vokátskej kancelárii a od roku 1866 gazdoval na otcovskom majetku. V rokoch 1904-1923 bol tajomníkom Spolku sv. Vojtecha v Trnave, kde sa neskôr stal majiteľom tlačiarne a založil vydavateľstvo, v ktorom vyšlo mnoho hodnotných slovenských kníh. Od roku 1923 pôsobil ako tajomník Slovenskej ligy v Bratislave. Ťažisko jeho práce bolo najmä v dramatickej tvorbe, ktorej sa venoval už od študentských čias. Napísal okolo 60 divadelných hier, jednoaktoviek, alegorických scén a hier pre deti. Najznámejšie sú: *Kamenný chodníček*, *Pytliačova žena*, *Stríďza spod hája*, *Diabol v raji manželskom*, *Rozmajrín*, *Bludári*, *Škriatok*, *Strašidlo*, *Už sú všetci v jednom vereci*, *Pani richtárka* a iné. Mnohé z jeho hier sú podnes v repertoári ochotníckych, ale aj profesionálnych divadiel.

Divadelníctvo na Orave

Ochotnícke divadelníctvo má pekné tradície i na hornej Orave. Stretávame sa s ním už v medzivojném období, ale najväčší rozmach nadobudlo po druhej svetovej vojne a vzniku nášho Spolku. Vo väčšine miestnych skupín začali vznikať krajanské ochotnícke divadelné krúžky, ktoré pravidelne vystupovali v oravských obciach. K najaktívnejším, aspoň v počiatočnom období, patrili divadelka v Jablonke, Hornej a Dolnej Zubrici, v Malej a Veľkej Lipnici, Podsrní a Harkabuze, Chyžnom, Podvŕku a Pekelníku (v rokoch 1955-66 ho viedla Lýdia Mšalová). Každý rok dokázali nacvičiť aspoň 1-2 hry. V ich repertoári boli hry známych slovenských dramatikov, najmä spomínaného Ferka Urbánka (*Kamenný chodníček*, *Pytliačova žena*, *Pani richtárka*, *Pokuta za hriech*, *Kliatba*), Ivana Stodolu (Bačova žena), Jána Palárika (*Inkognito*, *Drotár*), Jána Hollého (Kubo), Jozefa Gregora-Tajovského (*Statky-zmätky*, *Ženský zákon*, Matka, Hriech), Jonáša Záborského (Najdúch, Pytač), Štefana Králika (Buky podpolianske), Ivana Bukovčana (Diablovevnevsta, Surovô drevo) a ďalších.

Ondrejko

Dnes z oravských ochotníckych divadelných súborov pôsobí už len divadelný krúžok *Ondrejko* v Podvŕku. Názov krúžku, ktorý vznikol v roku 1951, je odvodený od mena pastiera, ktorý kedysi pásol ovce v mieste neškoršej dediny Veľké Ondrejovce, čiže dnešného Podvŕka. Za všetky tie roky krúžok z Podvŕka o. i. viedli: učiteľ Anton Papánek, Hermína Kovalíková, Mária Nedel'áková, Mária Grábáčová a dnes Genovéva Prilinská. Jadro súboru tvoria manželia Genovéva a Eduard Prilinskovi, Vladislav Pieronek, Jozef Rusnák, Krištof Pieronek, Barbara Torbová, Eva Gondeková a Eva Prilinská. Krúžok mal veľmi bohatý repertoár. Boli v ňom o. i. také hry, ako: *Potopa sveta*, *Kamenný chodníček*, *Pani richtárka*, *Tri verecia zemiakov*, *Oklamaný manžel*. Ich divadelné umenie už dobre poznajú diváci nielen na Orave a Spiši, ale aj na Slovensku. Podvľčania vystupovali skoro v každej oravskej obci, pravidelne sa zúčastňovali prehliadok divadelných krúžkov nášho Spolku, úspešne nás reprezentovali na prehliadke kultúry národnostných menšíň vo Varšave a na iných podujatiach.

Ondrejka poznajú i na Slovensku. Niekoľkokrát vystúpil na celoslovenskej divadelnej prehliadke Palárikova Raková, na Scénickej žatve v Martine, na matičnom Svetovom festivale slovenskej mládeže v Kanianke pri Bojniciach, nehovoriac o mnohých obciach a mestách na slovenskej Orave - v Námestove, Trstenej, Oravskej Polhore, Mutnom, Sihelnom, Rabči, Lokci, Novoti, atď. V roku 1995, pri príležitosti 45. výročia svojej činnosti sa Ondrejko predstavil v obci Štefanov na slovenskej Orave, kde sa konal spoločný medailón Podvľčanov a domáceho súboru VENDO, ktorý súčasne oslavoval 110. výročie svojho vzniku.

V Oravskom Podzámku

Divadelníci z Podvŕka sa naposledy predstavili slovenským divákom 27. júna t.r. na prehliadke tvorby amatérskych divadelných

súborov - VIII. oravský divadelný Podzámok, ktorá sa konala v Oravskom Podzámku. Vystupovali, tak ako aj ostatné súbory, v prekrásnej scénérii nádvoria Oravského hradu.

Divákom predviedli voľne spracovanú divadelnú hru *Starý zaľúbenec* od Jána Chalupku. Réžiu tejto humornej ladnej scénky zo života dedinského ľudu mali manželia Genovéva a Eduard Prilinskovi. Hlavnú postavu, starého figliara, výborne stvárnil Vladislav Pieronek, gazdovu ženu G. Prilinská, do roly gazdu sa vžil E. Prilinský a paholkov zahrali Jozef Rusnák a Krištof Pieronek. Za svoj dobrý výkon boli Podvlnčania odmenení ováciemi a pamätným diplomom.

Okrem našich ochotníkov na prehliadke vystúpil detský divadelný súbor *Divadielko pod hradom* z Oravského Podzámku, ktorý sa predstavil hrami *Bubeník*, podľa motívov talianskej rozprávky a *Krčma u zelenej lípy*, podľa povesti o Oravskom zámku. Žiaci zo Základnej umeleckej školy P. M. Bohuňa z Dolného Kubína predviedli *Prelúdium D. Šostakoviča, Mementy z Uhrovcu a Žaškovské melódie*. Divadelný súbor pri Okresnom úrade a Miestnom odbore Matice slovenskej v Belej - Duliciach na prehliadku v Oravskom Podzámku vybral hru S. Lichého *Pieseň o Fanánovi Tulipánovi*.

Spoločná fotografia na rozlúčku

Organizátormi VIII. oravského divadelného Podzámku boli: Oravské osvetové stredisko a Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne, Obecný úrad a Miestny odbor Matice slovenskej v Oravskom Podzámku a Ústredná rada združenia divadelných ochotníkov Slovenska v Martine. V mene Podvlnčianskych ochotníkov vyslovujeme slová podakovania riaditeľke OOS v Dolnom

Kubíne Ol'ge Žabenskej za pozvanie na prehliadku, ako aj riaditeľovi Oravského múzea P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne RNDr. Dušanovi Karáskovi a starostovi obce Oravský Podzámok ing. Cyrilovi Urbanovi za starostlivosť, ktorú im venovali počas celého pobytu.

Text: PETER KOLLÁRIK
Foto: GREGOR PRILINSKÝ

KRÁTKO Z ORAVY

V septembri sa 70 rokov dožívajú krajania Eugen Fula (13. 9.) z Chyžného a Ignáč Piroh (22. 9.) z Jablonky, 55 rokov oslavia Jablončania Tadeáš Ďubek (3. 9.) a Ján Novák (11. 9.), 50 rokov Jozef Kozák (23. 9.) z Oravky a 45. výročie svadby oslavujú (21. 9.) manželia Emil a Jolana (rod. Moždženová) Karáškovi z Malej Lipnice. Všetkým jubilantom k ich sviatku srdečne blahoželáme.

* * *

Zlodeji automobilov nelenili ani na Orave. 3. júla ukradli v Pekelníku Fiat 126 P, čím majiteľovi spôsobili škodu vo výške 7 tisíc zlôt. V Jablonke sa traja zlodeji, vydávajúci sa za kupcov, snažili počas „skúšo-

bnej“ jazdy ukradnúť Audi v hodnote 51 tisíc zlôt. Auto naštastie zanechali o niekoľko kilometrov ďalej.

* * *

V Chyžnom konečne rozobrali schátralú a rozpadajúcu sa budovu bývalého kultúrneho domu, stojacu pri hlavnej ceste E-7, vedúcej k hraničnému priechodu, ktorá už dlhé roky špatila vzhľad obce.

* * *

11. júla t.r. zrazil v Malej Lipnici vodič osobného automobilu zn. Hyundai (jazdiaci s 2,56 % alkoholu v krvi), Piotra Z., ktorý bol s vážnymi zlomeninami nohy prevezený do nemocnice v Novom Targu.

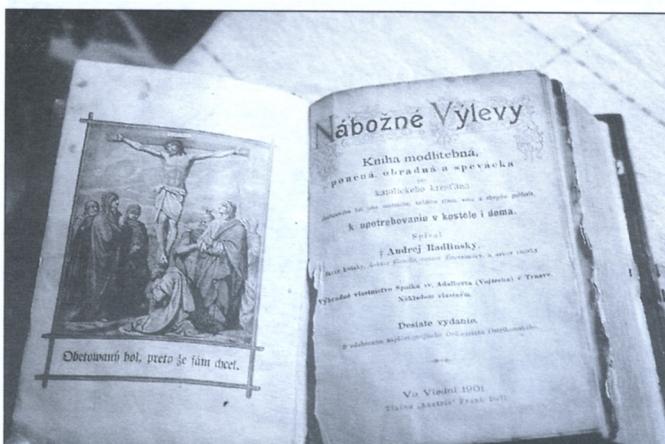
* * *

Vo viacerých oravských obciach si najmä starší krajania dodnes s úctou uchovávajú starodávne slovenské písomnosti. U Johany Fulovej v Chyžnom sme videli výborne zachovalú modlitebnú knížku *Nábožné Výlevy* (na snímke), ktorá bola vydaná vo Viedni roku 1901 a zostavil ju Andrej Radlinský. Knihu vydal Spolok sv. Adalberta (Vojtecha) v Trnave.

* * *

Výstavba novej požiarnej zbrojnice v Har kabuze (na snímke), ktorá začala koncom minulého roka, pokračuje. Stavbári z firmy Pu stelník v Rabke už dokončili prízemie a stavba bude v hrubom stave ukončená do konca t.r.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

SLOVENČINA V BRIJOVOM POTOKU

Repiská sú veľmi svojráznou spišskou obcou. Sú zložené zo 4 časťí: Grocholovho, Vojtičkovho a Brijovho Potoka a sídliska Pavlíky, ktoré spolu tvoria jednu administratívnu jednotku s jedným richtárom. Z cirkevného hľadiska tieto Potoky patria k dvom farnostiam - Grocholov a Vojtičkov Potok tvoria samostatnú farnosť, kým Brijov Potok a Pavlíky patria k jurgovskej farnosti. V obci sú taktiež dve základné školy: jedna v Brijovom a druhá v Grocholovom Potoku. Žiaľ, dnes sa už ani v jednej nevyučuje slovenský jazyk. V Repiskách nájdeme aj dva požiarne zbyty a dve miestne skupiny nášho Spolku. Prvá MS, ktorá združovala členov z celých Repísk, vznikla v roku 1947 v Brijovom Potoku. Jej predsedom je od roku 1958 zaslúžilý krajanský aktivista Ján Repiščák. Podneď sa pozrieť, s akými problémami sa dnes stretávajú krajania z Brijovho Potoka.

Škola

- Na našej základnej škole sa dlhé roky vyučovala slovenčina, o ktorú bol vždy záujem, - hovorí J. Repiščák. - Žiaľ, v posledných rokoch sme na mieste nemali učiteľa slovenčiny, preto sem dochádzal učiť krajan Alojz Rusnák. Keďže pracoval v Grocholovom Potoku, mohol u nás učiť len neskoro poobede. V súvislosti s tým deti museli po vyučovaní čakať na slovenčinu aj niekoľko hodín. Nečudo, že ich to odradilo od štúdia materinského jazyka.

Výsledok je taký, že už dva roky sa v miestnej škole slovenčina nevyučuje. Namiesto nej sa deti učia ruštinu. Ako tvrdí J. Repiščák, aj dnes by sa našlo dosť detí, ktoré by sa ochotne učili slovenčinu, ale musia mať vhodné

Prededa MS J. Repiščák s vnúčencami

podmienky. Od septembra žiaci šiestej triedy začnú navštěvovala gymnázium v Bialke Tatrzánskej. Oveľa bližšie by mali do susedného Jurgova, kde tiež je otvorený prvý ročník gymnázia, lenže náklady na cestu by si museli hradiať sami, kym prepravu do Bialky im má zabezpečiť Gminný úrad v Bukowine Tatrzánskej. Dodajme ešte, že do Brijovho Potoka zatiaľ nepremáva ani jeden autobus. Ak niekto potrebuje niekam vystečovať a nevlastní auto, musí ísť peši do Čiernej Hory.

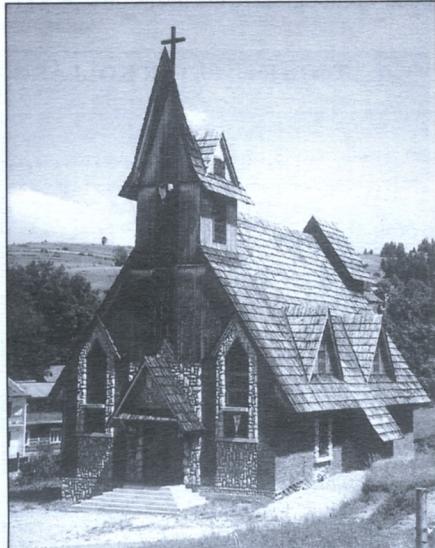
Úcta k sponzorom?

Hoci Brijov Potok - ako sme už spomíinali - patrí k jurgovskej farnosti, obyvatelia tejto časti Repísk sa už dva roky môžu tešiť z vlastného nového kostola. Jeho výstavba, do ktorej sa zapájali všetci miestni obyvatelia, trvala vyše šesť rokov. S významnou pomocou im prišli aj občania okolitých dedín, ale hlavne krajania zo zámoria. Samozrejme po skončení výstavby chceli Repiščania svoj kostol čími skôr aj zariadiť. Zase im prišli s pomocou aj krajania z Ameriky. Dnes na svoj krásny kostol môžu

byť všetci hrdí, hoci - ako všade na svete - aj v Repískach sa nájdú ľudia, ktorí vo všetkom hľadajú príležitosť na rozdúchanie iskričky národnostnej neznášanlivosti medzi ľuďmi.

Problémy sa začali už pred posviackou kostola. Značnú pomoc pri výstavbe poskytla napr. krajanka Irena Kurčáková z Ameriky, rodáčka z Repísk. Pred posviackou venovala pre kostol o.i. krásnu zástavu, zobrazujúcu na jednej strane Pannu Máriu a na druhej sv. Vojtecha. Boli na nej slovenské náписy: Ó, Mária, Kráľovna Tatier, Ochraňuj nás; Svätý Vojtech, Oroduj za nás. Zástava mala byť posvätená počas posviacky kostola. Žiaľ, nestalo sa tak. Našlo sa totiž niekoľko ľudí, ktorým prekážali slovenské náписy, preto boli proti posviackej zástave. Keď neskôr Irena Kurčáková pricesťovala z Ameriky, dôrazne žiadala, aby zástavu slávnostne posvätili a umiestnili v kostole. Lenže nestalo sa tak. Miestny farár sice zástavu posvätil, ale po omši a v sakristii, a prikázał, aby ju z kostola zobrať domov. Je to naozaj čudný spôsob podákovania sponzorom za ich nezistnú pomoc pri výstavbe a za-

Kostol v Brijovom Potoku

Malebný pohľad na Repiská - Brijov Potok

riadovaní kostola. Repišťania hneď potom zvolali obecnú schôdzku, na ktorú pozvali aj farára (ktorý sa jej však nezúčastnil), na ktorej mali rozhodnúť čo bude ďalej so zástavou. Väčšina obyvateľov Brijovho Potoka bola samozrejme za to, aby ju umiestnili v kostole. Krajan Ján Jurgošian dokonca navrhol, aby predstaviteľia poľskej strany kúpili hoci aj dve zástavy s poľskými nápismi a umiestnili ich spolu so slovenskou zástavou v kostole. Proti takému riešeniu sa však neskôr postavil jurgovský farár s odôvodnením, že v kostole nie je dosť miesta na tri zástavy. Je to dosť čudný argument, lebo kostol je dostatočne veľký: má šírku 11 metrov a dĺžku 20 metrov.

Prípad so zástavou nie je ojedinelý. Problemy boli aj so zastaveniami Krížovej cesty. Sponzorom krásnych rezieb Krížovej cesty, ktoré zhotoval Jozef Jurgošian z Vojtičkovho Potoka, sú repišskí krajania žijúci v Amerike, Mária a Sebastián Kurčákovci. Je samozrejmé, že chceli, aby pri jednotlivých výjavoch boli slovenské nápisy. Lenže aj tentokrát sa našli ľudia, ktorým to prekážalo. Preto len pri poslednom výjave bol v dreve vyrezaný nápis zvečňujúci mená darcov. Napočúdovanie spomínaným ľuďom prekážalo aj to, že sa nápis nachádzal na výjave Krížovej cesty. Pre tieto rozpory sa všetci obyvateľia nakoniec dohodli, že v kostole budú len dva nápis. Jedným je spomínany slovenský nápis s menami sponzorov Krížovej cesty (avšak pôvodný, vyrezaný v dreve pri poslednom výjave bol nahra-

dený nápisom na malej plechovej tabuľke), druhým je poľský nápis na kostole, zvečňujúci deň jeho posviacky. Na túto dohodu sa odváľajú predstaviteľia poľskej strany, ktorí sú proti umiestneniu spomínamej zástavy v kostole. Lenže, ako sme sa presvedčili, táto dohoda bola už z ich strany porušená: na zadnej strane osobitnej vyrezávanej lavice pri oltári si každý môže prečítať poľské mená a prezviská jej sponzorov. Chápem, že ľudia, ktorí nejak významnejšie prispeli na výstavbu a zariadovanie tohto kostola chcú, aby sa na nich nezabudlo, aby tam bola aspoň malá zmienka o ich pomoci. Nechápe však prečo ju nemôžu mať v rodnom jazyku krajania, ktorí azda najviac pomohli pri výstavbe tohto svätoštánku. Vedľ takýmto počináním môžu Repišťania len odradiť prípadných ďalších sponzorov. Veď aj teraz krajan Alojz Kurčák, žijúci v Amerike, chce kúpiť pre kostol nový zvon. Lenže na zvone by malo byť meno zvona a jeho sponzora, čomu sa opäť sprotivili niekoľkí odporcovia slovenčiny. Takýto stav v Brijovom Potoku trvá už dva roky. Výsledky nie sú potešiteľné: odvtedy sa totiž pri kostole nič neurobilo. Až sa nechce veriť, koľko napäťia dokažu vniest

Sporná zástava so slovenským nápisom

do celej dediny niekoľkí nepriaznivci. Najsmutnejšie je však to, že nevidia alebo nechcú vidieť, že škodia nielen iným, ale aj sebe.

Text a foto: JÁN BRYJA

KRÁTKO ZO SPIŠA

Beliansky futbalový klub Łęgi postúpil z C do B skupiny oblastnej ligy. Kedže na konci sezóny Beľania obsadili v C skupine druhé miesto, museli o postup zohrať v júni dva dotatočné zápas s mužstvom Gronika Gronków. Obe vyhrali. Zdá sa, že ani v B - skupine sa nestratia. V júli sa stretli so Szaflarami a vyhrali vysoko 5 : 2.

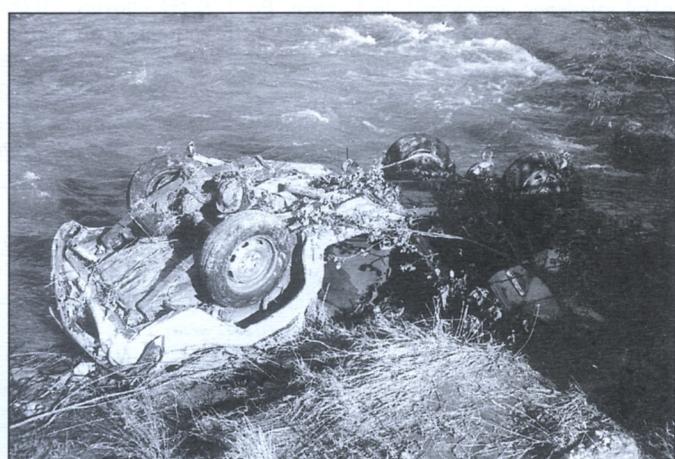
***

8. júla t.r. sa nad niektorými spišskými obcami prehnala silná búrka, v dôsledku ktorej sa prudko zdvihli vody v miestnych rieekach a mnohým roľníkom urobili značné škody. Zvlášť postihnuté boli obce Kacvín a Nedeca, kde rozvodnená rieka zatopila niekoľko hospodárstiev a mnohým gazdom zničila úrodu. Veľká voda strhla do svojich útrob aj niekoľko osobných automobilov (na snímke).

***

V dňoch 8. až 25. júla 1999 putovala po spišských farnostiach kópia zázračného obrazu Panny Márie Čenstochovskej. 8. júla obraz zavítal do Jurgova (na snímke), 9. júla do Repíšk, 13. júla do Čiernej Hory, 14. júla do Tribša, 18. júla do Fridmana, 19. júla do Krempáčov, 20. júla do Durština, 21. júla do Novej Belej, 22. júla do Vyšných Láp, 23. júla do Nižných Láp, 24. júla do Kacvína a 25. júla do Nedeca.

Text a foto: JÁN BRYJA

DLHOROČNÝ PREDSEDA

Prvé roky po skončení druhej svetovej vojne mali pre nás krajanský život veľký význam. Vtedy sa totiž začali tvoriť miestne skupiny nášho Spolku. Nebolo tomu ináč ani v Čiernej Hore, kde krajania založili jednu celobecnú skupinu, ktorá mala sídlo v časti obce ležiacej smerom k Tribšu. Kedže sa obec rozprestiera na dvoch protiahľadných stranach roziahľadného kopca, čo sťažovalo kontakt so všetkými členmi, preto sa čiernohorskí krajania v roku 1975 rozhodli založiť ďalšiu miestnu skupinu so sídlom v druhej časti obce - od Jurgova. Jej predsedom sa stal krajan Sebastián MLYNARČÍK, ktorý túto funkciu plní dodnes, teda takmer celé štvrtstočie. Dnes chceme priblížiť postavu tohto zaslúžilého krajanského aktivistu.

Mlyn pri Bialke

Narodil sa 15. septembra 1922 v Čiernej Hore od Jurgova, kde prežil detské roky a navštievoval základnú školu. Jeho rodičia - Jozef a Anna, gazdovali na neveľkom hospodárstve. Mal štyroch súrodencov: bratov Jozefa a Andreja a sestry - Helenu a Máriu (dnes už všetci nežijú). Sebastiánov otec sa zúčastnil bojov prej svetovej vojny a istý čas strávil v ruskom zajatí. Po návrate z vojny kúpil v Čiernej Hore pri rieke Bialke vodný mlyn, kam sa s celou rodinou nastahoval. V mlynárenčení pomáhal otcovi aj Sebastián s bratmi. Súčasťou mlyna bol vodný gáter (píla) a valcha (na splňovanie tkanín), takže do mlyna chodili ľudia zo širokého okolia nielen so zrnom, ale aj s drevom a súknom. Mlynárenčenie sa Sebastiánovi pozdávalo, a asi by to robil celý život, keby príroda nezmarila jeho plány. Raz v lete totiž obrovská voda úplne zmenila koryto rieky, čím odrezala mlyn od vody. Preto si Sebastián postavil vyše mlyna dom, kde sa s rodinou prestáholoval.

Tažké časy

V 1942 Sebastián Mlynarčík, vtedy už 20-ročný mladenec, narukoval do Levoče. Po šesťmesačnom výcviku bol pridelený do záložnej divízie v Medzilaborciach. Tam ho zastihlo aj vypuknutie SNP. Po zatlačení povstania do hôr jeho jednotku rozpustili a on sa vrátil do rodnej obce. Vo februári 1945 sa oženil s krajanou Helenou Tropovou. Ako dnes spomína, svadbu mali skromnú, veď prvé povojskové roky boli veľmi tažké. A nielen tažké, ale aj veľmi nebezpečné. S. Mlynarčík sa o tom mohol neraz presvedčiť na vlastnej koži. V prihraničných oblastiach šarapatiли rôzne bandy, pre ktoré bol osamelo stojaci mlyn dobrým cieľom.

- *Neraz som musel pred bandami utekať, - hovorí S. Mlynarčík. - Raz prišli v noci a*

Sebastián Mlynarčík ako vojak...

... a dnes

začali búchať na dvere do mlyna. Potichu som vykukol cez okno a vidím, že tam stojí niekoľko chlapov v dlhých tmavých pláštach ozbrojených puškami. Bez rozmyšľania som skočil do vody pod mlynské koleso a dal som sa na útek dolu riekom. Kedžbadali, že utekám, začali za mnou strieľať, naštastie ma netrafili. O niekoľko dní opäť prišli a ukradli môjmu bratovi koňa. Večer sme ich aj s bratom videli pri rieke. Kone mali so sebou, lenže nič sme nemohli urobiť. Vedť to boli ľudia odhodlaní na všetko, pre nich nebolo problémom zabiť človeka. Asi po mesiaci opäť prišli do mlyna. Zase sa mi podarilo ujsť, tak mi nič neurobili, len ukradli všetko súkno, ktoré sme valchovali pre jednu ženu z Kacviny.

25 rokov v TANAP-e

Ked sa Sebastián prestáhol do nového domu, zamestnal sa v novotargskom stavebnom podniku ako murár. V Nowom Targu prepracoval päť rokov. Potom začal pracovať v nedalekom TANAP-e ako drevorubač. Pracoval až do roku 1987, ked odišiel na zaslúžený dôchodok.

- *S prácou v TANAP-e som bol veľmi spojkojný, - hovorí. - Aj keď sme spočiatku do Jaworiny museli dochádzať peši, tak sme chodili na týždňovky. Neskôr sme od podniku dostali auto, ktoré nás každý deň vozilo do práce a po smerne odvážalo domov. V práci nikto nad nami nestál, mohli sme si kludne robiť, a spravodlivo nás aj odmeňovali. Ako drevorubač sme boli platení nie za dni, ale od kubíkov, čiže ako kto robil, tak bol odmeňovaný. Okrem výplaty sme dostávali aj ročný depútát dreva, ba istý čas sme si mohli v TANAP-e aj nakosiť a usušiť seno. Dnes už málo ľudí od nás pracuje v TANAP-e. Na túto prácu je potrebná krajanská karta, a tú mnohí ešte nemajú.*

Popri TANAP-e S. Mlynarčík s manželkou celý čas pracovali aj na neveľkom gazdov-

stve. Manželka Helena zomrela pred rokom vo veku 73 rokov. Spolu vychovali tri deti: syna Jána a dcéry Irenu a Helenu. Irena ostala na rodičovskom gazdovstve, v Čiernej Hore žije aj Helena. Syn Ján tažko ochorel a 43-ročný zomrel.

Aktívny krajan

Krajan S. Mlynarčík si veľmi dobre pamätá začiatky nášho Spolku.

- *Do krajanskej činnosti ma ako prvý nadvoril krajan Sebastián Milon z Čiernej Hory-Zahory. Najprv sme mali pre obe časti obce jednu miestnu skupinu SSP, ktorej som bol členom. Počiatky boli tažké. Hoci existovalo právo, dovoľujúce organizovať sa a usporadúvať zhromaždenia, prakticky po celý čas nás sledovali bezpečnostné orgány. Lenže krajania sa s radostou zapájali do organizovania miestnych skupín. Spočiatku patrila do našej MS takmer celá dedina. Naštastie s postupom času sa nám dostávalo čoraz viacej slobody, preto sme našu činnosť už nemuseli utajovať. V sedemdesiatych rokoch sme si v Čiernej Hore od Jurgova založili vlastnú MS a krajania ma zvolili za jej predsedu. Na vzniku našej MS sa v značnej miere podieľali o. i. krajania Andrej Košut a Jozef Sarna.*

Dnes 77-ročný krajan Sebastián Mlynarčík je pre mnohých vzorom krajanskej aktivity. Najlepšie o tom svedčí fakt, že už 24 rokov plní funkciu predsedu MS. Bol členom Obvodného výboru Spolku na Spiši a viackrát delegátom na zjazdoch SSP. Za vzornú a obeťavú prácu v krajanskom hnutí bol vyznamenaný medailou Za zásluhy pre KSSČaS. Je aktívnym propagátorom Života a spoluzakladateľom miestneho hasičského zboru, v ktorom do roku 1960 plnil funkciu veliteľa.

Text a foto: JÁN BRYJA

KRST MALÉHO SLOVÁKA

Myslím si, že pre príslušníka každého národa a národnosti je dôležitý jazykový princíp. Je to naozaj dôležitý faktor, aj keď nie jazyk, ale národné povedomie rozhoduje o tom, ku ktorému národu či národnosti človek patrí. Je preto len samozrejmé, že keď sa mi v Bratislave - 3. júla 1995 - narodil môj prvý a zatiaľ jediný vnuk - Peter Marek, tak som si zaumienil, že sviatost krstu sa bude konáť po slovensky. Som presvedčený, že mi môj drahý vnuk kedysi, keď dorastie, a keď sa, pravda, aj ja dožijem jeho dospelosti, podákuje za toto moje predsačanie. Môj vnuk, - ktorého som už v lete 1996 morálne zaviazal, aby v roku 2046 napísal knižku o Jurgove pri príležitosti 500. výročia založenia rodnej dediny jeho starého otca, - je bezpochyby slovenskej národnosti. Vedľa sa narodil v slovenskej rodine a bude vychovaný v slovenskom duchu. Preto aj národné cítenie, ktoré postupom času získa, bude slovenské.

Slovenský obrad krstu v Jurgove neprichadzal do úvahy. Totiž mestny farár dosť alergicky reaguje na žiadosti farníkov, smerujúce aj k tomu najnepatrnejšiemu rozšíreniu používania slovenčiny v jurgovskej farnosti. Sám som to zakúsil, keď som objednával pochrebnu svätú omšu (5. marca 1994) mojej matky. Len horko-fažko súhlasil, aby sa sv. omša konala v slovenčine, aj keď to nebola nedea. O tri mesiace neskôr (30. mája 1994) súhlasil ešte raz, na pohrebe môjho uja, Andreja Chovanca (6.10.1914 - 28.05.1994). Potom už nie, napriek prosbe rodiny zosnulého Jána Šoltýsa.

Spočiatku som dojednal krstenie v rodisku Andreja Hlinku - v Černovej, u môjho priateľa vdp. Miroslava Marušiaka. Potom som však, vzhľadom na určité prekážky, od toho upustil.

Veľmi ochotne mi vyšiel v ústrety sídelný biskup spišský, Mons. prof. ThDr. František Tondra. Slúbil mi totiž, že mi vnuka pokrstí v sobotu 19. júna 1999 v katedrále v Spišskej Kapitule. Dva týždne skôr, 4. júna 1999, -

zhodou okolnosti boli to 63. narodeniny otca biskupa, - išli sme na Kapitulu dojednať podrobnosti. Peter Marek suverénnu pobeňoval po priestoroch biskupskej paláca. Otca biskupa sme stretli v záhrade. Kosil trávu. Nie kosačkou, ale obyčajnu kosou. Nuž, tak sa mi vidí, že naozaj neveľa biskupov na tej zemi vie kosiť a navyše kosu aj perfektne nakovať.

Peter Marek bol pokrstený v sobotu 19. júna 1999 o 14. hodine. V sobotňajšie odpoludnie, keď sa stal kresťanom, mal už takmer štyri roky. Nechcem sa zbytočne znervózňovať popisom, prečo bol štyri roky „paganus“, preto príčiny radšej zamlčím.

Môj vnuk je zdravý, živý chlapček. Niekedy, keď náhle odskočí, je tak rýchly, že mi naozaj dá zabrat, aby som ho chytil. Preto sme sa trochu obávali, či v katedrále nevyvedie nejaký cirkus. Našťastie všetko bolo v poriadku. Správal sa takmer vzorne, až na to, že keď uvidel blesky fotografických aparátov, chcel odbehnuť, aby nás aj on mohol fotografovať. Slávnostný obrad krstu, ktorý sme dokumentovali aj videokamerou, predstavuje fotografická reportáž na tretej strane obálky. Na fotografiách vidieť, že Peter Marek, - čo je v jeho veku celkom pochopiteľné, - nejako výnimovočne neprecítil svoje včlenenie do komunity veriacich. Čosi však z toho chápal, lebo už na konci

Naozaj budem svätý? Foto: M. Bujak

obradu povedal: „Teraz som svätý“. Týmto spôsobom máme jedného slovenského sväorca naviac...

JOZEF ČONGVA
(pre Petra Marka: starý otec)

V kancelárii biskupskej úradu. Foto: D. Škrabek

KRÁTKO Z ORAVY

V Podsrní sa nachádza táto nezvyklá 115. ročná kaplnka sv. Jána (na snímke), ktorú obci venovali Ján a Katarína Kapušiakovci (1884). Po ukončení reštaurátorovských prác sa už onečinnho zaskvie v celej svojej kráse.

* * *

V Pekelníku nákladom 238 tisíc zlôtých vyasfaltovali okolo 1,5 km gminných ciest. Ide o štyri úseky ciest, vedúcich do Rokickej, Smutkowej a Šoltýsovej osady. Peniaze poskytol Gminný úrad v Czarnom Dunajci.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Kúpte si lustre...

... či radšej kočík alebo kožuch?

NA JABLONSKOM TRHU

Počiatky trhov, čiže periodickej výmeny tovarov na určených miestach, siahajú na území Slovenska ešte do predveľkomoravského obdobia. Konali sa na námestiacach významnejších miest a mestečiek, na križovatkách miest, kultových miestach, pri brodoch a pod., skrátka všade tam, kde sa schádzalo viac ľudí. Spolu s jarmokmi, čiže s výročnými trhmi, boli v minulosti prakticky jediným možným miestom na predaj a kúpu. Hoci ich význam postupne klesal, mnohé jarmoky a trhy sú dodnes významným miestom na obchodovanie, ako aj na stretnutie sa ľudí. V našom regióne sú známe najmä trhy v Jablonke (každú stredu) a v Novom Targu (vo štvrtky a soboty). Kým však prejdeme k jablonským trhom, uvedieme niekoľko údajov z minulosti.

Z história jarmokov

Prvé písomné správy o jarmokoch na území Slovenska pochádzajú z konca 11. storočia, keď sa podľa nariadenia kráľa Ladislava I. (1077-95), mohlo obchodovať iba na určitých miestach. Právo konania jarmokov bolo vtedy viazané na kráľovské príslušenstvo a bolo súčasťou výsad povýšujúcich istú lokalitu na mesto. Jarmoky, trvajúce spravidla niekoľko dní, sa zvyčajne konali v období významných cirkevných sviatkov - na Juraja, Jakuba, Mikuláša, Šimona a Júdu a podobne. Najstaršie listiny na udelenie práva jar-

mokov na Slovensku sú z roku 1344 pre Bratislavu, 1357 pre Žilinu, 1362 pre Hlohovec, 1370 pre Bardejov... Niektoré jarmoky mali tzv. trhovú slobodu, t.j. obchodníci prichádzajúci na ne boli osloboodení od colných a mýtnych poplatkov.

V stredoveku mali jarmoky v Košiciach, Levoči, Prešove, či Bardejove na východnom Slovensku dokonca medzinárodný význam. Prichádzali tam kupci zo Poľska, Sliezskaa, Ruska i Sedmohradskaa. Veľký význam mali aj jarmoky, ktoré sa konali na hraniciach poľnohospodárskych produkčných oblastí (Lučenec, Hronský Beňadik, Levice), na ktorých sa stredoslovenské banské mestá zásobovali potravinami a vínom.

Osobitným druhom boli v minulosti tzv. dobytie a konské jarmoky, ktoré sa, najmä zo zdravotných a praktických dôvodov, konali mimo mestá a mestečká. Mali osobitné termíny a obvykle sa konali niekoľko dní pred výročnými jarmokmi. Ešte v 16. storočí sa na nich (v Hlohovci, Senci, Seredi, Dunajskej Stredie či Šali), predalo až 80 tisíc kusov dobytka ročne. Hoci s postupným rozvojom dopravy, najmä v 19. storočí, začal význam jarmokov a trhov klesať, mnohé sa zachovali až dodnes.

V Jablonke

sa trhy konajú každú stredu. Zavčas rána a nezriedka už po polnoci sa do desiatok stánkov a

šiatrov, rozložených na niekoľkohektárovom priestranstve pri medzinárodnej ceste E-7, stahujú so svojím tovarom obchodníci nielen z Jablonky a Oravy, ale aj z iných oblastí Poľska. Väčšina predávajúcich má svoje, vopred vykúpené miesto na stánok, za ktoré platia gmine tzv. trhovú daň, ktorá je 3,50 zł. za 1 m² predajnej plochy. Tí, ktorí svoje výrobky ponúkajú priamo „z ruky“, či z ložnej plochy automobilu, platia za 1 m² len 1 zł. Za posledné roky sa miestny trh mimoriadne rozrástol. Najlepšie sa však tunajším obchodníkom dario do roku 1997, kedy tu neraz stálo aj vyše 1800 stánkov. V tomto roku je to väčšinou od 800 do 1000 predajných stánkov. Pomerne veľké trhovisko, patriace urbárskemu spolku, pomaly prestalo stačiť. Preto sa stáva, že miesto na súkromné stánky či parkoviská prenajímajú obchodníkom aj súkromní rolníci. Ide však o nevyasfaltované či nevybetónové plochy, ktoré najmä počas daždivého počasia značne stážajú pohyb. Nikomu to však neprekáža. Dôležitejšie sú predsa zisky. Počas jarmokov majú však viacerí Jablončania novú, dodatočnú profesiu, ako napr. dozorcovia a najmä inkasanti na parkoviskách. Trh v Jablonke príťahuje každý týždeň obrovské množstvo kupujúcich, v tom najmä zo Slovenska, takže slovenčinu možno počuť skoro pri každom stánku. Predaj sa často uskutočňuje aj za slovenské koruny. Pomerne jednoduchý je aj prepočet. Za 1 zlót zaplatíme približne 10 SK. Medzi stovkami osobných áut

Hľadaný artikel - ovčie kože

Oni už nakúpili

a autokarov vidíme značky z rôznych, neraz aj navzdialenejších kútov Slovenska. Hoci väčšina ľudí je najmä z okresov Dolný Kubín, Trstená a Námestovo, nechýbajú ani značky z Čadce, Banskej Bystrice, Trenčína, Popradu, Liptovského Mikuláša, Martina, Nitry, či Levíc. Ako som sa dozvedel, hraničný priechod v Chyžnom registruje len v deň jarmoku okolo 350 osobných automobilov a vyše 30 autokarov. V júli t.r. prešlo tadejto vyše 180 tisíc Slovákov, okolo 500 autokarov a 65 tisíc automobilov.

Lacne lustre,

hlásia všetkým jeden z ďaleka viditeľných nápisov na jablonskom trhu, hoci napísaný gramaticky nesprávne. Takáto chybáčka však nikoho nemýli, o čom svedčia davy ľudí, ktoré sa tlačia okolo tohto stánku. Na trhu sa obchoduje doslova so všetkým. Väčšinu ponuky sice tvorí šatstvo, obuv, potraviny, zelenina a ovoce, ale je aj iný tovar. Slováci kupujú najmä nábytok, kožené i koženkové sedacie súpravy, záclony, zasúvacie dvere, výrobky z dreva i skla, tefacie a ovčie kože a podobne.

- Čo ste prišli nakúpiť? - spýtal som sa slovenskej rodinky, ktorá práve vysadala z auta s martinskou ŠPZ. - Počuli sme od známych,

- hovoria, - ktorí boli v Poľsku už viackrát, že sa tu dá kúpiť mnoho vecí a ovela lacnejšie ako u nás. Ideme sa presvedčiť aj sami. Chceli by sme kúpiť nejaké pekné oblečenie pre deti, pre manžela riflové nohavice, luster do obývačky, súpravu pohárov, hoci priznám, že najviac túžim po kožuchu. Uvidíme...

Z parkoviska odchádzam medzi úzke uličky trhoviska a predieram sa medzi davmi ľudí, ktorí obklopujú farebné stánky s rôznorodými výrobkami. Dávam si však veľký pozor na svoju peňaženku a doklady. Mnohí z kupujúcich sa totiž v takejto trme-vrme najlahšie stávajú obeťami vreckárov. Neraz som už na jarmokoch počul výkriky: *chyťte zloděja...!* Vtedy je však spravidla už neskoro. Zastavujem sa najmä pri tých stánkoch, kde je najviacej ľudí, chcem si totiž urobiť prehľad o tom, čo tu najviac „letí“ a niečo aj vyfotografovať. Najväčší stisk je v sade tam, kde predávajúci vychvaľujú svoj tovar najhlasnejšie. Čo tam ponúkajú? Vidím rôzne prútené i riflové výrobky, detské kočíky, ale aj kožuchy, ovčie kože, svietidlá a podobne.

- Hm, - rozmyšľam, - taká ovčia koža by sa pekne vynímala aj na sedadlách môjho auta, lenže tá cena...

Vidím však, že mnohí sa už dojednali a celí šťastní odchádzajú. Ja, priznám sa, na jarmokoch kupujem len veľmi nerád, hoci mnohé výrobky sú ovela lacnejšie. Totiž kvalita je tu neistá a navyše nikto zákazníkovi nedá záruku na kúpený tovar. Také sú však jarmoky a kupujúci sa s tým musia, chtiac-nechtiač, zmieřiť.

Medzitým sa mi do nosa tisne príjemná vôňa pečených klobások, praženej kukurice, cukrovej vaty a ďalších dobrôt, ktoré nesmú chýbať na žiadnom poriadnom jarmoku. Každý kupujúci po úspešnom nákupe a návšteve nespôsobených stánkov predsa poriadne vyhľadne, takže posilnenie dobre padne. Tomu som ani ja neodolal.

Jablonský jarmok sa oproti minulosti značne zmenil. Kým volekedy sa tu obchodovalo najmä s dobytkom, koňmi, ošípanými a rôznymi poľnohospodárskymi produktami, dnes prevládajú priemyselné výrobky. Namesto plných sedliackych vozov, na ktorých rolníci už zavčas rána privážali na trh vykŕmených bravov, či kvíkajúce prasiatka, vidíme teraz oceľové „tátose“, ktorými prichádzajú nakujujúci i predávajúci.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ČO JE S TOU TURISTIKOU?

Ked' pred niekoľkými rokmi bola ukončená výstavba nedeckej hydroelektrárne, mnoho obyvateľov okolitých dedín, najmä tých položených v tesnej blízkosti priehrad, s nadejou očakávali zvýšený príliv turistov, ktorí by im mohli poskytnúť možnosť dodačočných príjmov. V Nedeci, Nedeci-Zámku či Fridmane začali vznikať prvé motely, ubytovne či gastronomické a iné objekty. Vybrali sme sa teda koncom júla k nedeckej priehrade presvedčiť sa, či turisti naozaj majú záujem o túto lokalitu.

Niet kde parkovať

Najväčším lákadlom pre návštevníkov Spiša je určite prehliadka Nedeckého zámku. Preto nás neprekvapilo, že v slnečný júlový deň smerovali k nemu desiatky turistov. Ako sme sa dozvedeli, počas sezóny si hrad obzrie priemerne okolo 1800 ľudí denne. Rekordný počet dennej návštevnosti v tomto roku (do polovice júla) predstavuje úctyhodné číslo - 2300 turistov. V minulom roku si hrad pozrelo okolo 220 tisíc domácich a zahraničných turistov. Na hrad sú predávané vstupenky po 5 zlottedých (pre deti a študentov - 3 zl.). Žiaľ,

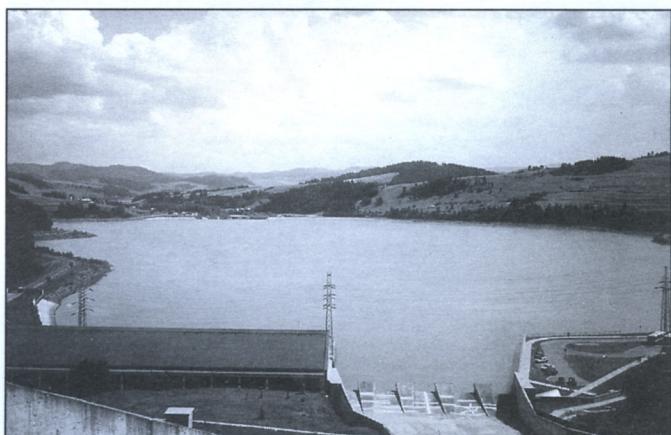
mnohí turisti prichádzajúci do Nedece-Zámku majú problémy so zaparkovaním auta. V celej obci je len jedno neveľké parkovisko pri hrade. To sa však veľmi rýchlo zaplní autami, a tak väčšina návštevníkov je nútená parkovať na okraji aj tak dosť úzkej cesty.

- Neviem, ako je možne, že pri projektovaní vodnej nádrže a plánoch jej obhospodárenia nikto nepomysel o mieste na parkovisko, - hovorí predseda MS Augustín Findura. -- Cez leto tu každý deň prichádza veľké množstvo turistov, ktorí zhárajú miesto na parkovanie. Ja sám, keby som mal v okolí nádrže nejaký väčší kus poľa, hneď by som tam zriadil platené parkovisko. A verte mi, že aj pri minimálnych poplatkoch by som na tom dobre vychádzal.

Malebný pohľad na Nedecký zámok...

... a na vodnú nádrž nedeckej priehrady

Hotel Pieniny v Nedeci

Bielá dáma

Hoci od otvorenia priehrady už uplynuli takmer tri roky a turistov v jej okolí z roka na rok pribúda, dodnes pri jazere neboli zriadené pláže ani miesta na stanovanie. Najväčšou atrakciou je výhľadová plavba po jazere (hornej nádrži) na neveľkej lodi nazvanej Biela dáma. Ako sme sa dozvedeli, o plavbu na nej majú turisti veľký záujem, aj keď lístky nie sú najlacnejšie. Asi za hodinovú plavbu musia dospelí zaplatiť 8 zlých a deti 6 zlých. Lod', ktorej majiteľmi sú Anna a Kazimierz Wolskowci z Mizernej, premáva cez leto každý deň od 9. do 19. hodiny. Na palubu vezme naraz 45 až 50 osôb. Vraj v budúcnosti by mala pribudnúť ešte jedna lod'. Zatiaľ však po jazere premáva len Biela dáma a niekoľko malých súkromných plachetníck.

Veľký stan

Začiatkom júla vyrástol nedaleko dolnej nádrže priehrady obrovský modrý stan. Kto by si však mysel, že do Nedece zavítal cirkus, bol by na veľkom omyle. Stan totiž plnil funkciu obrovského diskoklubu. Od 3. júla do 15. augusta sa v ňom konali rôzne koncerty, diskotéky a podobné podujatia, na ktoré prichádzali v hojnom počte nielen Nedečania

a mestni turisti, ale aj mládež z okolitých obcí. Organizátorom tohto netradičného kultúrneho strediska bol mestny podnikateľ Emil Milaniak v spolupráci s predstaviteľmi krakovskej promočno-reklamnej agentúry (AGM - Agentúra promocii a reklamy). V stane sa konali od stredy do nedele diskotéky, ktoré sa začínali o 20. hod. a trvali až do odchodu posledného návštěvníka. Súčasťou diskotéky bola aj zaujímavá laserová šou a rôzne súťaže pre účastníkov. Zvlášť veľkej oblube sa tešili koncerty známych poľských hudobných skupín, ako napr. Džem, Kult, Trebunie Tutki či Lady Pank a ďalšie. Organizátori nezabudli ani na najmladších. Každú nedeľu sa od 14. do 19. hod. konali v stane zábavy pre deti. Vstup na toto podujatie bol voľný, kým na diskotéky a koncerty bolo vstupné 5 až 20 zlých. Na koncerty prichádzalo aj vyše tisíc divákov. Miesta však bolo dost', ved' do stanu by sa zmestilo až 2800 osôb. Ako sme sa dozvedeli, všetky akcie mali pokojný priebeh, čomu iste pomohlo aj to, že pri výčapných pultoch a pri ochrane objektu boli zamestnaní mestni obyvatelia.

- Zatiaľ sme nemali žiadne stážnosti, - hovorí I. Wochlik z AGM. - Všetky podujatia prebiehajú pokojne, bez výtržnosti. Jediné, na

čo by sa mohli miestni obyvatelia stážovať, je príliš silné ozvučenie počas diskoték a koncertov. Našťastie stan je postavený prakticky mimo obec, takže môžu nás počúť len v tých najbližších objektoch - v hoteli Pieniny či reštaurácii Kasztel. Ale ani tie sa nestážajú, ved' aj vďaka nám majú viacé zákazníkov. Keďže k nám na koncerty prichádzajú ľudia zo širokého okolia a u nás sa nemôžu ani najest či prenocovať, využívajú služby mestnych gastronomických podnikov a ubytovní. Musím povedať, že sa nám tu veľmi dobre pracuje. Miestna mládež sa dokáže naozaj veľmi dobre a kultúrne zabávať. Žiaľ, turistická infraštruktúra v okolí priehrady ešte nie je dostatočne rozvinutá. Verím však, že sa to zmení. Je tu naozaj krásne, aj ľudia sú veľmi prívetiví, preto turisti takéto miesta vyhľadávajú. Môžu sa tu však nudit, ved' hrad a priehradu si môžu obzrietať za jeden deň. A čo potom? Som si istý, že aj v zime by sem chodilo mnoho ľudí, keby mali k dispozícii lyžiarské vleky a iné turistické i športové zariadenia.

Všetky miesta obsadené

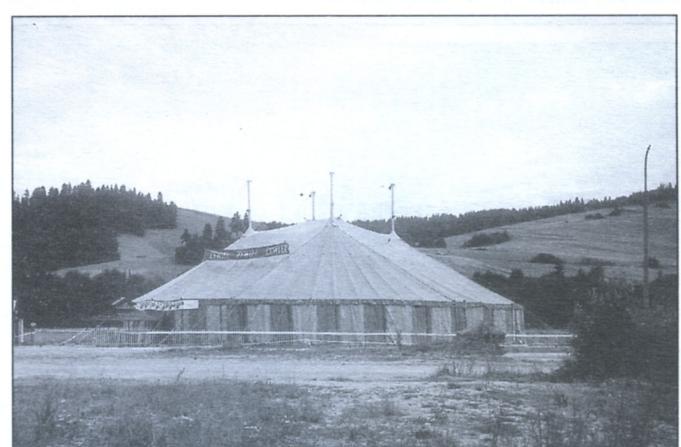
Záujem o nedeckú nádrž a jej okolie neuštale stúpa. Preto nečudo, že tamojšie ubytovne sú cez prázdniny plne obsadené. Jedným z najväčších turistických objektov v Nedece je hotel Pieniny, ku ktorému patrí aj skupina apartmánov Pod Taborem. V hoteli sa nachádzajú 1-, 2- a 3-posteľové izby a 1- a 2-posteľové apartmány. Jedna noc s raňajkami v uvedených izbách stojí 35, 66 a 84 zl a v apartmánoch 110 a 140 zl. V hoteli je miesto pre 103 nočlažníkov. Ako sme sa dozvedeli, už na začiatku prázdnin boli všetky miesta na celú letnú sezónu obsadené. Prichádzajú však ďalší, ktorí hľadajú ubytovanie. Turistom však okrem nocľahu a stravovania treba poskytnúť aj nejaké rozptýlenie. V hoteli Pieniny si napr. môžu vypožičať lodky, vodné alebo horské bicykle. So zaujímavým nápadom sme sa stretili v nedeckej reštaurácii Kasztel, kde sa zájemci môžu učiť jazdiť na koni.

Text a foto: JÁN BRYJA

Bielá dáma

Diskoklub v obrovskom stane

Členovia požiarneho zboru

Veliteľ požiarnikov J. Buroň. Foto: P. Kollárik

PEKELNÍCKI FAJERMANI

Obec Pekelník (2200 obyvateľov), patrí administratívne do gminy Czarny Dunajec. Leží na východ od Jablonky, asi 21 km od Nového Targu. Názov Pekelník sa po prvýkrát spomína v listinách z roku 1575 a znamená zlostník, zlý človek, či planý kraj, peklo. Prvá osada bola založená v roku 1588 vedľa potoka Pekielnjik. Dnes z tejto starej obce chceme našim čiatelom priblížiť história tamojšieho požiarneho zboru, ktorý onedlho oslavuje 70. rokov svojho založenia. Mnohé údaje nám poskytol veliteľ zboru Józef Buroň.

Z histórie zboru

- Našu požiarunu jednotku, - hovorí J. Buroň, - založil z poverenia novotargského starostu môj otec Stefan Buroň. Bolo to 17. júna 1930. Prvý výbor nášho dobrovoľného požiarneho zboru začal pracovať už na jar 1931 v zložení: predseda Jan Czyż - obchodník, veliteľ Stefan Buroň, tajomník Jakub Tandlik - krčmár, pokladník Jan Siodłak. V tom období mala požiaruna jednotka 8 členov, potom sa ich počet postupne zvyšoval. Prvá 4-kolesová požiaruna striekačka na ručný pohon, ktorú kúpili z obecných prostriedkov v roku 1934 v Myśleniciach nám dobre slúžila až do roku 1956. K požiarom strie-

kačku, ktorú obsluhovali štyria hasiči, tahali dva kone, ktoré sme si požičiavali od miestnych gazdov. Ďalšie dva kone boli, ako sa hovorí, v rezerve. Tak bolo až do roku 1966.

Výstavba zbrojnice

V päťdesiatych rokoch začali požiarinci myslieť o výstavbe novej zbrojnice. Vtedy už bol členom zboru aj 16-ročný J. Buroň (od 1950).

- Potrebný stavebný materiál, - hovorí veliteľ, - t.j. dosky, kvádre, cement, vápno, sme zhromažďovali až dva roky (1952-1954). Výstavba poschodovej požiarnej zbrojnice sa začala v roku 1954 a vďaka obetavej dobrovoľnej práci hasičov a miestnych občanov sa ju podarilo ukončiť v súrovnom stave už v roku 1956. Na jej kompletné vybavenie a odovzdanie do úžitku sme však museli čakať až do roku 1962.

Zbrojnice má hlásnu vežu, na prízemí dve garáže, sociálne zariadenia, miestnosť na požiarnické náradie a na poschodí dve sály, ktoré požiarinci prenajímajú na svadby, obecné zábavy, či v posledných rokoch na mládežou oblúbené diskotéky. Vráťme sa však k začiatkom požiarinstva v obci.

- V minulosti nebezpečenstvo požiaru signalizoval trúbkou Jan Florek, - pokračuje

veliteľ. - Neskor sme dostali ručnú sirénu, ale najväčšiu radosť sme mali až potom, keď bola v obci zavedená elektrinka (1968). Vtedy sme mohli starú, ručnú sirénu zameniť na elektrickú. Prvú motorovú striekačku sme dostali v roku 1956. Bola to „Syrena“ M-400 a pridelilo nám ju Okresné veliteľstvo požiarnych zborov v Novom Targu.

Po reorganizácii Zväzu požiarnych zborov v Poľsku (v rokoch 1959-1960), prijala nový štatút aj požiarina jednotka v Pekelníku. Členmi vtedajšieho výboru boli: predseda Teofil Szuba, veliteľ Stefan Buroň, tajomník Jan Kąś, pokladník Alojzy Ziobr, hospodár Jan Czyż. Požiarina jednotka mala už 23 členov. Keď v roku 1964 dlhorčný veliteľ Stefan Buroň zomrel, funkciu prevzal jeho syn Józef, ktorý je veliteľom až dodnes.

Dodge a striekačky

- Na prvý požiarický automobil, - spomína J. Buroň, - sme čakali až do roku 1966. Bol to americký Dodge, s nosnosťou 1,5 tony, ktorý nám pridelilo Ministerstvo ľahkého priemyslu vo Varšave. O rok neskôr sme kúpili aj novú motorovú striekačku PO 3-F (M-800), na ktorú väčšiu časť prostriedkov venoval obecný urbár a ďalšiu striekačku PO-3 (M-800) sme kúpili v roku 1970 za peniaze od Miestneho národného výboru v Pekelníku.

Posviacka automobilu

Odrovdávanie vyznamenaní. Snímky: W. Czyż

Vojvodské veliteľstvo požiarnych zborov v Krakove nám zasa v roku 1975 pridelilo požiarický automobil Star-25 GBM-2/8, teda naše vybavenie, výstroj a výzbroj sme neustále dopĺňovali a modernizovali. V roku 1979 sme dostali z KWSP v Nowom Sączu motorovú striekačku PO-5-R (M-800). Nezabudli na nás ani rodáci z USA. Pozbierali peniaze na kúpu motorovej striekačky československej výroby Škoda M-1200 a v roku 1994 nám kúpili aj tzv. „plávajúcu“ striekačku zn. Wydra, ktorá taktiež prispela k modernizácii technického vybavenia zboru.

Po smrti Teofila Szubu (1985) funkciu predsedu požiarneho zboru prevzal Stanisław Małysa (do 1990) a po ňom zvolili Władysława Szubu, dnešného riaditeľa, ktorý túto funkciu vykonáva dodnes.

Ťažko na cvičisku...

Kvalitná požiarická výstroj a výzbroj, striekačky i automobil sú, pochopiteľne, významným prvkom v činnosti zboru. Technika by však nefungovala bez dobre vycvičených hasičov, ktorí okrem vzorného plnenia svojich povinností pri hasení požiarov nechýbajú na žiadnom inom podujatí v obci. Svoju jednotku každoročne reprezentujú aj na gminných požiarických cvičeniach v Czarnom Dunajci.

- V súčasnosti má naša jednotka 44 členov, - hovorí J. Büroň. - Musím povedať, že mnohí naši požiarinci k svojej práci prištupujú mimoriadne zodpovedne. Uvedomujú si totiž, že od ich rýchlosť a pohotovosti závisí počas bojovej akcie doslova všetko. V decembri minulého roku sme napríklad zasahovali

pri hasení požiaru v Jablonke-Boroch. Hoci tam bolo okrem nás aj niekoľko ďalších požiarnych jednotiek, nepodarilo sa, žiať, zachrániť život občana, ktorý zomrel následkom popálenín. Bola to jedna z našich najťažších vlaňajúcich akcií a mali sme ich okolo 20. V tomto roku sme zatiaľ zasahovali 9-krát, na- posledy v júni v Podvuku.

Protipožiarna prevencia

Mnohým z požiarov, ktoré spôsobujú značné materiálne škody by sa dalo predchádzať dokonalejšou protipožiarnou prevencou. Treba však povedať, že povinné protipožiarne kontroly, ktoré sa konali ešte v 80. rokoch, o čo aj štát mimoriadne dbal, sú dnes asi ne-návratnou minulosťou. Vtedy sa v obciach o.i. kontrolovali komíny, elektrická inštalačia, vzdialenosť stohov slamy od domov (minimálne 150 metrov) atď. Teraz hasiči v Pekelníku kontrolujú už len budovu miestnej ZŠ, materskú škôlku a zdravotné stredisko, čo iste nastačí. Keď si uvedomíme, že mnoho ľudí nemá svoj majetok poistený, ľažko sa môžeme diviť statistikám, ktoré hovoria o každoročnom náraste materiálnych škôd spôsobených požiarmi. Hasiči, ktorí zachraňujú zdravie a majetok, si to však naďalej uvedomujú a snažia sa robiť všetko, čo je v ich silách. Pekelníčania pociťovali potrebu lepšieho technického vybavenia svojho požiarneho zboru už v roku 1990, keď začal dosluhovať starý požiarny automobil Dodge. Ako to však býva, pre nedostatok peňazí na nové auto nakoniec čakali dlhých deväť rokov.

Slávnosť posvätenia automobilu

sa konala 18. júla 1999. Začala sa svätou omšou v kostole sv. Jakuba v Pekelníku, počas ktorej mestny dekan Stanisław Krupa posvätil sošku sv. Floriána, patróna požiarov. Ďalšia časť slávnosti sa preniesla pred budovu požiarnej zbrojnice, kde už čakal hrdina dňa - cisternový automobil Jelcz, typ 004 (6/32). Kúpili ho koncom roka 1998 v Žywci za 68 tisíc zlôtých. Väčšinu sumy dostali od Gminného úradu v Czarnom Dunajci a zvyšok peňazí pochádzal z obecných prostriedkov. Automobil zoberie naraz 6 tisíc litrov vody.

Posviacky automobilu sa o.i. zúčastnili: poslanec Sejmu PR a vojt Czarneho Dunajca Kazimierz Dziedzki, jeho zástupca Józef Bobek, predsedu gminnej rady Tadeusz Czepiel, oblastný veliteľ požiarnych zborov v Novom Targu kpt. Józef Galica, veliteľ požiarneho zboru v Czarnom Dunajci Józef Leja, predseda gminnej správy požiarnych zborov v Czarnom Dunajci Czesław Garczek a ďalší. Po príležitostných prejavoch hostí a domáčich činiteľov dekan S. Krupa posvätil požiarický automobil.

Pri príležitosti posviacky boli označení viacerí pekelníčki požiarinci. Striebornú medailu Za zásluhu pre požiarníctvo dostali: Stanisław Kąś, Józef Czyż a Marek Szuba. Bronzovú medailu získal Marian Zborek. Odznak vzorný hasič dostali: Józef Büroň, Władysław Czyż, Kazimierz Śmiech, Tadeusz Szczerba, Antoni Szuba a Mieczysław Ziolkowski. Slávnosť zavŕšila ludová zábava, ktorá sa konala v miestnej hasičskej zbrojnici.

PETER KOLLÁRIK

predajnou plochou 304 m² a parcelou 3 549 m². Záujemci sa môžu informovať v gminnom družstve „Rolnícka svojpomoc“ v Rabke: tel. 26-76-359.

* * *

Vo Veľkej Lipnici-Centre prebiehajú práce na generálnej prestavbe alebo skôr výstavbe požiarnej zbrojnice. Poschodovú budovu by chceli požiarinci ukončiť v hrubom stave ešte v tomto roku. Ako nám však

povedali, potrebujú finančnú podporu z gminného úradu.

* * *

Necelé tri týždne trvali práce na výstavbe betónového mosta vo Veľkej Lipnici-Murovanici (na snímke), poškodeného počas povodne v roku 1997. Cement a armatúru na stavbu poskytol gminný úrad.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ZJAVENIA PANNY MÁRIE

Mária, Matka Božia, posledná žena Izraela a prvá žena Kristovej cirkvi, sa zjavuje ľudom už celé stáročia. Nevyberá si však medzi vyznaniami. Zjavuje sa ľudom rôznych vyznaní. A ľudí čoraz nástojučiebiejšie trápi otázka: Prečo? Prečo sa Matka Božia zjavuje v Rusku, Grécku, Taliansku, Portugalsku, Chorvatsku, Španielsku, Anglicku, Škótsku, Írsku, vo Valesie, Egypťe, Turecku, Kanade i Austrálii či na Slovensku?

Zjavenia stále sledujú jeden cieľ: aby sa ľudia zmenili a všimli si zmeny, k akým vo svete dochádza. Zaznamenané zjavenia sa vyskytujú na celom svete už od štvrtého storočia a najčastejšie boli v 19. a 20. storočí. Zdá sa, že dôsledky terajších posolstiev a tajomstiev majú mimoriadny význam, ale i to, že čas trpežlivých napomenutí sa pomaly končí...

Ukazuje sa, že zjavenia sú dvojakého druhu - súkromné, určené iba jednotlivcom - a také, ktorých cieľom je čo najväčšia publicita.

K jedným z najznamejších posledných zjavení tohto druhu patrí zjavenie Panny Márie v Medžugorí, v Chorvátsku, v kopcoch v blízkosti Gradacu a Podgory. Prvý raz sa tu Matka Božia zjavila 24. júna 1981. Mária sa však zjavuje súčasne aj v strednej Afrike, v Rwande, a ďalej v Talinsku, v meste tažko postihnutom zemetrasením v roku 1980. V Taliansku, v mestečku Oliveto Citra, blízko Neapola, spozorovali Máriu prvý raz 24. mája 1985 a objavovala sa až do apríla 1988. Dvanásť malých chlapcov sa prestalo hrať, aby zistili, čo znamená volanie za zamknutými dverami starého kaštieľa. Zrazu zbadali svietiaci obrys ženy. Utiekli do najbližšieho baru a volali: "Videli sme Požehnanú Pannu Máriu!" Barmanka Anita išla do kaštieľa a pravdivosť rozprávania chlapcov ju tak rozrušila, že ju museli odviesť do nemocnice. Ráno ju prepustili ako zdravú na duchu i myсли, no nadalej bola šokovaná tým, čo videla vo dverách kaštieľa: "Bola to mladá žena neopísateľne krásna, odetá do bieleho odevu, modrého plášta s jemne zdobenými zlatými okrajmi. Okolo hlavy mala korunu z hviezd. Pravou rukou držala dieľa, ktoré zvieraťalo ruženec," rozprávala Anita.

Modlitba sa ruženec

V Kibehu a v Medžugorí Mária pôsobila najmä na mládež, aby pomohla pri prekonávaní zla. Všetkých však nabádala predovšetkým k modlitbe. Modlitba sa ruženec sa zdá byť základom všetkých posolstiev Márie. Je to preto, lebo sa zjavuje iba ako matka Ježiša Krista a tieto modlitby sú v podstate odpovedou na Kristov život a na kresťanskú vieru. Vo svojich posolstvách Mária žiada: "Milujte bližného svojho. Odpúšťajte jeden druhému. Pracujte za mier. Nežiadajte mier, keďže za nepracujete, pretože tak nemá žiadnen zmysel oň žiadať."

Vo všetkých zjaveniach prišla Panna Mária s nepochybým posolstvom. Zvyčajne používala bežný slovník vyvolených vizionárov.

Okná do neba

Konštantinopol sa stal hlavným mestom Východorímskej ríše a skutočným centrom kresťanstva v roku 324 po Kristovi. Už o sto rokov sa začalo v tejto časti sveta hovoriť o Panne Márii ako o Theotokos (Bohorodičke). Východná cirkev sa spolieha na svoje ikony a obrazy, ktoré mali pomáhať pochopíť odkaz evanjelia a povzbudiť chápanie Panny Márie ako skutočnej osoby, ktorá je "najväčšia velebená medzi Božími stvoreniami".

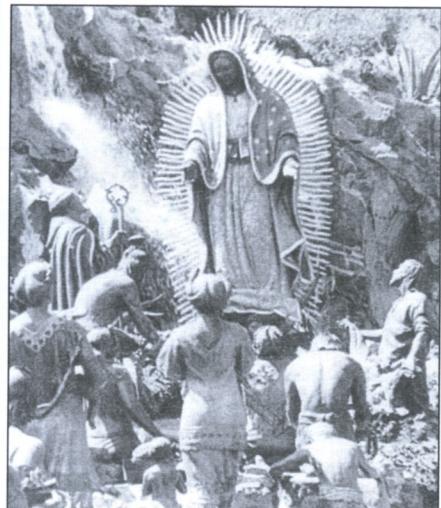
Ikony boli uctievané ako portréty Ježiša Krista, svätých a anjelov. Táto tradícia pochádza už z dôb prvých ikon, ktoré boli namaľované počas života Krista a jeho matky. Ikony boli súčasťou zjavenia a pomáhali vzdelenáť negramotných, rovnako ako reliéfy a sochy na Západe. Považovali ich za „okná do neba“ a pomáhali vo viere. Umelci maľujúci ikony museli prejsť špeciálnymi školami, ktoré neboli obyčajnými maliarskymi školami. Professor Leonard Ouspenský píše, že ikona je tak cestou ako aj prostriedkom. Je to modlitba samotná.

S ikonami súvisia aj niektoré zjavenia Pannej Márie. Panna Mária sa objavila vo sне rehoľnej sestre Pelagii a požiadala ju, aby v zrúcaninách bývalého kostola kopala, kým nenájde ikonu. Tá však na sen nedbala. Keď sa jej Mária znova prisnila, Pelagia sa zobudila a uvidela Máriu, ako nad ňou stojí obklopená svetlom a hovorí: "Dieťa moje, ver. Urob, čo som ti povedala." Teraz už bola presvedčená a celú vec oznámila matke predstavenej. Po rozsiahlych vykopávkach ikonu našli v januári 1823. Bola nepoškodená. Podľa niektorých vedcov jej autorom bol svätý Lukáš. Je na nej Mária a archanhel Gabriel. Držia ťaliu, symbol čistoty. Ich odevy sú namalované zlatou a zelenou farbou.

Plačúce sochy a záhadné obrazy

V súvislosti s Pannou Máriou dochádza často aj k nevysvetliteľným javom, ktoré zasahujú niektoré jej vyobrazenia a sochy. K takému javom dochádza už stáročia, ale v posledných desaťročiach sa vyskytujú vo veľkom množstve. Ide o plačúce sochy a obrazy Pannej Márie, ktoré nedokázali objasniť ani podrobne vedecké výskumy. Jedným z nich je obraz Panny Márie Guadalupskej.

Dobytie Mexika španielskym veliteľom Cortézom v roku 1521 bolo úvodom k zjaveniu Pannej Márie o desať rokov neskôr. Táto výzia bola podporená dvoma ďalšími, rovnako nepravdepodobnými úkazmi: rozkvitnutými

ružami na horskom vrcholku v polovici zimy a "obrazom nestvoreným rukami". Existujú však aj ďalšie obrazy, ktoré za svoj vznik vdačia zjaveniam Pannej Márie. Jedným z nich je obraz Našej Pannej Dobréj rady. Objavil sa v roku 1467 v zrúcanom kostole v Genazzane pri Ríme. Je namaľovaný na vrstve sadry tenkej ako vaječná škrupina. Ďalším takýmto obrazom je poškodené plátno, ktoré predstavuje Pannu Máriu podávajúcu sv. Dominikovi ruženec. Obraz našli v zbernych surovinách v Neapole v roku 1867 a odvtedy je ohniskom viery v blízkosti Pompejí. Mexický obraz je však mimoriadny aj svojím príbehom. Jeho hlavným aktérom je pokrstený Azteck Juan Diego, ktorému sa na ceste do vrchov zjavila mladá dievčina, oslovujúca ho „môj malý synček“. Predstavila sa mu ako Panna Mária a povedala mu, že by bola rada, keby na kopci vystavali kostol, aby k nej mohli chodiť pútnici po rady. Mal o tom informovať biskupa, čo sa aj stalo, ale ten Juanovi neveril. Až keď Panna Mária dala prostredníctvom Diega biskupovi znamenie - rozkvitnuté čerstvé ruže uprostred zimy - ale najmä svoj obraz na Diegovom plášti (tilme), biskup dal okamžite pokyn na stavbu. Mária sama uviedla, že si želá, aby bola v Mexiku známa pod menom Večná Panna Mária Guadalupská.

Obraz na tilme s rozmermi 160 x 110 cm predstavuje mladú ženu so zamysleným nežným výrazom. Jej ruky sú zopnuté k modlitbe. Postava stojí so sklonenou hlavou, ako by počúvala, oči má sklopené. Na sebe má odev ružovej farby so zlatými ornamentmi, tmavomodrý plášť lemovaný zlatom a posádzaný zlatými hviezdami. Plášť pokrýva aj jej hlavu. Stojí na kosáčiku Mesiaca podopieraného anjelom. Postava je obklopená slnečnými lúčmi. Táto jedinečná tilma vydržala vyše štyri storočia a jej farby nevybledli. Tilma vedecky viackrát skúmali. Záver však znel: "Nie je možné, aby niekto vytvoril či namaľoval dieľo také dokonalé, také čisté a pekné, na takej hrubej tkanine, ako je tilma".

Vedci sa nevedeli vyjadriť ani k tomu, či ide o olej alebo temperu, pretože sa zdalo, že ide o oboje, a pritom to nebolo ani jedno.

Ďalšou zaujímavou skutočnosťou je, že z obrazu sa nikdy nepodarilo urobiť presnú kopiu. Kópie nikdy nedosiahli krásu a prostotu pôvodnej tilmy.

V roku 1754 bol 12. december vyhlásený pápežským dekréтом za cirkevný sviatok Pannej Márie Guadalupskej, ktorá bola potom uctievaná ako patrónka Mexika a v roku 1979

jej pápež Ján Pavol II. udelil titul Matka Ameriky.

International Express, č. 41/97

BETÓNOVÁ DLAŽBA Z CHYŽNÉHO

Chyžné, nevelkú oravskú obec, ktorá leží asi 2 km od poľsko-slovenskej hranice, pretína medzinárodná cesta E-7, vedúca z Krakova k hraničnému priechodu Chyžné-Trstená. Cez obec preteká Chyžný potok, ktorý ústi na slovenskej strane do Oravskej priehrady. Predpokladá sa, že obec dostala svoje meno práve od tohto potoka (1575). Dodajme ešte, že z Chyžného pochádza veľa významných osobností slovenského národného, cirkevného a kultúrneho života, o.i. spoluzakladateľ Spolku sv. Vojtechu a Matice slovenskej, kanonik Tomáš Červeň, pedagóg a spisovateľ Florián Červeň, prepošt Ján Latiak Chyžníanský, významný mecén slovenskej literatúry a ďalší.

Turisti môžu v obci obdivovať o.i. kostol sv. Anny, postavený v rokoch 1900 - 1903, v ktorom sa nachádza Krížová cesta so slovenskými nápismi, ako aj exponáty starého oravského ľudového a cirkevného umenia a predmety denného úžitku, uložené v starej fare z 19. storočia. Zbierku zhromaždiť v roku 1976 knaz A. Klejnowski.

Chyžbet

Chyžné je dnes známe aj tým, že tu sídli CHYŽBET, najväčšia a asi najdynamickejšie sa rozvíjajúca stavebná firma na Orave, ktorej majiteľom je Jan Ľyš.

- Naša firma bola založená v júli 1992, - hovorí J. Ľyš. - Zameriavame sa na výrobu betónových dlaždicových kociek, určených o.i. na vykladanie parkovísk, námestí, zastávok, plôch pri veľkých obchodných domoch, ale aj dvorov, prístupov ku garážam a pod. V našej ponuke máme dnes dlaždicové kocky typu GR 6 CM (hrúbka 6 cm) - do 10 ton zataženia, určené najmä na chodníky, cesty ku garážam a pod., GR 8 CM a Old Stone GR 8 CM (hrúbka 8 cm) - nad 10 ton, určené na dláždenie veľkých

parkovísk, odstavných pásov pre kamióny a autobusy, prístupov k benzínovým čerpadielám a pod. Zákazníci si môžu vyberať dlaždice viačerých druhov, o.i. Holand, Behaton, Unidecor, Sinus, Kwadrat a Fala, ktoré vyrábame v niekoľkých farebných odtieňoch: sivý, červený, čierny, hnedý a pieskový. Okrem toho ponúkame betónové cestné obrubníky GR 8 CM, obloženie svahov typu Varioflor, cestné korýtku na odvádzanie vody, mriežkované platne Meba či betónové rohože. Onedlho budeme robiť dlažbu aj o hrúbke 10 cm, ktorá vydrží oveľa väčšie zataženie, ako doterajšie typy.

Poznamenajme, že firma Chyžbet poskytuje zákazníkom kompletné služby, teda okrem predaja dlaždič aj odvoz a odborné uloženie priamo na mieste určenia. Jej výrobky nájdeme o.i. v Krakove, Gorliciach, Zakopanom, Novom Targu, Myśleniciach, ale aj v Chyžnom a na celej Orave. Vo viačerých oravských dvo-roch som sa mohol presvedčiť aj vlastné oči, že ľudia si výrobkami z Chyžbetu dláždia svoje dvory, priestory pred garážami a pod. Mnohí si pochvalovali ich prijateľnú cenu, trvanlivosť a estetickosť, ako aj rýchle a odborné a uloženie.

- Nezabúdame však ani na ďalšie aktivity v našej obci, - hovorí majiteľ. - V roku 1998 sme o.i. zdarma položili dlažbu pred kostolom sv. Anny, postavili sme opolenie, onedlho vydláždime chodník vedúci na cintorín.

Spolupráca so Slovenskom

Kedže firma Chyžbet sídli len niekoľko kilometrov od hranice so Slovenskom, zaujíma ma, ako sa rozvíja ich spolupráca s našou materskou krajinou.

- Naša dlažba je už samozrejme aj na Slovensku, - pokračuje J. Ľyš, - napr. na hraničnom priechode v Oravskej Polhore. Naše

výrobky kupujú aj mnohí súkromní odberatelia zo Slovenska, o.i. z Banskej Bystrice, Trstenej, Liesku, Nižnej a pod. Samozrejme boli by sme radi, keby sa náš vývoz na Slovensko nadálej rozširoval. Myslím si, že postupom času sa tak stane. Musíme však dodáť, že našim hlavným partnerom na Slovensku, bez ktorého by sme nemohli vyrábať, je kameňolom v Dubnej Skale pri Martine, kde kupujeme hlavnú surovinnu na výrobu našej dlažby - drvené žulové kamenivo. Denne ho spotrebúvame až 100 ton. Dovážajú nám ho nákladné autá súkromného autodopravcu firmy Adamec z Vitanovej.

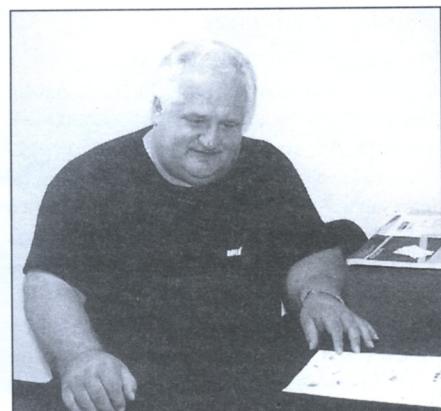
K dlažbe cez uhorky...

- Do júla 1992, kedy som zaregistroval svoju firmu Chyžbet, - pokračuje majiteľ, - som robil niečo úplne iné. Nad tým, čomu sa mám venovať, aby som zabezpečil svoju rodinu, som začal rozmyšľať potom, ako som sa oženil. Napadlo ma, že skúsim pestovať zeleninu, ktorej sa v našich drsných poveternostných podmienkach nedarilo. Bolo to ešte v časoch komunizmu (1976), takže som mal aj určité obavy. Prekvapilo ma však, keď mi nikto nerobil problém. Dostal som na začiatok dokonca veľmi výhodnú pôžičku (4-6%), ktorú prvé dva roky nebolo potrebné splácať a hoci rástla aj inflácia, banka neúčtovala žiadne úroky. Čo som mohol chcieť viacej! V roku 1977 som postavil prvý skleník a začal som pestovať uhorky a paradajky.

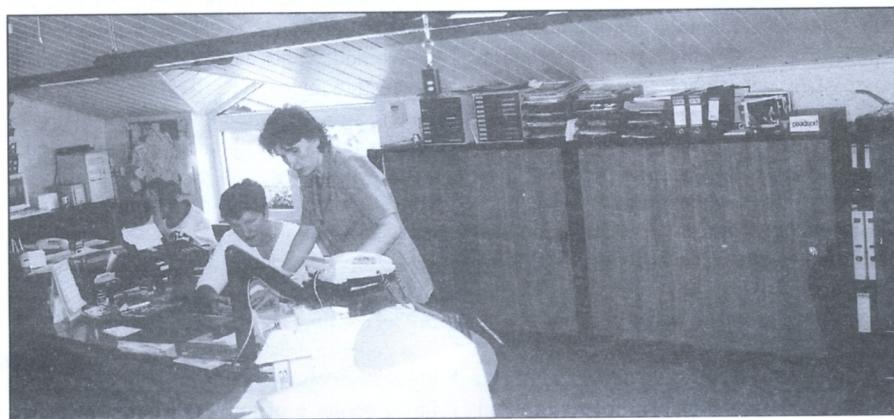
Uhorkám sa začalo mimoriadne dariť, čoskoro získal mnohých odberateľov, takže onedlho postavil ďalšie skleníky. Uhorky nakoniec pestoval na obrovskej ploche 2, 5 tisíc m². Semená chodil nakupovať hlavne do zahraničia, o.i. do Holandska, Dánska a Nemecka.

- Počas svojich ciest, - pokračuje J. Ľyš, - som sa vo voľnom čase venoval aj prehliadkam miest. Chodil som tam po krásne vyložených námestiacach a obdivoval som dlažbu rôznych tvarov, vzorov a farieb. Tak som prišiel na nápad začať výrobu podobnej dlažby u nás.

Majiteľ firmy J. Ľyš

V kancelárii Chyžbetu. Zľava: A. Ľyšová a J. Klusková

Ponuka firmy Chyžbet

Od nápadu k činom u Jana Ľyša nebolo ďaleko. Bol predsa rok 1992, kedy v Poľsku už nič nebránilo podnikaniu. Kedže v tom čase neúmerne vzrástli úroky na pôžičky, rozhodol sa nadalej pokračovať v pestovaní uhoriek, ktoré mu dávali stále príjmy, ale zároveň v lete 1992 zaregistroval aj firmu na výrobu dlaždičkových kociek.

- Začínať som na jednom tlakovo-lisovacom stroji nemeckej výroby Zenith, - spomína J. Ľyš. - Namontovali sme ho v bývalom skleníku, ktorý sme prerobili na výrobnú halu. Postupne som prijal aj prvých 20 pracovníkov. Firme sa začalo darí. Nadviazali sme spoluprácu so Slovenskom, a prvé štvorcové metre dlažby nám zákazníci doslova rozchytali.

V súčasnosti pracuje vo firme okolo 70 pracovníkov. Štyridsiati sú z Chyžného a ďalší dochádzajú z Jablonky, Spytkovíc, Podvlnky, Pekelníka, Malej a Veľkej Lipnice, zo Zubrince a ďalších obcí. Zákazníkov prijíma manželka majiteľa firmy Anna Ľyšová, ktorá je vedúcou predaja. V modernej zariadenej kancelárii pracuje sedem pracovníkov. Všetky administratívne priestory sa nachádzajú v modernej poschodovej budove, postavenej v roku 1996.

Vo firme

V kancelárii je niekoľko najmodernejších počítačov, bez ktorých by dnes nemohla fungovať žiadna firma, neustále tu vyzváňajú telefóny, vrčia faxy, prichádzajú a odchádzajú zá-

Výroba dlažby je plne automatizovaná

kazníci. Firma má kvalifikovaného účtovníka Alojzyho Palenika z Jablonky, vedúcou kádrového oddelenia je Jozefina Klusková z Pečelníka a vedúcim výroby Albin Kowalik. Zamestnanci majú k dispozícii jedáleň, kde si počas prestávok môžu vypíť čaj, zjesť desiatu a obed. Práca počas sezóny, t.j. od skorej jari do neskorej jesene, beží na dve smeny. V zimných mesiacoch sa dlažba nevyrába, ale aj vtedy zostáva vo firme okolo 60 zamestnacov, ktorí robia bežnú údržbu, opravy a konzerváciu strojov a zariadení. Okolie administratívnej budovy a výrobných hál je samozrejme vyložené dlaždicami vlastnej výroby, všade je množstvo kríkov, stromov a záplava kvetov. Keby nie hľuk z hál, betonárne, či vrčanie nákladných automobilov, ktoré tankujú na benzínovom čerpadle (mimočodom čsl. výroby), mohlo by sa zdáť, že sme na obrovskom dvore pred súkromnou vilou. Firma denne vyrába 1000 m² dlažíc rôzneho druhu, tvaru a použitia. Cement, ktorého denne spotrebujú 75 až 80 ton, dovážajú až z cementárne Małogosć, vzdialenej 200 km od Chyžného. Ovládaci pult moderného automatického stroja zn. Zenith obsluhoval počas mojej návštevy Marek Szczepanik z Chyžného, ktorý stláčaním rôznych „gombíkov“ riadil celý výrobný proces.

- Dopyt po našich výrobkoch, - hovorí J. Ľyš, - sa začal zvyšovať natoľko, že výroba v Chyžnom už pred dvomi rokmi nestačila plniť požiadavky zákazníkov. V roku 1997 som teda

v obci Charsznica pri Miechowě založil výrobný podnik č. 2., v ktorom v súčasnosti vyrábame ďalších 1000 m² dlažby. Pracuje tam celkom 17 osôb, v tom štyria z Veľkej Lipnice, ktorí chodia na tzv. týždňovky. Ostatní zamestnanci sú miestni občania. Aby sme mali bližší kontakt so zákazníkmi, otvorili sme sklad s našimi výrobkami aj v Krakove.

Firma Chyžbet vyrába dlažbu na kvalitných nemeckých strojoch. Má jeden Zenith, dva Omagy a onedlho pribudne štvrtý stroj zn. Knaver. Firma rozširuje aj svoj automobilový park, má o.i. päť osobných automobilov zn. Peugeot, Polonez, Opel, desať nákladných áut zn. Avia, Star, Tarpan, štyri nakladače, dva autobágre, autožeriav, 12 vysokozdvížných vozíkov, miešačku betónu a cestný valec. Hotové dlaždice, pripravené na odvoz, čakajú na europaletách zabalené v priesvitných obaloch s nápisom CHYŽBET.

Pred odchodom som sa dozvedel, že Chyžbet úspešne konkuruje s ďalšími výrobcami dlažíc, medzi ďalším tým, že svojim zákazníkom poskytuje kompletné služby a neustále modernizuje výrobný proces. Vďaka tomu môže zvýšovať produkciu a rozširovať sortiment. Jej dlažba spĺňa rovnako praktické, ako aj estetické požiadavky. Nezabudnime tiež na to, že Chyžbet poskytuje, čo je obzvlášť dôležité, prepotrebne pracovné miesta, čím aspoň s časťou pomáha riešiť otázku nezamestnanosti na Orave.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO ZO SPIŠA

V nedeľu 1. augusta sa v Kacvíne konal futbalový turnaj o Pohár vojta gminy Nižné Lapše. Okrem domácich futbalistov sa turnaja zúčastnili jedenástky z Nedece, Fridmana, Nižných Láp a Tribša. Cennú trofej si nakoniec odniesli futbalisti Fridmana, na druhom mieste skončili Tribšania a tretie bolo mužstvo Kacvína.

***

Začiatkom júla t.r. aj vo Vyšných Lapšoch bol konečne namontovaný prvý verejný tele-

fónny automat. Nachádza sa na vonkajšej stene obchodu pri kostole. Dúfame, že nebude jediný a čoskoro k nemu pribudnú ďalšie automaty aj v iných častiach obce.

***

6. júla došlo v Krempachoch k tragickej nehode. Šesťročný chlapec spadol zo šesť metrov vysokej strechy do humna a zabil sa.

***

18. júla t.r. sa konal pod nedeckým zámkom štvrtý ročník Spišskej vatry. Zúčastnili sa ho mládežnícke a detské folklórne súbory z Čiernej Hory, Nedece, Nižných Láp, Kremáčach, ale aj Ždiaru a Spišskej Staré Vsi. Po-

znamenajme, že na podujatie organizátori pozvali aj súbor E. Kowaleczyka z Oravy a goralskú kapelu Šwarni, len na naše súbory už tradične aj tentoraz zabudli.

***

Jednou zo záporných stránok zvýšeného letného prílivu turistov na Spiš je aj rastúce znečistenie spišských obcí a okolitej prírody. Po každej vlnе turistov, najmä vo víkendové dni, mnohé miesta v našich dedinách vyzerajú ako smetiško, plné papierov, igelitových vrečiek, obalov a pod.

JÁN BRYJA

L. Molitoris víta poslancov NR SR v sídle Spolku

Naši hostia: J. Horná, F. Šebej a A. Duka-Zólyomi

SLOVENSKÍ POSLANCI V KRAKOVE

Snahy Slovenskej republiky o začlenenie do európskych štruktúr, ktoré sa v posledných rokoch, žiaľ, opozdili, sa znova začínajú oživovať. Slovensko hľadá pomoc a podporu pre uskutočnenie svojich plánov aj u svojich najbližších susedov.

V dňoch 12. až 13. júla 1999 sa z iniciatívy Národnej rady Slovenskej republiky uskutočnilo v Krakove stretnutie členov Výboru pre európsku integráciu NR SR s delegáciou poľského Výboru pre európsku integráciu pri Sejme PR. Na rokovaniach sa zúčastnili: predsed a podpredseda spomínaného výboru NR SR František Šebej (SDK) a Arpád Duka-Zólyomi (SMK) a tajomníčka výboru Júlia Horná. Poľskú delegáciu na stretnutí viedol Tadeusz Mazowiecki. Na rokovaniach sa o.i. hovorilo o skúsenostiach Poľska z negociačného procesu pri vstupe do Európskej únie, ako aj o možnostiach ďalšej spolupráce v rámci tzv. Vyehradskej štvorky. Členovia slovenskej delegácie zdôrazňovali, že Slovensko chce ešte v tomto roku získať podobný štatút kandidujúceho

štátu do EU, aký má Poľsko, Česko a Maďarsko.

- Vieme, - povedal na stretnutí vedúci slovenskej delegácie F. Šebej, - že viero hodnosť každého kandidátu musí byť najprv viero hodnosťou v očiach jeho susedov, preto sa v tomto procese snažíme získať aj vašu podporu.

Na záver rokovania T. Mazowiecki slovenských poslancov uistil, že poľský parlament bude podporovať Slovensko v jeho snahách o vstup do Európskej únie.

Členovia slovenskej parlamentnej delegácie sa stretli aj s vicevojvodom Malopoľského vojvodstva, primátorom a ďalšími predstaviteľmi mesta.

V Spolku Slovákov

Počas pobytu v Krakove navštívili slovenskí poslanci (13. 7. 1999) aj sídlo nášho Spolku, kde sa stretli s tajomníkom ÚV SSP Eudomírom Molitorisom, šéfredaktorom Života Jánom Šternogom a redaktormi Jánom Bryjom a Petrom Kollárikom. V priebehu stretnutia L. Molitoris oboznámil hostí s históriou

Spolku, jeho činnosťou a najdôležitejšími problémami. Hovoril o skromnom finančnom zabezpečení kultúrno-spoločenských akcií organizovaných našim Spolkom, o postavení našej národnostnej menšiny v Poľsku i o problémoch s vyučovaním slovenčiny a odbavovaním slovenských bohoslužieb v spišských a oravských farnostiach.

- V Poľsku, - zdôraznil, - nie je dodnes schválený zákon, ktorý by chránil práva národnostných menšín a bol akousi oporou, právnym aktom, na ktorý by sme sa mohli v prípade potreby odvolať.

L. Molitoris oboznánil hostí taktiež s vydavateľskou činnosťou Spolku i prácou tlačiarne, v ktorej sa tlačí aj nás Život. Vďaka tejto podnikateľskej činnosti môžeme fungovať nezávisle a realizovať úlohy vyplývajúce zo stanov Spolku.

V ďalšej časti stretnutia sa hovorilo o otázkach vyučovania slovenčiny v spišských a oravských školách, najmä v kontexte súčasnej reformy školstva, o nedávnych „štipendijných“ problémoch našich študentov na Slovensku a o problematike spolupráce nášho Spolku so slovenskými ustanoviziami pre kontakty s krajanmi. V tejto súvislosti F. Šebej pripome-

DEŇ BEZ HRANÍC

V nedelju 1. augusta sa na hraničnom priechode Jurcov - Podspády konalo kultúrne podujatie Euroregión bez hraníc '99, ktoré usporiadala Rada Euroregiónu Tatry spoľa so starostami obcí Bukowina Tatralańska, Tatranská Javorina a Ždiar. Zúčastnilo sa ho asi 350 účinkujúcich, ktorých vystúpenia sledovalo takmer 1500 divákov a hostí. Medzi nimi sme si všimli o.i. riaditeľku Slovenského inštitútu vo Varšave Aureliu Požebžalovú, vojta nižnolapšanskej gminy Antóniu Kapoľku a predsedu SSP Jozefu Čongvu s manželkou.

Po prívitaní prítomných a stručných príhovoroch vojta gminy Bukowina Tatralańska Józefa Milana-Modlu, predsedu a podpredsedu EU Tatry Wendelinu Habera a Petra

Buriana nasledoval kultúrny program, ktorý otvorilo vystúpenie detského folklórneho súboru Ždiaranček zo Ždiaru, plné detských hier, zábav a pesničiek. Okrem nich sa pred-

Koncertuje jurcovská dychovka

stavili detské súbory z Bukowiny Tatralańskiej a Jurcova, mažoretky z Námestova, Kežmarku a Staré Lubovne, goralské súbory: Czardasze z Čiernej Hory, Pieniny z Krościenka, Kry-

Počas besedy

nul, že vláda SR plánuje vytvoriť Úrad zahraničných slovákov, ktorý by o.i. koordinoval činnosť rôznych slovenských inštitúcií spolupracujúcich s krajanskými organizáciami.

Hosť veľmi zaujímal aktuálna, nie najlepšia situácia s odbavovaním slovenských omší v kostoloch na Orave a Spiši. Podľa ich mienky by ju v istom zmysle vyriešila možnosť štúdia krajanskej mládeže na teologických fakultách na Slovensku. Totiž ako mnohí vedia, väčšina poľských knážov, odbavujúcich omše v slovenčine, má veľké problémy so správnym prečítaním slovenského textu, nehovoriac o tom, že žiadnen z nich nedokáže prednieť kázeň v slovenskom jazyku, čoho sa krajania dožadujú. Dodajme, že na 24 spišských a oravských farností len v siedmich sú slovenské bohoslužby. So zavedením v ďalších farnostiach Metropolitná kúria v Krakove otála. Napr. farníci v Podvuku už štyri roky čakajú na zavedenie slovenských omší a nevedno, či sa dočkajú.

Beseda potom pokračovala výmenou informácií o právach príslušníkov národnostných menšíň žijúcich v Poľsku a na Slovensku. Hosť si so záujmom vypočuli informáciu o výstavbe centra slovenskej kultúry v Kacvíne a plánoch výstavby podobného centra na Ora-

ve. Veľký význam, nielen pre našu menšinu, ale vôbec pre ďalší rozvoj slovensko-poľských vzťahov, by malo aj otvorenie slovenského konzulátu v Krakove.

V závere asi hodinového stretnutia naši hostia prisľúbili všemožnú pomoc v riešení niektorých našich problémov, v tom i nejakej

dotácie na centrum slovenskej kultúry v Kacvíne a zaviazali sa informovať o našich problémoch aj úrad vlády SR. Návštěvu ukončili členovia slovenskej parlamentnej delegácie prehliadkou tlačiarne.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Hostia si prezerajú publikáciu, ktorú vydal SSP

Prehliadka našej tlačiarne

waň zo Zakopanego a cigánsky súbor Ciercheń z Nowego Targu. Slovenskú stranu reprezentovali o.i. folklórny súbor Goral zo Ždiaru, spevácky zbor Rosička z Dolného

Kubína a súbor scénického tanca Jessy z Lipovského Hrádku. Vystúpenia súborov doplnili koncerty jurgovskej a kežmarskej dychovky.

Vystúpenie mažoretiek

Ako sme už spomenuli, podujatie, zorganizované za finančnej podpory Európskej unie z fondu PHARE, prilákalo na hranicu v Podspádoch mnoho ľudí. Od 12. do 22. hod. premávali tam každú hodinu autobusy z Tatranskej Kotly a Dolnej Bukowiny, ktoré privážali a odvážali divákov. Mnohých však na hraničnom priechode čakalo nepríjemné prekvapenie, keď ich bez pasu či občianskeho preukazu hraničná stráž nechcela pustiť ďalej. Nuž čože, bol to deň bez hraníc, ale len teoretičky, v praxi hranice fungovali ako vždy.

Podujatie Euroregiónu Tatry sa už tradične konalo bez účasti súborov nášho Spolku, skrátka neboli sme naň pozvaní, akoby činitelia EU Tatry nevedeli, že aj na severnom Spiši a hornej Orave žijú Slováci.

Text a foto: JÁN BRYJA

HILLE BELIANOVÁ

SVADOBNÉ ŠATY

Napriek hrozivým tmavým mrakom Agathe rezko kráčala ulicami malého mesta, ku ktorému mala čoraz dôvernejší vzťah. Usmiala sa pri myšlienke na to, ako sa jej život zmenil, keď sa sem pred troma mesiacmi prešťahovala. Prišla, aby pomohla tete, ktorá v poslednom čase akosi chorlavela, v obchode s galantérnym tovarom. Ani na sekundu neľutovala, že sa vzdala nudnej práce v hamburskom krajírskom salóne. Piateľsky pozdravila pani Gerberovú, svoju zákazníčku. Pani Gerberová jej pozdrav opätovala a ustarostene ju varovala:

- Azda nevidíte oblohu? O chvíľu sa spustí lejak!

Obloha ešte počkala, kým pani Gerberová zavrela bránu, a potom to prišlo. Pre bubnovanie dažďa Agathe nepočula, že ju pani Gerberová volá, aby búrku prečkala u nej. Utekala na najbližšie námestie, aby sa uchýlila do kaviarne. Zadýchčaná sa rozhliaľala vokolo seba. Zbadala Franka Siversa, sympatického mladého fotografa s čiernymi kučeravými vlasmi a hlbokými modrými očami, ktorý mal na hlavnej ulici hned vedľa tetinhu obchodu svoj fotoateliér.

- Dobrý deň, Frank, - usmiala sa naňho, - sme mi prisadnúť?

- Samozrejme, Agathe.

Frank mal pred sebou pohár piva a vyzeral ustarostene a neprítomne. Zrejme ho niečo trápilo. Agathe si objednala kávu a výnimomočne aj zákusok a rozmyšľala, ako sa Frankovi prihovoriť, aby nepôsobila indiskrétnie. Vyčkala, kým sa časník vzdial a pokúsila sa začať rozhovor celkom nevinne: - Aké psie počasie je vonku...

- Nielen vonku, - vzdyhol si Frank.

- Čo tým myslíte? - odvážne sa spýtala Agathe.

Frank mal Agathe rád. Bola nielen pekná, s očami farby morskej vody a medenými vlasmi, ale aj dobrá kamarátka. Aj teraz pri pohľade na ňu pookrial, čo bolo dosť prekvapujúce po tom, čo sa mu stalo.

- Prosím vás, nepozerajte sa tak na mňa, - zaprotestovala Agathe so smiehom.

- Vyzerám určite príšerne s tými mokrými a rozcuchanými vlasmi.

- Vy nikdy nevyzeráte príšerne, - ubezpečil ju vážne, no v myšlienkah zablúdil k inej atraktívnej žene, k žene s tmavými očami a tmavými vlasmi a srdce mu zovrela železná obrúč...

Agathe ho ustarostene pozorovala:

- Frank, stalo sa niečo? Ešte nikdy som vás nezažila takého nešťastného...

Po krátkom váhaní jej podal list: - Prečítajte si sama.

Záhciala sa: - To... to predsa nemôžem. List je určený vám...

- Je napísaný tak neosobne ako inzerát v novinách, - povedal Frank dotknuto a začal čítať:

„Milý Frank, rozhodla som sa zostať v New Yorku. Kedy a či sa vôbec vrátim do Nemecka, to ešte neviem. Odpust mi, prosím, a považuj sa za voľného. Heike.“

- Heike, vaša snúbenica? - spýtala sa Agathe celkom zbytočne.

- Áno. Heike, moja exsnúbenica, - odvetil trpko.

- Frank, je mi to ľúto, - povedala Agathe a súcitne sa naňho pozrela.

Frank jej často rozprával o svojej priateľke a v každom jeho slove znala láska. Vedeľe, že obaja sa zoznámili počas štúdií v Hamburgu. No keď sa Heike pred rokom naskytla príležitosť dostať miesto fotografky v New Yorku, nadšene ho prijala.

- Prečo za ňou nejdete a nebojujete o ňu? - navrhla mu bojovne Agathe.

- Zavolal som jej a spýtal sa, či nemám prísť do New Yorku, avšak odmietla. Dokonca pôsobila veľmi nervózne. Viete, Agathe, za posledný rok sme sa ani raz nevideli. Vždy, keď som ju chcel navštíviť, nemala čas. Teraz sa mi zdá, akoby sa už dávno rozhodla pre rozchod...

A potom smutne dodal: - Určite preklínala moje dlhé vedenie.

- V takom prípade je lepšie, že sa to skončilo, aj keď vás to teraz veľmi bolí, - utešovala ho Agathe.

Nešťastne sa usmial: - Aj ja sa snažím vrieť si to.

Dážď pomaly ustával a opäť vyšlo slnko. Presne tak jedného dňa znova vyjde vo Frankom svetru, pomyslela si.

- Páči sa vám v našom meste? - zmenil Frank tému.

- Veľmi, - prikývla Agathe. - Dokonca si kladiem otázku, ako som mohla vydržať v takom veľkom meste ako je Hamburg.

- Za krátky čas ste veľa vylepšili v obchode vašej tety, - poznamenal s obdivom.

- Áno, - Agathe sa rozčínila, - podarilo sa mi presvedčiť ju, aby dala obchod nanovo vymaľovať a rozšírila ponuku. Teraz si k nám nájdu cestu aj mladí ľudia. Mesto celé roky spalo ako Šípková Ruženka, no postupne sa prebúdza. A pritom nestráca nič zo svojho provinčného charakteru... Myslím to v dobrom slova zmysle. Ľudia si tu vzájomne pomáhajú a majú čas jeden na druhého. To tu robí život takým... ľudským.

Tak sa rozohnila, až sa jej oči leskli.

- Presne tak som to aj ja vždy cítil, - prikývol Frank nadšene. - Je to moje rodné mesto. Tu som vyrastal. Keď fotografujem nejakú svadbu, obyčajne poznám nevestu i ženicha a väčšinu svadobných hostí. Vďaka tomu sa mi darí urobiť dobré snímky...

Zmíkol a Agathe si súcitne pomyslela, že možno mu teraz zišla na rozum vlastná svad-

ba, ktorá sa neuskutočnila. No skôr ako stihla niečo povedať, úprimne sa na ňu usmial:

- Ďakujem, Agathe, že ste ma vypočuli. Cítim sa už omnoho lepšie. Najvyšší čas ísť znova do práce. Musím vyvolať fotografie, ktoré som urobil včera na podnikovom výlete.

Potom privolal obsluhu: - Zaplatím aj za túto mladú dámu...

Agathe cheela protestovať, no napokon sa rozhodla podakovať mu jednoducho svojím najkrajším úsmevom. Vedniekedy sa mu revanžuje. Napríklad tým, že mu prišije chýbajúci gombík na košeli...

O pár dní nato prišiel Frank do obchodu. - Čo si želáte, Frank? - spýtala sa Agathe priateľsky.

V ruke držal košeľu, ktorú mal v sobotu na sebe.

- Vypral som ju, vyžehlil a vtedy som si všimol, že mi chýba gombík. Máte taký?

Vzala mu košeľu z rúk, obrátila ju naruby.

- Tu je náhradný gombík. Počkajte, hned vám ho prišijem.

Urobila to raz-dva. Nakoniec odstríhla niť a vrátila mu košeľu.

S úžasom sa poakoval: - Ako šikovne ste to urobili! Mne by to trvalo aspoň pol hodiny a aj tak by to nevyzeralo pekne.

- Vy viete výborne fotografovať, - usmiala sa.

- Už dávnejšie som sa vás chcel opýtať, či by som vás nemohol fotografovať. Možno existuje niekto, komu by ste chceli urobiť radosť svojou fotografiou?

- Áno, svojim rodičom.

- Možno by sa jej potešil aj váš priateľ?

- Nemám žiadneho, - odpovedala priamo.

- Nemáte priateľa? - spýtal sa začudovanie.

Pokrútila hlavou: - Trocha zvláštne, však? Vedám už 25 rokov. Ale nechcela by som piateľa len preto, aby som mala piateľa. To som mohla mať už dávno. Som... dosť náročná.

- Aký by mal byť muž, ktorého by ste vedeli milovať?

Jeho otázka vyznala väčnejšie, ako mal pôvodne v úmysle, ale aj jej odpoveď bola väčšia: - Musí byť verný a spoločnosť a musí mi rozbúchať srdce. A keby bol ešte k tomu vzhľadný, to, prirodzené, nemôže byť na škodu.

Zrazu si uvedomila, že tento opis sa presne hodí na sympatického, dobre vyzerajúceho Franka. Prudko sa otočila, aby si nevšimol jej rozpaky a tvárla sa, že niečo urovnáva na polici.

Zdalo sa, že Frank nič nezbadal.

- Tak ja opäť pôjdem, - povedal. - Ďakujem za ten gombík. A kedy vás môžem fotografovať?

Dohodli sa na nasledujúce popoludnie a keď sa potom Frank znova zastavil v obchode, veselo si pohvizdoval:

- Agathe, to sú najlepšie snímky, aké som kedy urobil. Ste neuveriteľne fotogenická!

Obzerala sa fotky, ktoré Frank rozložil na stole.

- To vy ste vynikajúci fotograf, - zasmiala sa. - V skutočnosti vôbec nevyzerám tak dobre...

- Vyzeráte dokonca oveľa lepšie, - hľadel na ňu s obdivom. - Mohol by som ich zopár vystaviť vo svojom výklade ako reklamu?

- Samozrejme. Som na to pyšná. A keby ste potrebovali prišť nejaké gombíky...

- Potrebujem, no rád by som sa to naučil aj sám, - zasmial sa štastne Frank.

Hodina šitia sa konala hned na druhý deň. Veselo sa pritom zabávali a dohodli sa, že nasledujúcu nedeľu pôjdu na výlet do blízkeho lesa...

O mesiac neskôr Frank žiariac od radosti vtrhol do obchodu. - Nevyzeráš na to, že by si chcel kúpiť ponožky alebo niečo iné, - privítala ho Agathe. Medzitým si potykal.

- Uhádla si. Dostal som fantastickú ob-jednávku! Mám fotografovať svadobné šaty pre istý módny časopis.

- Gratulujem, - povedala natesene.

- Chcel som sa ľa opýtať, či by si mi nemohla robiť modelku...

- Ja a modelka? Ale niečo také som nikdy nerobil!

- Máš na to prirodzené nadanie. Všimol som si to, keď som ľa fotil.

- Myslíš to vážne? - ešte vždy váhala Agathe.

- Inak by som sa ľa nepýtal. Dokonca do-staneš za to aj honorár.

- Dobre, tak to skúsim...

Heike nerozhodne stála pred Frankovým fotoateliérom. Na dverách visela ceduľka s nápisom: „Dočasne zatvorené.“ Pod tým jeho rukopisom: „Som na námestí.“ Heike price-stovala na dva týždne do Hamburgu, aby navštívila rodičov a priateľov a rozhodla sa, že sa zastaví aj u Franka. Uvedomovala si, ako veľmi ho zranila a že si to vôbec nezaslúžil. Tento fotoateliér chceli pôvodne vlastniť spolu. A potom ona jednoducho odišla do New Yorku a nechala ho v štichu. Nepriznala sa mu vtedy, že dala do pohybu všetky páky, len aby to miesto v New Yorku dostala. Pri myšlienke, že sa doživotne pochová v malom západákove, sa jej zrazu zmocnila panika. No možno hlavný dôvod bol ten, že jej láska k Frankovi akosi vychladla.

Na námestí jej pohľad neskôr padol na starý kostol. Pred ním parkovalo zopár áut a skupinka ľudí sa prizerala neveste, ktorá k nim stála obrátená chrbotom. Nevesta mala na sebe nádherné svadobné šaty. Plavé vlasy jej zdobili čelenka z kvetov a jemný závoj jej padal až na plecia. Okolo nej sa vzťhal nejaký fotograf.

Bol to Frank.

Ženicha však nebolo vidieť široko-daleko. No zato tam stála mladá žena s kozmetickým kufríkom a pozorne sledovala svadobnú scénu. Heike pochopila, že ide o módne snímky, no zároveň vycítila, že medzi fotografom a modelkou je takmer intimný vzťah. Nevestin pohľad sa nežne a láskoplnie dotýkal Franka a Frankov

hlas znel ako potlačované vyznanie lásky. Heike pocítila v srdci bolestné bodnutie. Pomysla si na svoj hektický život v New Yorku a zmocnila sa jej neznesiteľná túžba po Frankovej srdečnosti, túžba spočinúť v jeho náručí. Vedľa ešte stále ľubím, uvedomila si s prekvapením. Podišla k nemu a usmiala sa naňho...

Ked' sa všetci traja usadili v nedalekej kaviarnej, Heike povedala: - Vyzerá to naozaj dobre!

Vlastne dúfala, že bude s Frankom sama. Chcela mu všetko vysvetliť a poprosiť ho o odpustenie. Možno by ešte mohli uvažovať o spoločnej budúcnosti. No ked' Frank obe ženy navzájom predstavil, pobrali sa všetci traja do kaviarnej. Agathe, ktorá sa medzitým prezliekla, bola v rozpakoch, pretože si skutočne v tej chvíli pripadala ako Frankova nevesta a cítila sa pritom neopísateľne šťastná. A či sa Frank na ňu tým svojím zvláštnym pohľadom? Pohľadom plným lásky... akoby bol on ženichom? No možno, že sa len ako dobrý fotograf mimoriadne vcítil do svadobnej scény. Teraz sú tieto úvahy tak či tak zbytočné, hovorila si v duchu Agathe. Heike zrejme na Frankovi veľmi záleží, inak by sa sem predsa nevrátila. Možno sa opäť dajú dokopy... Až jej srdce otaželo.

Heike pozorovala Franka a Agathu, ktorí sedeli oproti nej. Nedotýkali sa navzájom, a predsa sa zdalo, že vzduch okolo nich je presiaknutý vzájomnou láskou. A v tom sa zahanbila. Frank by sa bol tak rád oženil, to ona nechcela. Kariéra a vzrušujúci život v New Yorku boli pre ňu dôležitejšie. Teraz by ho chcela znova späť, a to iba preto, že práve prežíva svetaból. A možno aj ţiarli... Mala by mať aspoň trochu slušnosti a prijať porážku...

Ked' Heike vypila kávu, zdvihla sa a pevným hlasom povedala: - Frank, som rada, že sa ti dobre vodí... A som štastná, Agathe, že som ňa poznala. Si veľmi milá a oveľa lepšie sa hodíš k Frankovi ako ja. Teraz sa vrátim do Hamburgu a budúci týždeň budem znova v New Yorku. Želám vám obom veľa šťastia!

Frank a Agathe ju odprevadili k autu a mávali jej, kým nezmizla za zákrutou. Potom Frank zamyslene povedal:

- Ako dobre, že sa Heike vrátila. Aspoň som sa presvedčil, že už k nej nič necítim, - a pozrel sa hlboko do krásnych Agathiných očí, akoby v nich hľadal odpoved. Potom vzal jej tvár do svojich rúk a dlhým bozkom jej dal najavo, že ľubí iba ju.

(International express č. 13/98)

JOHANNS ROSLER TRI DRAHOKAMY

V Montpellier som poznal pána Mauriacu, väzeneho človeka, ktorý v juhofilanskom univerzitnom meste zastával dôležité miesto. Raz ma pozval, aby som povečeral s ním a jeho ženou, ktorá však príde neskôr.

Aperitív bol výborný. Vermút a gin len utvrdili naše priateľstvo. Pán Mauriac mi rozprával o svojej kariére a o svojom otcovi, ktorého zavčasu stratil.

„Na smrteľnej posteli mi otec daroval tri drahokamy nezvyčajnej krásy, safír, smaragd a diamant. Sú určené ženám, ktoré ľa v živote urobia šťastným, syn môj, povedal mi, vtedy osiemnásťročnému chlapcovi. Rozváž si dobre, prv než ich nekomu daruješ, musia ti vystačiť na celý život. Potom mi ich odovzdal a poslal ma z izby von. ked' som ho znova uvidel, bol už mŕtvý.“

„A kamene?“ spýtal som sa.

„Rozdal som ich všetky,“ povedal pán Mauriac a objednal flašu burgundského. „Prvý kameň, belasý safír, som daroval dievčati, do ktorého som sa zamiloval. Bola to študentka z Narbonne, vyrástla v dobrej rodine a spolu s ňou som prežil najradostnejšie chvíle svojho doterajšieho života.“

„A druhý kameň?“ spýtal som sa, kym nám čašník naplnil poháre.

„Druhý kameň som daroval o niekoľko rokov neskôr, bol to smaragd, najkrajší z troch kameňov, daroval som ho ľene v deň, keď mi porodila syna. Žili sme spolu už niekoľko rokov, ona bola lekárkou a ja som vtedy pracoval v jednom výskumnom ústave, kde som zastával nie príliš významné miesto. Chlapec medzičasom vyrástol, teraz študuje v Paríži, každé prázdniny nás navštívi.“

„A diamant?“ spýtal som sa, keď sme dopili a poháre postavili na stôl.

Pán Mauriac sa usmial:

„Vážil dva karáty. Už som vám povedal, že som bol otcom, mal som syna a nevýznamné postavenie, ktoré ma popudilo, že som sa rozholod zanechať súkromné štúdium a uchádzať sa o miesto, ktorého prijatím by sa moje príjmy zdvojnásobili. A opäť vstúpila do hry žena, ktorá ma od toho odradila, prehovorila ma, aby som pokračoval vo svojich štúdiach, a tak dákujem za to, že som, čím som. Tejto ľene som daroval posledný drahokam.“

V tom okamžiku pán Mauriac vstal a išiel v ústrety svojej ľene, ktorá práve vstúpila do dverí. Nebola oveľa mladšia ako pán Mauriac, mala na sebe jednoduchý sedý kostým, a keď si stiahla rukavičku, aby mi podala ruku, uzrel som na jej prste prekrásny prsteň s tromi drahými kameňmi: safírom, smaragdom a diamantom. Keď sme si potom všetci sadli, zdvihol som pohárik a s radosťou som pripil na zdravie pánu Mauriacovi a jeho ľene.

(Pútnik svätovojtešský 1996)

NA MARGO PREZIDENTSKÝCH VOLIEB

Vždy, keď v poštovnej schránke nájdem nové číslo Života, mám vo zvyku sa najprv len lečivo pozrieť na jeho obsah a ho prelistovať, a až potom - akoby v druhom kole - pustiť sa do pozorného čítania takmer celého čísla. A práve vtedy, pravda nie v každom číslu, mi príde na um myšlienka, že niektoré vety či formulácie by sa mali napísať inakšie, možno že lepšie. V takých prípadoch žiadam redakciu o uverejnenie mojich poznámok a o korektúru chýb či nepresnosťí.

Aj v júlovom číslu Života som našiel niekoľko formulácií, voči ktorým mám určité výhrady. Totiž v článku pod titulom Rudolf Schuster prezidentom SR (s. 3) Jozef Pivarčík napísal: „Ovtvrdy sa na základe ústavného článku SR slovenský parlament päťkrát pokúšal zvoliť hlavu štátu“. Myslím si, že spomínaný v citovanej vete „ústavný článok SR“ môže priviesť čitateľov do pomykova, lebo v právnom systéme SR nič také neexistuje. Za Uhorska sme súčasťí mali do činenia so „zákonými článkami“ (po maďarsky „törvény cikk“), ale nie s „ústavnými článkami“. Navyše „zákonné články“ vymizli - ako právny termín - zo slovenského územia v roku 1918. Námesto vadného výrazu bolo treba napísať: „na základe článku 101 odsek 2 ústavy Slovenskej republiky z 1. septembra 1992. roku...“

„V tom istom článku zarazí čitateľa veta: „Zúčastnil sa tiež dňovnej bohoslužby Te Deum (...), ktorú celebroval metropolita Slovenska, arcibiskup Ján Sokol“. Tentoraz chcem spochybniť termín „metropolita Slovenska“. Totiž slovenská provincia pozostáva z dvoch arcidiecéz, čiže metropolí. Arcibiskup Ján Sokol je šéfom len jednej, t.j. bratislavsko-trnavskej. Nie je preto logické písat, že je metropolitom celého Slovenska.

V druhom článku Z prezidentskej história (s. 3) Jozef Pivarčík viackrát používa sloveso „abdičovať“ a „odstúpiť“. Z týchto dvoch slovies sa mi vidí lepšie to druhé. Obidve slovesá sú súčasťou synonymické, keďže aj „abdičacia“ znamená „odstúpenie (z úradu)“, (pozri: Krátky slovník slovenského jazyka. Bratislava 1987, s. 33), lenže abdičujú len hlavy monarchistických štátov. Nikdy sa nepíše ani nehovorí o abdičácii prezidentov.

Predposledná poznámka sa týka môjho článku Básnická pocta jurgovskému rodákom (s. 11). Prvá veta tohto článku má znenie: „11. októbra som sa zúčastnil vedeckého seminára...“ Nuž keď som sa už pochválil, že som čosi referoval na vedeckom podujatí v Spišskej Kapitule, tak som v rukopise dôsledne referoval, že to bolo 11. októbra 1997. V tlači ročný dátum seminára zmizol, aj keď sa to nemalo stať.

Posledné nedorozumenie som zapríčinil ja. Fotografiu z návštevy prezidenta Jozefa Tisu, ktorú som dostal od rodiny Mušákovcov z Jurgova, som neprávom podpísal ako záber z návštevy v Jurgove v roku 1940. Pán profesor

sor M. Griger mi nedávno povedal, že je to návšteva v Nedeci. Navyše nie je isté, či som uviedol správne datovanie. Nuž tentoraz prišiel rad na moje ospravedlnenie.

JOZEF ČONGVA

OD REDAKCIE

1. *Ústavný článok.* Možno to v našom príspievku nebola najšťastnejšia formulácia, ale keďže sme nechceli zachádzať do podrobnosti a zbytočne zaťažovať čitateľov presnými číslami článku a odsekov Ústavy SR (ktorú aj tak nemá aspoň 90 % odoberateľov Života a nemôže si to overiť), použili sme tento všeobecný termín. Nehovoriac o slovenskej tlači, ktorá ho používala pri písaní o voľbách prezidenta v NR SR, uvádzá ho aj Slovník slovenského jazyka, Bratislava 1964, V. diel, str. 712.

2. *Metropolita Slovenska.* Informáciu o ďakovnej bohoslužbe Te Deum sme nekriticky využili zo slovenskej tlače, presnejšie z Bulletinu pre zahraničných Slovákov, ktorý vydáva Tlačová agentúra SR, kde napísali o.i.: *Arcibiskup Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy a metropolita Slovenska Ján Sokol, ktorý bohoslužbu celebroval, privítal hlavu štátu...* Správne má byť: arcibiskup-metropolita Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy.

3. *Abdičovať.* Nesúhlasím s tým, že sa o obdičkácii prezidentov nikdy nepíše. Napr. Encyklopédia Slovenska v heslách: Masaryk, Tomáš Garrigue (III. zväzok, str. 509) alebo Beneš, Edvard (I. zväzok, str. 178) používajú pre ich odstúpenie z prezidentských funkcií práve slovo abdičovať. Ostatne ani Slovník slovenského jazyka (Bratislava 1971, I. diel, str. 2) nevysvetluje, že sa toto slovo vzťahuje iba na hlavy monarchistických štátov. Definuje to všeobecnejšie: *abdičovať* - zrieknúť sa trónu, vlády; vziať sa moci, funkcie alebo hodnosti.

4. 11. októbra som sa zúčastnil... Skutočne počas prepisovania rukopisu prof. J. Čongvu sme pri uvedenom dátume vynechali rok (1997) a nezostáva nám nič iné, len sa ospravedlniť.

JÁN ŠPERNOGA

Bronislava a Jozef Turvoňovi

NAŠI ZLATÍ JUBILANTI

V tomto roku už niekoľko krajanských manželských párov na Orave oslávilo 50-ročné jubileum spoločného života. Jedným z nich sú manželia Bronislava a Jozef TURVOŇOVCI z Podvilk.

Jozef sa narodil 2. októbra 1923 ako najstarší zo šiestich súrodencom v slovenskej rodine pláteníka, ktorý pochádzal z Bobrova na Slovensku.

- *Otcu, - hovorí, - pred koncom 2. svetovej vojny zobraťi na Sibír, odkiaľ sa vrátil až 1. októbra 1947. Strávil tam tri roky. Vyviezli ho približne v čase, keď som začal slúžiť v slovenskej armáde. Narukoval som 15. júna 1944 a slúžil som v Podolinci a neskôr v pešej rote v Staré Lubovni. Onedlho po vypuknutí SNP našu jednotku však Nemci odzbrojili. Domov som sa vrátil 26. októbra 1944. Spolu so mnou rukoval o.i. Alojz Slabý, Jozefa František Pieronkovi z Podvika a František Lopúch z Podsrnia. Z Podvika nás slúžilo okolo 50, žiaľ, piati z obce zahynuli, napr. Jozef Vilček padol na Dukle, Eugen Gribáč v Sučanoch a Anton Nedelák až v ďalekom Taliansku. Môj dedo, Ján Šimrák, ktorý bol richtárom v Podvilku 14-rokov (1919-1933), mal listinu s podpismi 600 občanov, ktorí mali počas plebiscitu v roku 1920 hlasovať za zotrvanie Oravy v ČSR. Listina by teraz mala byť v Bratislave, kde ju pred niekoľkými rokmi poslala bývalá redaktorka Života p. Vlasta Juchniewiczová. Záujem o krajanské dianie spôsobil, že som sa onedlho po založení nášho Spolku stal jeho členom. Ked' sme v roku 1962 vyhoreli, odišiel som za zárobkom do bývalého Československa a vyše 15-rokov som odpracoval v Kopřivnici.*

Bronislava, rodená Borovková (nar. 27. septembra 1928), pochádzala, podobne ako jej manžel, zo slovenskej rolnickej rodiny. Má dvoch bratov: Karola a Antona.

- *Spomienam vám jednu príhodu, - hovorí, - ktorú mi kedysi rozprávala moja babka Heléna Matonogová a ktorá mala veľký vplyv na formovanie môjho slovenského národného pove-*

domia. Babka ako dievča chodievala do Zá kamenného, kde býval jej ujo. Práve tam spoznala budúceho biskupa Jána Vojtaššáka. Bolo to v čase, keď ako študent teológie v Spiškom Podhradí chodieval domov na letné prázdniny.

Manželia Turvoňovci sa sobášili 25. júna 1949 v kostole sv. Martina v Podvilku. Ako spomínajú, sobášil ich kňaz Jan Rychlik a na svadbe im hrala hudba z Malej Lipnice, ktorú viedol Emil Luka. Obaja manželia sú členmi nášho Spolku a horlivými čitateľmi Života. Vychovali štyri deti - dcéry Máriu, Angelu a Teréziu i syna Štefana, ktorý ukončil lycéum v Jablonke. V súčasnosti pracuje na Colnom úrade v Novom Targu. Jubilanti bývajú spolu s dcérou Máriou v Podvilku.

Manželia Turvoňovci, ktorí si po 50. rokoch opäťovne slúobili vernosť a lásku, prežili svoj sviatok spolu s deťmi, desiatimi vnukmi a ďalšími príbuznými. Oslavy v rodinnom krahu sa konali u dcéry Angely. K peknému životnému jubileu manželom okrem najbližej rodiny blahoželali aj podvľčianski krajania, ktorí im do budúcnosti priali mnoho zdravia, lásky a pokoja. K srdečným prianiám sa prípajame aj my.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ORAVSKÉ LETO '99

Dňa 25. júla 1999 sa v amfiteátri v Jablonke uskutočnil VIII. ročník tradičného kultúrno-spoločenského podujatia, ktoré organizuje gminný úrad v Jablonke v spolupráci s Oravským kultúrnym strediskom v Jablonke - Oravské leto '99.

Prvá časť Oravského leta patrila folklórny súborom, kapelám, spevákom a inštrumentalistom. Na scéne amfiteátra sa o.i. predstavila oravská časť súboru Małe Podhale z Jablonky, súbor Skalniok z Hornej Zubrice, Orava z Veľkej Lipnice a Rombaň z Chyžného. Všetkým sa páčila interpretácia oravských pesničiek členov Rombaň Haliny Sobczakovej, Grzegorza Sternala a Andrzeja Stefkou. Za zmienku stoja vystúpenia až troch kapiel Malého Podhalia - najstaršej, strednej a detnej. Veľký potlesk za svoje vystúpenie dostal aj 68-ročný Franciszek Węgrzyn z Dolnej Zubrice, ktorý zahral na starej gombíkovej harmonike. Nás však trochu mrzí, že v tohorečnom programe nevystúpili naši krajania, hoci máme viacerých dobrých spevákov a hudebníkov.

Okrem vystúpení súborov sa na podujatí konalo aj mnoho iných, zaujímavých súťaží, v tom napr. v mútení masla. Je zaujímavé, že na rozdiel od minulých rokov si tentoraz v tejto typický ženskej disciplíne veľmi dobre počíiali muži. Súťaž vyhrala dvojica Małgorzata Wykrętová a Jozef Bosák z Dolnej Zubrice pred Joannou Fulovou a Grzegorzom Sternalom z Chyžného.

Javisko potom patrilo hajdúcom, ktorí súťažili v krepčení kozáčika. V tejto súťaži

zvítazil Grzegorz Sternal z Chyžného, ktorý sa súčasne stal „majstrom“ Oravského leta, keďže vyhral aj šplh na drevený, vyše 5-metrový stĺp a v mútení masla skončil (s J. Fulovou) na druhom mieste. Druhým v neľahkej súťaži hajdúchov bol Zbigniew Suwada z Jablonky a na trefom mieste skončil Andrzej Stecko z Chyžného.

Organizátori podu-

jatia nezabudli ani na najmenších divákov, ktorých zabávala skupina „Bahamas.“ Potom už zazneli všetkým známe hity švédskej skupiny ABBA, ktoré má vo svojom repertoári skupina „S.O.S.“ Na záver vystúpila skupina Remedium z Jaworzna, ktorá zahrála viaceré poľské a zahraničné šlágrave. Oravské leto zavŕšila večerná tančená zábava. (pk)

JAZYKOVÝ ZÁKON

10. júla t.r. Národná rada Slovenskej republiky schválila zákon o používaní jazykov národnostných menšíň. Rozhoduje o.i. o tom, že príslušníci národnostných menšíň môžu v úradnom styku plne používať materinský jazyk v obciach, v ktorých podľa posledného sčítania tvoria najmenej 20 % obyvateľstva. Rokovania parlamentu o otázke prijatia tohto zákona trvalo sedem dní a v rozprave vystúpilo až 130 poslancov, ktorí predložili 170 pozmeňovacích návrhov. Proti prijatiu zákona bola Strana maďarskej koalície a takmer celá opozícia, ktorá sa nezúčastnila hlasovania. Zahraniční komentátori hodnotia prijatie tohto zákona pozitívne ako výrazný krok dopredu v riešení národnostnej problematiky. Dočkáme sa aj my takéhoto zákona? (jp)

VAJNORSKÝ ZBOR V KRAKOVE

V dňoch 10.-12. júla t.r. bol na návštive v Poľsku slovenský miešaný zbor sakrálnej hudby - Vajnory. Počas trojdňového zájazdu členovia zboru navštívili Krakov, Wadowice, Čenstochovú a Osvienčim. V Krakove spievali 10. júla počas večernej sv. omše v kostole Otcov misionárov, a po omši dali vyše hodinový koncert, ktorého sa zúčastnili predstaviteľia nášho Spolku, o.i. tajomník ÚV Ludomír Molitoris a šéfredaktor Života Ján Šternogá, ako aj početné krakovské publikum. Počas koncertu odznelo 20 slovenských, ale aj latinských piesní. Starostlivo nacičtený viac-hlasný spev, znásobený výbornou akustikou kostola doslova očaril poslucháčov, ktorí po každej skladbe odmeňovali zbor dlhotrvajúcim

Zbor Vajnory počas koncertu

potleskom. Repertoár koncertu zahŕňal o.i. piesne M. Sch. Trnavského (Bože, čos rácil, Ave Mária), E. Suchoňa (Aká si mi krásna), J. Hrušovského (Adoremus), L. v Beethoveňa (Ó, veľký Bože), F. Schuberta (Sláva Bohu), W. A. Mozarta (Ave verum corpus) a ďalších. Pekne sa predstavila aj mládežnícka vokálno-inštrumentálna skupina E.L.F., ktorá tvorí súčasť vajnorského zboru.

Bratislavský zbor Vajnory vznikol v roku 1990 prí rímskokatolíckom farskom kostole Sedembolestnej Panny Márie. Popudom k zrodu zboru sa stali predovšetkým spevácke zboru a umelecké skupiny, ktoré počas prvej návštevy pápeža Jána Pavla II. na Slovensku v roku 1990 účinkovali na Vajnorskom letisku i vo vajnorskom kostole. Do zboru sa hlásili speváčky a speváci rozličných vekových skupín a profesí, ktorých zjednotila láska k spevu i hudbe spätá s kresťanskými tradíciami. V súčasnosti má zbor 40 členov. Jeho umeleckým vedúcim a zbormajstrom je PhDr. Ondrej Demo. Okrem domáceho prostredia zbor koncertuje aj v iných mestách, nielen na Slovensku, ale i v cudzine. Vystupoval o.i. v Prahe, Viedni, Eisenstadt, Velehrade a Ríme.

Text a foto: JÁN BRYJA

ZAMAGURIE ŽILO FOLKLÓROM

V prírodnom amfiteátri Červeného kláštora sa uprostred leta uskutočnil už 23. ročník Zamagurských folklórnych slávností. V malebnom prostredí Pieninského národného parku sa počas dvoch dní prezentovalo 23 umeleckých telies a vyše 500 účinkujúcich zo Zamaguria a viacerých regiónoch Slovenska, ale aj z Poľska, Českej republiky a Rakúska. Tento veľkolepý sviatok ľudového umenia, umocnený fascinujúcou prírodnou krásou, aj tentoraz prilákal na lúku pod Tri koruny tisícky vďačných divákov. Najväčším lákadlom bol tradičný nočný program, v ktorom predviedli svoje umenie súbory Goral a Ždiaranček v profilovom programe rázovitej goralskej obce Ždiar. Veľký úspech samostatného programu detských a mládežníckych folklórnych súborov

a sólistov svedčí o tom, že krása ľudového umenia nevymiera, ale prenáša sa aj na ďalšie generácie.

V bohatom sprievodnom programe ani tohto roku nechybal atraktívny splav účinkujúcich na platiach po vlnách očarujúceho Dunajca. Ako sa už stalo pekným zvykom, aj tentoraz sa v rámci slávností uskutočnila na zadnom nádvori Červeného kláštora ďakovná sv. omša za nositeľov ľudových tradícii, ktorú celebroval vdp. Anton Kováč zo Spišskej Starej Vsi.

MILAN NOVÁK

NA MARGO KANALIZÁCIE

Ludová múdrost hovorí, že ľahšie je niečo začať, ako dokončiť. Platí to v plnom rozsahu aj pre azda najväčšiu investíciu na Spiši, akou bola výstavba nedeckej priehrady na Dunajci. Stavba bola veľmi potrebná, keď ľudia sa ešte pamäタajú, koľko škody dokázala urobiť táto dravá rieka počas povodní, napr. v roku 1934, 1953 a inokedy. Teda hoci stavba bola potrebná, tiahla sa dlhé roky. Zdržovali ju diskusie, protesty ekológov, nedostatok finančných prostriedkov a pod. Do prevádzky bola odozvaná v júli 1997.

Ako niektorí vedia, úmerne s priehradou mali byť budované aj čističky odpadových vôd, aby okolité riečky a potoky, vtekajúce do Dunajca, neznečisťovali nádrž. A s tým je už oveľa horšie. Funguje ich iba niekoľko. Ani sa tomu nečudujem investor si totiž do programu výstavbu čističiek pustili príliš neskoro. Problem spočíval v tom, že nešlo len o výstavbu samotných čističiek. Treba bolo začínať od samého začiatku, teda od výstavby kanalizácie v jednotlivých obciach, ktorá sa - pravdu povediac - v niektorých obciach tiahne dodnes a nevedno, kedy sa skončí. Všetci si pamäタajú tie rozkopané cesty, výkopy pozdĺž ulíc a pod., ktoré nám zlážovali život.

A tu sa dostávam na koreň veci. Zdá sa mi totiž, že kanalizácia bola zbabraná. Stačí totiž trochu väčší dážď či búrka, a už sú problémy s vodou, ktorá sa nemestí v potrubí. Na hlavnom trakte sú sice zdanivo väčšie zásobníky s mriežkovanými otvormi (asi 40 x 40 cm), ktorými vteká voda do potrubí, ale v prípade zväčšeného množstva vody sú nevystačujúce. A vtedy sa všetka voda obracia na cestu a tečie cez dedinu ako rieka. Neviem, kto vypočítal parametre rúr, otvorov i zásobníkov, ale podľa mňa to urobil zle. Namiesto odtoku vody nám cez dedinu zaviedol rieku.

A. B.

STAROVESKÝ FUTBALOVÝ TURNAJ

Mestský úrad v Spišskej Starej Vsi zorganizoval uprostred leta v spolupráci s mestom telovýchovnou jednotou Dunajec už 23. ročník minifutbalového turnaja o Pohár pri-

Vítazné mužstvo turnaja

mátoria Spišskej Starej Vsi. Do bojov o prvenstvo sa zapojili okrem staroveských mužstiev aj celky Haligovce, Červeného kláštora, Matiašoviec, Zálesia, Spišských Hanušoviec, Osturne, Kežmarku a Popradu. Dvadsať mužstiev bolo rozdelených do štyroch skupín, v ktorých hrali systémom každý s každým v zápasoch 2 x 10 min. Prvé dva celky postúpili zo skupín do štvrtfinále, od ktorého sa už hralo vylučovacím K.O. systémom.

Vítaz turnaja, starovesko-popradské mužstvo Quick Arrows, bol známy až po osmednovom futbalovom maratóne, hranom v horúcom letnom počasí. Ďalšie miesta obsadili

celky Brazil '99 Sp. Stará ves a Cipabi Sp. Stará Ves, čím sa zopakovalo obsadenie medailových priečok z minulého roku. Vítazný kolektív získal okrem tradičných kopačiek aj Putovný pohár mesta Spišská Stará Ves.

Sprenením turnaja, ktorý je po Medzinárodnom pieninskom slalomе najpopulárnejším športovým podujatím v Zamagurí, bola súťaž v žonglovaní s futbalovou loptou. Najúspešnejšie si v nej počína Jozef Kalafut z Lubice, ktorý dosiahol 487 platných dotykov.

MILAN DLUHÝ

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 2. apríla 1999 zomrela vo Falštíne vo veku 77 rokov krajanka

ANNA HORNIČÁKOVÁ

Zosnulá bola členkou nášho Spolku od založenia MS a dlhoročnou čitateľkou Života. Odišla od nás dobrá krajanka, starostliva manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 14. apríla 1999 zomrel vo Falštíne vo veku 65 rokov kraján

JOZEF MILANIAK

Zosnulý bol dlhoročným členom MS SSP v obci a horlivým čitateľom i propagátorm Života. Odišiel od nás dobrý krajan, manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP vo Falštíne

* * *

Dňa 3. júna 1999 zomrela vo Vyšných Lapšoch vo veku 93 rokov krajanka

HELENA ŠČECHOVIČOVÁ

Zosnulá bola členkou MS SSP v obci od jej vzniku a dlhoročnou čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, starostliva manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP vo Vyšných Lapšoch

* * *

Dňa 20. júna 1999 zomrel v Podvlku vo veku 73 rokov kraján

JOZEF RUSNÁK

Zosnulý bol členom MS SSP v obci, Spolku sv. Vojtechu a verným čitateľom Života. Odišiel od nás dobrý človek, manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

MS SSP v Podvlku

Z KALENDÁRA NA SEPTEMBER

Záhradkári

Je to posledný mesiac zberu teplomilnej zeleniny, najmä plodovej. Koncom mesiaca - a niekedy aj skôr - môžu totiž prísť prvé mráziky, preto treba bežne sledovať predpovede počasia, aby sme zanedbaním nestratili úrodu. V prípade potreby môžeme ju chrániť natiahnutím na záhony fólievej prikrývky, plachty či vrecoviny. Pri väčších mrázikoch to neponomže, tedy musíme plody poodberať, aj keby neboli celkom vyvinuté. Rajčiaky dozrejú samé, napr. v teplejšej miestnosti. Vyberáme všetko - uhorky, dyne, karfiol, brokolici a pod. So zberom koreňovej zeleniny sa nemusíme tak ponáhlať - je chránená v zemi a mráziky jej neuškodia. Keď chceme mať skoro na jar mrkvu alebo petržlen, sejeme ich práve teraz. Na zimu však hriadky prikryjeme čečinou. Môžeme tiež zasiať cibuľu či cesnak na prezimovanie.

Už je najvyšší čas - ak sme to neurobili skôr - na prípravu priestorov na zimné skladovanie zeleniny. Treba ich predovšetkým vybieleliť, vyčistiť a opraviť police, pozametať a vyvetrať. Zároveň treba začať s prípravou pôdy pre budúci rok - rýšovaním alebo oraním, - pričom treba dbať, aby na hriadkach nezostali väčšie suché hrudy. Pôdu treba samozrejme pohnuť.

Ovocinári

V tomto mesiaci dozrievajú plody viačerých pre toto obdobie charakteristických ovocných druhov, ako sú vlašské či lieskové orechy, slivky, jesenné či zimné jablká a hrušky a pod. Preto ovocinári majú teraz veľa práce so zberom, spracúvaním a neskôr i s uskladňovaním ovocia. Jadrové ovocie sa Oberá asi týždeň pred plnou konzumou zrelosťou, zimné odrody čo najneskoršie. Predčasne obrané ovocie počas skladovania už

nenabudne typickú príjemnú chuť a aróm. Naproti tomu ovocie ponechané dlhšie na strome stráca trvanlivosť a chuťové vlastnosti. Plody treba oberať starostlivo a so stopkou, aby sme ovocie nepoškodili, lebo to má vplyv na skladovanie. O dĺžke skladovania rozhoduje kvalita a druh ovocia, jeho nepoškodenosť a samozrejme vhodné skladovacie priestory. V prirodzených skladoch je dôležitá stála teplosť. Miestnosť má byť tmavá, dobre vetratelná, s dvojitými dverami a vysokou vlhkostou vzduchu (85-90 %). Steny by mali byť vybelené vápenným mliekom a postriekané modrou skalicou. Zdravé ovocie vo vhodných miestnostiach možno dobre uskladniť až do budúceho zberu.

V druhej polovici septembra možno škôlkoval odrezky červených, bielych a čiernych ríbezľí. Z ovocných stromov a krov odstraňujeme poškodené a choré konáre a na niektorých druhoch môžeme robiť rez podľa požiadaviek tvarovania. Vzhľadom na množstvo a termíny zberových prác môžeme ostatné práce odložiť na neskoršie obdobie. Vo voľnom čase pripravujeme pôdu na jesenné sadenie ovocných stromov a krov.

Chovatelia

Ako všetci vieme, v horských oblastiach bývajú už v tomto období chladnejšie noci, preto chovatelia mali by na kurínoch a iných chovných priestoroch osadiť zasklené obloky a plné dvere. Keďže dni sú kratšie, od začiatku jesene predĺžujeme sliepkam svetelný deň, lebo to má vplyv na ich nosivosť. Ak sliepky začali prichnuť v auguste, prichnu aj v septembri, preto ich krímime tak, aby sa im perie obnovilo a mohli začať opäť znášať vajcia. V septembri obyčajne meníme sliepkam kohútov. Pri ich výbere by sme mali dbať na to, aby neboli so sliepkami v príbuzenskom vzťahu, ako aj

všímať si ich druhotné pohlavné znaky - vyvinutosť kosierikov, hrebeňa, vyvinutosť v prsiach, hlas a temperament. Vhodnou výživou a opatrením môžeme kvalitného kohúta udržať v dobrej plodnosti aj 4 chovné sezóny.

Včelári

Ako sme už písali v min. čísle, v dôsledku podnechania sa včelstvá rozplodovali a na začiatku septembra sa začínajú liahnúť mladé včely. Konzumujú vela peľ, preto je výhodné, ak je práve teraz v okolí vela peľodajných rastlín. Na jeseň však nie je ich už dostatok. Preto včely prikrumujeme cukrovým roztokom v pomere 2:3 (na 2 l vody 3 kg cukru). To kladie na včely veľké požiadavky - pri spracovaní roztoku musia o.i. z každého litra roztoku odstrániť 3 dl vody. Preto je účelné načas doplniť chýbajúce zásoby a využiť ešte služby starých včiel, ktoré i tak onedlho zahynú.

Pri dopĺňovaní zásob musíme dbať, aby nedošlo k rabovke. Včelstvá stále pozorujeme, a ak zistíme, že niektoré z nich večer ešte intenzívne lietajú, môže ísť o rabované alebo rabujúce včelstvo. Snažme sa vtedy chytiť včelu, ktorá opúšta úľ. Ak má prázdne bruško, ide o rabujúce včelstvo, ak plné, ide o rabované včelstvo. Tomuto zúžime letáčový otvor asi na 1 cm, predok úľa obložíme zelenými haluzami a včelstvo istý čas nekŕmme. Ak už k rabovke došlo, môžeme napadnuté včelstvo uzavrieť, zaistiť mu vetranie, úľ preniesť na 2-3 dni do tmavej, chladnej miestnosti a zásoby prípadne doplniť.

Keď sme dopĺňanie zásob ukončili, odstráime z úľov krmidlá a nadrámikový priestor uteplíme teplým, vzdúšnym materiálom (plst', rohože, novinový papier). Na zakrývanie nadrámikového priestoru tej časti úľa, kde budú zimovať včely, nesmieme použiť nijaký materiál, ktorý prepúšťa vlhkosť, keďže tá včelám neprospevia. Plasty, ktoré sme skôr vybrali z medníkov, treba uložiť v tmavej, chladnej, ale suchej miestnosti. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Dnes v našej rubrike predstavíme BEDROVNÍK VÄČŠÍ (lat. *Pimpinella major*), trvácu bylinu s dutou, ryhovanou, obyčajne holou, 60-100 cm vysokou byľou. Kvety má päťpočetné, biele alebo ružovkasté. Rastie aj u nás na lúkach, vo svetlých lesoch, bučiach medziach od nízin až do výšky 1800 m nad morom.

Táto rastlina bola už oddávna známa a voľakedy sa preslávila ako výborný prostriedok proti moru. Na liečebné účely sa zbiera predovšetkým koreň (september-október), ktorý je cylindrický alebo vretenovitý, má tvar ako malá žltá repa, niekedy je rozkonárený, belavý, starší tmavší, hnedačkavý. Páchne aromaticky a má ostrú chuť. Po očistení, umytí a rozrezaní po dĺžke ho sušíme na vzdúšnom zatienení mieste a skladujeme v tmavých, dobre uzavretých nádobách. Niekedy sa zbera v období kvitnutia (jún-september) a podobne suší aj vŕňať. Rastlina obsahuje najmä silicu, pimpinelín, triesloviny, saponíny, živice, cukry a iné látky.

Bedrovníkový koreň je starý známy a cenný prostriedok proti chrapotu a katarom tráviaceho traktu. Kloktá sa pri angínach, zápaloch a iných bolestiach hrudla a pod. Ako väčšina mrkvovitých rastlín je v

ludovom liečiteľstve aj močopudným, a pre obsah horkých látok aj žalúdočným prostriedkom. Zase pre obsah silice a saponínov sa často využíva aj na ulahčenie odkašľávania. Používa sa obyčajne vo forme záparu (0,5-3 g drogy na pohár vody), viackrát denne. Bedrovník v lekárňach tvorí často súčasť nejakej čajoviny, napr. v kombinácii s kodeínom a pod.

Pokusmi na zvieratách sa zistilo, že bedrovník účinkuje na maternicu, preto sa niekedy dáva do prípravkov na upravenie menštruačného cyklu. Na vonkajšie účely sú dávky dvojnásobné.

Vŕňať sa používa ako močopudný prostriedok, ale aj ako prostriedok podporujúci chuť do jedla, zlepšujúci činnosť žalúdka a trávenie. Užívame ju vo forme záparu (pol lyžice drogy na pohár vody, piť 2- až 3-krát denne).

PSOTA

Bol jeden pán a jedna pani, mladí a bohatí, a veľmi pekne spolu žili. Raz pribehne k nim akýsi maličký chlapec a povie im:

„Vyberte si, či chcete teraz v mladom veku, či v prostred veku a či v starom veku byť chudobní. Jedno z toho splní sa vám istotne; lebo aby ste vedeli, ja som Psota a mne nikto neuje-de. O tretí deň príde zasa.“

O tretí deň príde a povie:

„No, ako ste sa dopravili?“

„Tak sme sa dopravili,“ odpovie pán, „keď už ináč byť nemôže, radšej aby sme len v mladom veku psotu, biedu treli; lebo v prostred veku ani tak by sa nám to nechcelo a v starosti nebudeeme vládať.“

Chlápä Psota zmizlo a neprichodilo viac a tí mysleli, že to už naveky. I tak veselili sa, akoby nič nebolo. Len tu raz, ako boli v susednom meste na tanci, strhne sa krik, že tam voľakde horí. Vyjdú von - a to veru ich spravodlivý dom aj s celou dedinou v plameni. Raty nebolo; všetko im zhorelo.

„No vidíš, duša moja, už je psota, bieda tu; podme my svetom lepšie šťastie hľadať.“

Tak hovoril pán a pani pristala.

Ludom svojim v tej dedine povedali, aby len pracovali a zmáhali sa za sedem rokov. Potom že ako bude, tak bude.

Pobrali sa preč a prišli do jednej hory; tam si sadli a bedákali. Prišiel k nim starý človek:

„Čo tak bedákate?“

Pán rozpovedal mu všetok spôsob.

„Oj, čo len to, tomu ľahká pomoc,“ hovoril starý. „Daj mi tvoju ženu, dám ti za ňu mesec dukátov. Jej bude u mňa dobré, lebo som človek bohatý; tebe ale pomôžu peniaze z biedy.“

Pani pristať nechcela, ale pán pristával, že to veru najlepší spôsob psotu oklamat. Nuž naposled pristala i ona. Pošla so starým a mladého pána nechali tu i mešec dukátov pri ňom.

A ten tu myslí si a myslí a veru nič dobrého nenamyslel.

„Mojej žene,“ hovorí, „bude hotová psota so starým a mne bieda bez nej na svete. Veru sme len seba oklamali!“

Trápilo ho to veľmi a v tých trapiech aj

usnul tam. Raz zakrúti sa nad ním havran, zlietne dolu, uchytí mešec a pod', odkiaľ prieletel.

Ešte len potom, keď prebudil sa, veril mladý pán na psotu; lebo ani ženy ani mešca nikde viac nebolo! Samotný ako prst pobral sa dalej. Nadhodili sa mu tam tesári, čo v tej hore tesali drvá na staviská. Popáčilo sa mu to remeslo, stal teda medzi nich a robil tam za drahý čas ako tovariš a prekladal tú psotu z pleca na plece. Pomaly už aj zabúdal na všetky nehody.

Raz voliaká pani tam nedaleko chcela stavať nový dom na pohorenisku. Zjednala sa s tým majstrom, u ktorého tento bedár bol za tovariša. Majster poslal práve toho tovariša ešte i s druhým do hory nastínať brvien k tej stavbe. Zotnú oni jednu vysokú jedľu, na ktorej bolo krkavčie hniezdo. A tu z hniezda vypadne mešec dukátov. Násť tovariš poznal si ho hned, že je to ten istý, čo mu dakedy starý človek bol dal za ženu. Chcel si ho prisvojiť; ale ten druhý tovariš nechcel mu ho dať, že on mešec ešte prv nazrel a že rovnak rúbali, že teda jemu patrí aspoň polovica. Ale tento zase, že tak a tak, že je to spravodlivý jeho mešec so všetkým, ktorý mu dakedy nebodaj len tí krkavci mohli vziať a sem zaniesť.

Vec prišla pred právo a to právo mala rozsúdiť ta istá pani, čo ten dom stavať dala; lebo to bola aj jej hora, kde tito rúbali. A tá pani zase neboli nikto inší, len spravodlivá žena toho dakedajšieho mladého pána a teraz tesárskeho tovariša. Priam ho ona poznala, keď pred ňou ustanovil sa, ale on ju nepoznal. Ona prisúdila celý mešec tomu druhému tovarišovi, ktorý ho prvý nazrel. Tu si tento vzdychnie;

„Bože, či už moja psota nikdy neodíde odo mňa?“

A ona povie:

„Neboj sa, odíde! Len lepšie otvor oči na každú vec!“

On pozrie sa jej lepšie a pozná, že to jeho žena. Hned objali sa!

Od tých čias bolo im dobre; lebo ona to dala ten ich dávňajší dom na zhorenisku znova stavať z toho, čo jej po onom starom človeku bolo ostalo.

Psota koho-toho aspoň raz za života pohľadať musí.

(Z knihy Pavla Dobinského:
Prostonárodné slovenské povesti III)

Milí mladí čitatelia!

Redakcia Život za spoluúčasti základných škôl na Spiši a Orave vypisuje pre vás novú

VÝTVARNÚ SÚŤAŽ ŽIVOTA '99

pod názvom

MÔJ NAJKRAJŠÍ ZÁŽITOK Z PRÁZDNIN

Téma nie je ľahká a určite si s ňou hravo poradíte. Prázdny sa skončili len prednedávnom, takže stačí si len trošku zaspomínať. Určite každý z vás má v živej pamäti nejaký zaujímavý zážitok, ktorý môže stváriť. Môže to byť napr.:

- návšteva zaujímavých miest (možno ste boli v nejakom meste so vzácnymi pamiatkami, pri mori či v horách),
- stretnutie s niekým výnimočným,
- keď ste cez prázdniny boli doma, nakreslite, ako ste trávili čas, čo ste robili,
- ak vám predsa len nič neprišlo na um, dajte sa uniesť fantáziu a namaľujte, čo by ste chceli robiť, alebo kde by ste chceli stráviť budúce prázdniny.

Súťaže sa môžu zúčastiť všetci žiaci základných škôl a gymnázií, ak nám pošlú aspoň jednu výtvarnú prácu na uvedenú tému. Pri práci môžete používať ľubovoľnú techniku - farbičky, pastelky, ceruzky, textil, drevo, papier a pod.

Každá práca musí obsahovať nasledujúce údaje: názov (titul), meno, priezvisko, vek, triedu, školu a presnú adresu autora.

Svoje práce posielajte na adresu redakcie (Redakcia Život, ul. Šv. Filipa 7/7, 31-150 Kraków) najneskôr do 20. decembra 1999.

Najlepšie práce získajú hodnotné odmeny a budú uvarenené v Živote.

Srdečne pozývame!

VESELO SO ŽIVOTOM

Po ulici ide starček a narieka.

- Čo vám je? - pýta sa ho policajt.

- Prešiel ma bicykel, - hovorí starček.

- A to musíte tak nariekat? Na vedľajšej ulici prešiel jedného parný valec a ani nevzdychol.

***

- Pán sused, pozrite sa, vašich päť deciek na mojej slivke! Čo vy na to?

- Dopolroma, kde je šieste?!

***

- Nebojte sa, deti budeme spolu dobre vychádzať. Budeme ako kamaráti, - hovorí pani učiteľka.

Janko si to vzal k srdcu. Ráno ide do školy, uvídi panu učiteľku a kričí:

- Servus, Mariška!

***

Na políciu zvoní telefón:

- Prosím vás, príde ihneď, do môjho bytu sa vlúpala mačka!

- To nie je dôvod na zásah, - namieta dozorný.

- Ale áno, prosím, ja som totiž papagáj.

ČO JE TO

V mene nosí Senicu,
je to malé zviera,
na zelenom liste
býva po nej diera.
(acinesúH)

***

Papierová hlava,
mašličkový chvost,
pod oblohou pláva
deťom pre radosť.
(nakraŠ)

***

Smerujú k oblakom,
murujú zobákom.
Klebetia na dvore,
odletia za more.
(ykčívotsaL)

JÁN TURAN

PRVÁK

Kým som bol len škôlkár
v škôlke som si voľkal.
Učil som sa riekanky,
nikam nešiel bez mamky.

Nebudem sa školy báť,
šlabikár a zošity
dám si s taškou na chrbát.
Škola zhľkne: To si ty,
z tej najväčšej škôlky?
Prvák, a už toľký!

***

Kupujúci hovorí v obchode predavačke:

- Pani, mali by ste niečo odrátať z ceny za tie diery, ktoré sú v tomto syre.

- V poriadku, - pokojne odpovedá predavačka, - len ich musíte doniesť, keď zjete syr, aby sme vedeli, koľko vážili.

***

- Máte živé ryby?

- Máme.

- A sú čerstvé?

***

- Janko, tomu starému pánovi predsa nemôžeš tykat!

- Prečo nie, on s tým začal!

***

- Vaša mačka mraučí falošne!

- A čo mám s ňou urobiť?

- Dajte ju naladiť!

***

V Texase sa ubytoval v hoteli nebezpečný

zločinec. Dvaja šerifovia sa ho snažia chytiť.
Stoja pred vchodom hotela a jeden hovorí:

- Choďty prvý, Jim. Ja ťa potom pomstím.

MÁRIA TOPOĽSKÁ ZATRAS VETRÍK

Zatras, vetrík, stromom
za tým naším domom,
zatras hruškou na záhradke,
vieš, aké sú hrušky sladké?

Sladšie ako ananás,
sladšie ako maliny,
zatras stromom aspoň raz,
potom si leť na iný.

Rozprestrie me zásterky,
napŕš do nich zlatý dažď,
hoc si, vetrík, nevelký,
predsa len vieš hrušky triať!

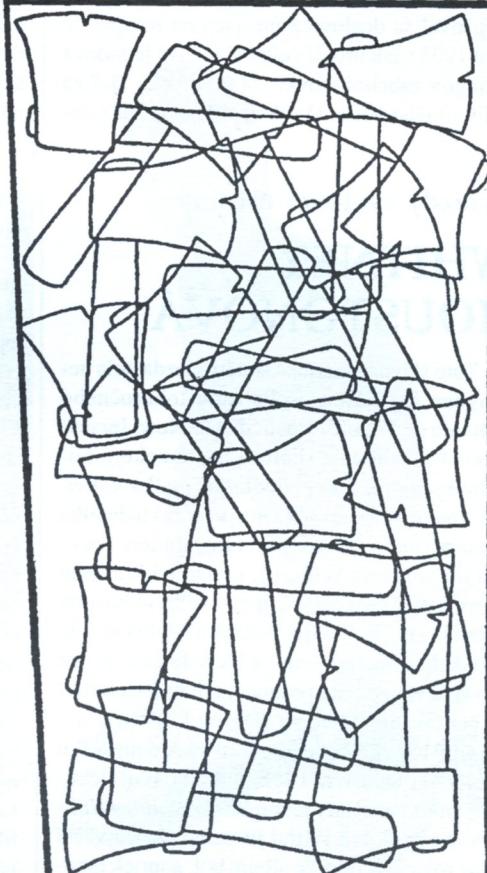
PRÍSLOVIA

Aké prasa, taký kvík,
aký človek, taký zvyk.

Kto chudobnému dáva,
Bohu požičiava.

ÚLOHA PRE VÁS

Tentokrát vašou úlohou bude spočítaťa na obrázku všetky tomahavky. Obrázok pekne vymalujte a so správnou odpoveďou pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí troch odmeníme knihami. Zo správnych odpovedí predošlého čísla sme vyžrebovali troch výhercov. Sú to: Paulína Klukošovská z Novej Belej, Hedviga Miškovičová z Krempeľach a Barbora Bednarčíková z Kacvínna.

RÝCHLY AKO RAKETA

Ked' pred 31 rokmi na OH v Mexiku Bob Beamon skočil do diaľky 890 cm, ktorí vymyslel peknú metaforu, že to bol prvý krok do 21. storočia. Rekord sice nepretrval do roku 2000, ale odolával veľmi dlho. Málko si však pamätá, že na tých istých pretekoch ďalší Američan, Jim Hines, prekonal bariéru 10 sekúnd v behu na 100 m (9,95 sek.) Na tie časy bol to geniálny výsledok, ktorý pretrval až 15 rokov, keď ho na 9,93 zlepšil Calvin Smith. Potom nastala éra kanadského šprintéra Bena Johnsona, ktorý na OH v Soule dotiahol rekord v stovke na nepredstaviteľných 9,79 sek. Skončila sa však nečakanou diskvalifikáciou Johnsona za používanie nedovolených prostriedkov a anulovaním jeho rekordu.

Odtedy sa na šprintérov pozeral každý s veľkou nedôverčivosťou. Tak bolo aj na OH v Atlante, kde Kanadčan D. Bailey zabehol stovku v rekordom čase 9,84 sek. Nečudo, že na jeho schválenie bolo treba čakať dosť dlho. Hoci dnes dobrých šprintérov, schopných zabehnúť stovku pod 10 sek., je veľa, každý si kladol otázku, či Baileyho výsledok dokáže niekto zlepšiť ešte v tomto storočí. Nebyť Mauricea Greena, asi by sme sa toho nedočkali...

M. Green sa neveľmi hodí do úlohy šampióna a hrdinu davov. Narodil sa v r. 1974 v chudobnej čiernoškej rodine na predmestí Kansas City. Svoje vzdelanie završil na strednej škole. Hoci bol nadaný, nešiel do college'u, čo bolo akoby povinnostou všetkých amerických ľahkých atlétov, lebo sa mu nechcelo. Radšej ostal s trénerom A. Hobsonom a cvičil čoraz rýchlejšie preberať nohami.

Na výsledky nebolo treba čakať príliš dlho. Zlepšoval sa doslova z mesiaca na mesiac. V roku 1995 však urobil veľký skok. Na jednom z mítингov zabehol stovku za 9,88 sek., žiaľ za príliš silného vetra. O rok neskôr si taktiež do-

bre počína. Počas predolympijských kvalifikácií amerických atlétov sa ľahko dostal do štvrtfinále, v ktorom však skončil až na siedmom mieste. Vtedy sa Greenov otec skutočne naštval. Naložil syna do auta a zaviezol ho do Los Angeles, kde už niekoľko rokov pracoval ako tréner John Smith, dnes svetový rekordér na netypickej trati 440 yardov. Pod Smithovým dozorom urobil Maurice Green ďalší skok. V roku 1997 vybojoval titul majstra USA, navyše v znamenitom čase 9,90 sek. O niekoľko mesiacov neskôr už bol aj majstrom sveta, pričom sa zlepšil dokonca na 9,86 sek. Jeho forma stále stúpala, čoho dôkazom bol aj ďalší titul majstra sveta, tentoraz v behu na 60 m, vybojaný na halovom svetovom šampionáte v r. 1998. Teraz všetci už len čakali, kedy M. Green zdolá bariéru 9,80 sek.

Nebolo treba dlho čakať. V júni t.r. sa zúčastnil mítingu v Aténach. Pôvodne mal štartovať len na 200 m, ale keď sa dozvedel, že stovka má veľmi silné obsadenie, rozhodol sa, že v nej bude bežať aj on. Vyštartoval ako raketa a nielenže zvítazil, ale dosiahol nepravdepodobný čas - 9,79 sek., presne taký, aký dosiahol pred 11 rokmi diskvalifikovaný Johnson. Samozrejme, prísna kontrola nezistila v jeho krvi žiadne nedovolené prostriedky.

Greenov výsledok veľmi potešil najmä šéfa Medzinárodnej ľahkoatletickej federácie Prima Nebiela, ktorý o.i. povedal: „Po afére v Soule už azda nikto neveril, že ľovek, ktorý neužíva nedovolené prostriedky, dokáže sto metrov zabehnúť tak rýchlo. Ešte raz vysvitlo, že nikto nepozná hranice ľudských možností.“ Zdá sa, že Green ich pozná, teda aspoň svoje. Nedávno v rozhovore

s novinármami povedal, že hranica 9,70 sek. nie je vôbec taká nereálna. Dodal zároveň, že je pevne presvedčený, že dôjde tam, kam ešte nikto nedošiel. K novému rekordu. Nuž čože, uvidíme. Dva týždne po napísaní tohto článku sa naskytá prvá príležitosť urobiť ďalší krok k tomuto cieľu - majstrovstvá sveta v ľahkej atletike. Využije ju?

J. Š.

Hviezdy svetovej estrády

WHITNEY HOUSTONOVÁ

Táto slávna americká superhviezda bola ne-pohybeľne najväčšou osobnosťou tohoročného festivalu v Sopote. Pochádza z New Jersey. Spievať začala dosť skoro v baptistickom kostolnom zbere, ktorý viedla jej matka Cissy, ináč znamenitá speváčka gospel a zakladateľka legendárneho kvarteta Sweet Inspiration. Práve pod jej dozorom Whitney, obdarovaná krásnym hlasom, cvičila techniku spevu. Okrem kostola spievala spočiatku aj v nočných kluboch, kde si získala prímeno Anjel z New Jersey. Práve tam si ju všimol istý producent platin a navrhol jej nahrávanie dávnych šlágrov L. Rowlesa a skupiny Neville Brothers. Keď však o niekoľko mesiacov, teda v r. 1985, nahrala svoj debutový album nazvaný jednoducho *Whitney Houstonová*, hudobní kritici ju uznali za najväčší objav roka. Nečudo, že album bol, napriek mno-

homiliónovému nákladu, rozpredaný za niekoľko týždňov.

Jej kariéra začala stúpať závratnou rýchlosťou. Skoro každá zaspievaná skladba sa stávala hitom. Poznamenajme, že osobne čaro jej pridáva akýsi konglomerát protikladných črt. Je totiž dosť drobná, jemná, štíhla, sladko krásna, ale súčasne aj dynamická, zmyselná, spievajúca celým telom. Jej hlas ľahko prechádza od hlbokých mäkkých fráž až po ostré a dravé zvuky. Slobodne a ľahko sa pohybuje medzi hodbou v štýle pop, soul, ako aj gospel song, ktorý sa stal klúčom v jej kariére. Jej nevšedná krása však spôsobila, že upútala pozornosť aj tvorcov módy, ktorí z nej chceli urobiť supermodelku. Nie div, že mnohé módné časopisy sa priam pretekali v uverejňovaní jej fotografií. Naštastie Whitney sa skoro spomätala a rozhodla sa venovať len spevu. Čažko by bolo vymenovať všetky jej hity, platne, no a ceny, ktoré získala, preto len spomeňme, že sa uplatnila aj ako dobrá herečka v niekoľkých filmoch. Jedným z nich bol *The Bodyguard*, v ktorom o.i. zaspievala pesničku *I Will Always*

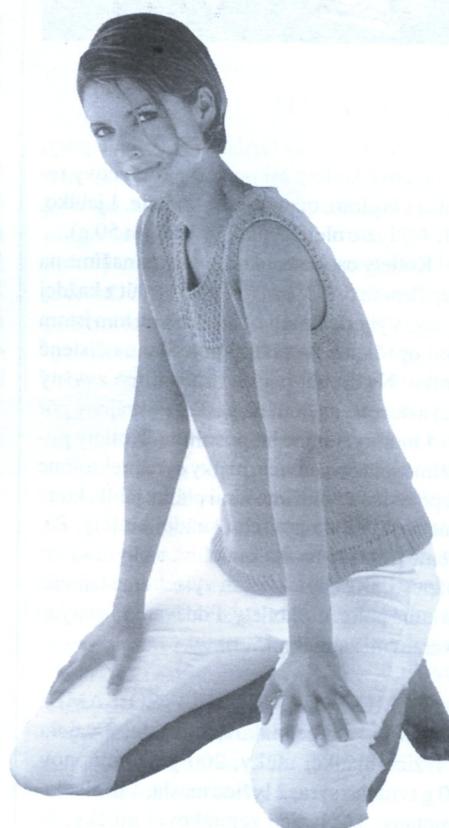
Love You, ktorá sa stala superhitom. Ďalší jej veľký hit má názov *I Wanna Dance With Somebody*. Jej päťoktáarový hlas uznali znalcí za najkrajšiu zo všetkých vokalistiek sveta v poslednej dekáde. (js)

RUŽOVÉ FASCINÁCIE

Módni tvorcovia a vizážisti znova „objavili“ túžbu dievčat a žien vyzerat nežne a veľmi žensky. Po rokoch sa teda vrátila azda najženskejšia farba - ružová, ktorá si úspešne razí cestu so sladkou paletou od najnežnejších snových tónov až po výrazné cukríkové odtiene. Patria sem aj ich „bohaté príbuzné“ - fialková, orgovánová a ľahké, modré s teplým a ružovkastým nádyhom. Žiaľ, naše obrázky sú len čierno-biele a nemôžu zobraziť bohatú škálu odtieňov ružovej kráľovnej. Stačí však trochu predstavivosti, fantázie, a hneď sa pred vami vynorí svet ako v rozprávke. (jš)

CHOROBY KOŃCZYN BYDŁA

Kulawizna. Choroby kończyn bydła nie mają tak wielkiego znaczenia jak u koni. Odbijają się jednak na ogólnym stanie zdrowia i na mleczności. Objawem tych chorób jest zawsze kulawizna. Przyczynę kulawizny można zazwyczaj stwierdzić po oględzinach nogi. Przyczyną kulawizny może być rana, którą należy bezzwłocznie opatrzyć, jak również nadmierne wyrośnięcie rogu kopytowego. Racice są wtedy znacznie dłuższe. Róg kopytowy nadmiernie wyrasta wskutek braku ruchu. Należy go obciąć do normanej długości. Czasem następuje przerwanie więzadła w szparze międzyracicznej. Przy oglądaniu racic widać wtedy w szparze krew. W takim przypadku należy całą racicę dobrze wymyć czystą, ciepłą wodą i opłukać roztworem nadmanganianu potasu lub wodą utlenioną, a po przemyciu owiniąć czystym workiem.

Zapalenie stawów - jest to częste schorzenie u krów. Przyczyną może być przywiązywanym drąg między nogami, lub bicie krów

kijem po nogach. Często krowy uderzają się o futrynę drzwi obory podczas przepychania się przez nie. Przy skakaniu przez rowy, ogrodzenia, przy złym stąpieniu na wybojach występują uszkodzenia stawów i ich zapalenie. Zapalenie występuje też po przebyciu niektórych chorób zaraźliwych, jak brucellosa i pryszczyca, po porodzie itp. Chory staw jest zawsze ciepły, bolesny i opuchnięty. Leczenie polega na robieniu okładów ściągających, sporządzonych np. z tabletek Altacetu lub innych o podobnym działaniu, a także z wody zmieszanej pół na pół z 3% octem. Okład taki spełnia swoje zadanie, kiedy jest wilgotny. Dlatego należy go często zwilzać. Jeżeli obrzeka występuje w miejscu, w którym trudno jest przyłożyć okład, zastępuje się go gliną rozrobioną wodą zmieszana pół na pół z 3% octem. Okład taki co pewien czas polewa się roztworem octu, aby był stale wilgotny.

Pucholina przednadgarstkowa. Często krowy w oborach podczas wstawiania obijają sobie nogi w okolicy stawów nadgarstkowych, czyli tzw. przednie kolana. Obijanie następuje o zbyt nisko umieszczone żłoby. Wówczas to na przednich kończynach może powstać guz, który szybko się powiększa. Początkowo przed powstaniem guza pojawia się kulawizna. Z czasem guz szybko się powiększa, i początkowo miękki twardnieje. Leczenie polega na operacyjnym usunięciu guza.

Zwichnięcie i złamanie. Zwichnięta kończyna jest lekko zgięta w chorym stawie i obrzeka. Zwierzę chodząc kuleje. Omacywanie i zginanie w chorym stawie sprawia zwierzęciu ból. Jeśli kulawizna trwa dopiero 1-2 dni, należy zwierzę umieścić w miękkiej ściółce a na chory staw zrobić okład ściągający z octu. Okład winien być bardzo mokry i zimny. Po 2-3 dniach zmienia się okład na rozgrzewający. Kawałek suchego płótna skrapia się spirytusem i obwiązuje staw. Przy złamaniu kości zwierzę nie opiera się na chorej nodze, która zwisa bezwładnie. Zwierzę takie przeznacza się raczej na ubój, chyba że jest cenne pod względem hodowlanym i warto je leczyć.

Zanokcica. Jest to schorzenie podobne do zastrzału u ludzi. Przy zranieniu rogu racic bakterie dostają się do uszkodzonej puszki rogowej i powodują zropienie tej okolicy. Ropa przedostaje się na koronę, stawy i ścięgna oraz tkanki obumierają a puszka rogowa oddziela się od racicy. Jeżeli choroba rozpoczęła się stosunkowo niedawno, dobrze jest przez kilka dni moczyć chorą kończynę codziennie przez pół godziny w cieplym roztworze lizolu lub kreolini (pół szklanki na 10 l wody). Noga powinna być zanurzona w kąpieli do połowy. Po moczeniu nogę należy osuszyć, a szparę międzyraciczną i koronę posmarować dziegiem. Całą racicę owija się te-

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

KOTLETA PO DÁNSKY. 2 malé póry, 4 bravčové kotlety asi po 150 g (bravčový režený aj s kostou), mleté čierne korení, 1 jablko, soľ, 4-5 lyžíc oleja, 2 plátky syra (asi 50 g).

Kotlety osolíme, okoreníme a smažíme na rozpálenom oleji v panvici asi 5 minút z každej strany. Vyberieme ich z panvice a na tom istom oleji opečieme na plátky pokrájané očistené jablko. Na druhej panvici rozpálime zvyšný olej a dusíme na ňom na pásiky pokrájaný pór asi 4 minúty, jemne ho posolíme. Kotlety položíme späť do panvice, plátky syra prekrojíme na polovice a obložíme nimi plátky jablka, ktoré sme rozložili na povrchu každej kotlety. Pečieme prikryté na malom ohni, až kým sa syr rozpustí. Duseným pôrom vystelieme taniere, na ktoré položíme kotlety. Podávame s malými uvarenými zemiakmi.

ZEMIAKOVÉ PLACKY SO ŠAMPIÓNAMI. 1 kg zemiakov, 2 cibule, 2 vajcia, 3 lyžice hladkej múky, 200 g šampiňónov, 50 g tvrdého syra, 2 lyžice masla, 1 dl sladkej smotany, 1/2 lyžice zemiakovej múčky, ci-

trónová šťava, soľ, mleté čierne korenie, olej na smaženie.

Polovicu šampiňónov, syr, cibuľu a zemiaky nastrúhamo na strúhadle. Pridáme múku, vajcia, osolíme a okoreníme. Na panvicu s rozpáleným olejom kladieme lyžicou porcie cesta. Placky usmažíme do červena z oboch strán a odložíme ich na teplé miesto. Zvyšok šampiňónov pokrájame na plátky a osmažíme na masle. Zalejeme smotanou. Vymiešame so zemiakovou múčkou, ochutáme solou, mletým čiernym korením a citrónovou šťavou. Omáčku povaríme a podávame spolu so zemiakovými plackami na tanieri.

„FIZULA” S REZANCAMI. Hrnček strakatej fazule, 3 mrkvky, 2 petržleny, čili, paprička, cibuľa, cesnak, rezance.

Fazuľu najprv namočíme do vody a necháme cez noc stáť. Varíme ju s nakrájanou zeleninou a cibuľou. Keďže zelenina uvarená, zapräžíme ju zápražkou. Tesne pred dovanením pridáme ešte roztlačený strúčik cesnaku. Dochutíme solou a korením. Do taniera dáme viac rezancov a zalejeme polievkou, aby bola hustá. Polievka je veľmi sýta.

ŠALÁTY

ZEMIAKOVÝ ŠALÁT S TATÁRSKOU OMÁČKOU. 1 kg v šupke uvarených zemiakov, 250 ml tatárskej omáčky, 1/2 lyžice

horčice, 1 lyžica octu, 1 dl vývaru, cibuľa, štipka muškátového orieška, majoránka, mleté čierne korenie.

Tatársku omáčku zmiešame s horčicou, octom a vývarom. Zemiaky ošúpeme, nakrájame na kocky alebo kolieska a dáme do hlbšej misy. Pripravenú zálievku ešte okoreníme, pridáme muškátový oriešok, majoránku a nadrobeno posekanú cibuľu. Takto pripravenú zálievku vylejeme na zemiaky a premiešame. Necháme chvíľu odstáť. Povrch môžeme ozdobit kolieskami uvarených vajec a pažítkou.

MÚČNIKY

OVSENÉ GULKY. 200 g ovsených vločiek, 70 g kokosovej múčky, 200 g masla, 150 g práškového cukru, 4 lyžičky vanilkového cukru, 4 lyžice kaka, 2 lyžice vody. *Na ozdobu:* kokosová múčka, mleté orechy.

Všetky prísady zmiešame v miske a hmotu dobre spracujeme. Necháme ju pol hodiny v chladničke a potom sformujeme gulky. Polovicu guliek obalíme v kokosovej múčke, druhú polovicu v najemno pomletých orechoch a každú uložíme do papierového košíčka. Nekonzumujeme hned, ale dáme ich do nádoby, ktorú prikryjeme.

KAKAOVÝ CHLEBÍČEK S JABLKAMI. 400 g čistých jabĺk, 50 g krupice, 2 žltky,

raz sporym kawałkiem czystego płotna lub dużym, szerokim bandażem. Ściółkę należy często zmieniać, żeby zwierzę zawsze stało na czystej i suchej słomie. Tak należy postępować aż do całkowitego wyzdrowienia.

KRZYWICA DROBIU

Spowodowana jest brakiem w organizmie soli mineralnych (wapnia i fosforu) oraz witaminy D, których ptaki potrzebują do rozwoju i budowy kości. Przy ich braku kości miękną i łatwo ulegają skrzywieniu. Chorze ptaki kuleją, kości nóg mają wygięte a stawy zgrubiałe, tracą też apetyt, przeważnie siedzą, dzwonki i grzebień im bledną a pióra tracą polask. Na krzywicę chorują najczęściej kurczęta 3-tysięczne. W piskląt występuje skrzywienie dziołu. W zapobieganiu krzywicy należy zwrócić uwagę na karmę, by zawierała dostateczną ilość soli wapnia i fosforu oraz witamin. Konieczny jest dodatek takich pasz jak zielonki i pełne mleko. Osobno należy podawać mieszankę mineralną z prażonych i tłuczonych skorup jaj, węgla drzewnego i drobnego żwiru. Kurczętom z wczesnych lęgów (luty, marzec) należy dodawać do karmy tran lub fosforan wapnia (1-2 krople tranu na 10 tygodniowych kurczęta), zwiększaając dawkę o 1 kroplę co tydzień. W pogodne dni należy też wynosić kurczęta na dwór. (js)

20 g kakaa, 50 g strúhanky, 150 g práškového cukru, 3 bielky, 20 g práškového cukru na posypanie.

Očistené jablká postrúhameme, pridáme k nim krupicu a necháme asi pol hodiny stáť. Potom pridáme žltky, kakao, tuhý sneh ušľahaný z bielkov, cukor a strúhanku. Všetko zláhka premiešame, vylejeme do vymastenej a mukou vysypeanej chlebíčkovej formy a pečieme v stredne teplej rúre. Upečený posypeme cukrom.

ZAVÁRAME

SLADKOKYSLÉ UHORKY. Malé, asi 5-7 cm dlhé uhorky dobre umyjeme a necháme na čistej utierke oschnúť. Potom ich ukladáme do pohárov (napr. 1 l), do ktorých sme dali: 1-2 bobkové listy, 1-2 višňové buď ríbezľové listy, vetyčku kôpru, 2-3 zrnká nového korenia, 5-6 zrniek čierneho korenia, niekoľko zrniek koriandrového alebo horčicového semena, 1-2 strúčiky cesnaku a kúsok chrenu. Nапlnený pohár zalejeme studeným nálevom, ktorý sme pripravili tak, že 2 l vody prevaríme s 1/2 l octu, lyžicou soli a 2 lyžicami cukru. Dobre uzavretý pohár potom sterilizujeme asi 10-15 minút. Ocot, cukor, cesnak a chren pričítame podľa toho, či chceme mať uhorky kyslejšie, sladšie alebo s cesnakovou buď chrenovou príchuťou. (js)

PRAWNIK

NAZWISKO PO ROZWODZIE

Po ślubie możemy przyjąć nazwisko małżonka lub też mieć nazwisko podwójne, tzn. swoje i małżonka. Takie nazwisko jednak nie powinno mieć więcej niż dwa człony. To z małżonków, które po ślubie zmieniło nazwisko, albo do swojego dołączyło nazwisko męża (lub żony), po rozwodzie ma prawo powrócić do nazwiska noszonego przed zawarciem małżeństwa. W tym celu należy jednak dopełnić pewnych formalności. Decyzję o powrocie do poprzedniego nazwiska trzeba jednak podjąć szybko, bo w ciągu trzech miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia o rozwodzie. Powrót do poprzedniego nazwiska nie musi jednak zawsze oznaczać (dla rozwiedzionej żony), że będzie to jej nazwisko panieńskie, lecz np. nazwisko jej pierwszego męża. Małżonek nie może pozbawić rozwiedzionej żony swojego nazwiska. I nie ma tu żadnego znaczenia, z czyjej winy orzeczeno rozwód (Art. 59 kodeksu rodzinego i opiekuńczego).

ALIMENTY DLA ŻONY

Ustalenie przez sąd, z czyjej winy nastąpił rozwód, rzutuje jeszcze przez długie lata na różne bytowe sprawy obojga małżonków, np. na obowiązek alimentacyjny między nimi. W pewnych wypadkach rozwiedziony małżonek może domagać się od drugiego alimentów. Z takim roszczeniem ma prawo wystąpić osoba, która nie została uznana za wyłącznie winną rozkładu pożycia i znajduje się w niedostatku. Może domagać się środków utrzymania w zakresie odpowiadającym jej usprawiedliwionym potrzebom oraz możliwościom finansowym drugiego małżonka. Może się jednak zdarzyć, że jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia. Jeśli rozwód pociągnie za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka „niewinnego”, sąd na jego żądanie zasądza alimenty. Małżonek wyłącznie winny może je płacić również wtedy, gdy drugi nie będzie znajdował się w niedostatku. Nie zawsze jednak obowiązek ten musi trwać aż do śmierci uprawnionego (zobowiązanego). W pewnych wypadkach wygaśnie, np. wtedy, gdy otrzymujący alimenty małżonek zmieni swój stan cywilny. Obowiązek płacenia wygasza również po pięciu latach od rozwodu, ale w uzasadnionym przypadku sąd może ten termin przedłu-

żyć (Art. 60 kodeksu rodzinego i opiekuńczego).

LECZENIE U FELCZERA

Jeżeli mieszkamy w małej miejscowości i mamy problem z uzyskaniem darmowej porady u lekarza, to zawsze możemy skorzystać z usług medycznych świadczonych u felczerów. Od 28 maja br. felczerzy otrzymali wiele takich samych uprawnień, jakie mają lekarze ubezpieczenia zdrowotnego. Zanim jednak zdecydujemy się na leczenie u felczerów, sprawdźmy, czy jest to felczer ubezpieczenia zdrowotnego. Uprawnienia te ma bowiem tylko ta grupa felczerów. Felczerem ubezpieczenia zdrowotnego może być felczer lub starszy felczer, który udziela świadczeń zdrowotnych w ZOZ, a ZOZ ten zawarł umowę z miejscowością, regionalną kasą chorych. Taki felczer ubezpieczenia zdrowotnego może w razie potrzeby skierować nas na leczenie do szpitala oraz na badania diagnostyczne, za które w ogóle nie będziemy płacić, bądź też uiszczyliśmy tylko zryczałtaną opłatę. Może on przepisać nam lekarstwa a także materiały medyczne, wystawiając receptę. Jeżeli np. jesteśmy ubezpieczonym honorowym dawcą krwi, to wówczas może dla nas wystawić receptę na bezpłatne leki podstawowe i uzupełniające. Gdy chcemy skorzystać z bezpłatnego przejazdu karetką pogotowia, to o zlecenie na taki przejazd możemy także zgłosić się do felczerów (Ust. z 10.04.1999 r., Dz. U. nr. 45, poz. 439).

CO TO JEST ZUZ RMUA

Jeżeli jesteśmy pracownikami jakiegoś zakładu, to od początku roku powinniśmy otrzymywać formularz ZUZ RMUA. Jeśli go nie dostajemy, upomnijmy się o niego w kadrach. Dokumentu tego nie należy wyrzucać, lecz starannie przechowywać. ZUZ RMUA możemy otrzymać w postaci formularza wypełnionego ręcznie lub na maszynie, bądź też w postaci wydruku komputerowego. Jest to imienny raport miesięczny, w którym pracodawca przekazuje nam informacje o naszych zarobkach i o odprowadzanej od nich do ZUS-u składce na ubezpieczenie społeczne. Są to te same informacje, które dotąd przekazywał on do ZUS-u. Raport ten powinniśmy dokładnie przeczytać i jeżeli będziemy mieli zastrzeżenia, co do danych w nim zawartych, przekażmy je pracodawcy i poinformujmy o nich ZUS. Możemy to zrobić w ciągu 3 miesięcy od otrzymania dokumentu od pracodawcy (Ustawa z 198 roku - Dz. U. nr. 137, poz. 887, z późn. zm.).

HVIEZDY O NÁS

VÁHY

(24.9.-23.10.)

V najbližšom období budeš vo výbornej forme a dobrej nálade. Všetko sa ti bude darit. V práci si konečne všimnú tvoje znamenité výsledky, preto nie je vylúčená ani vysoká prémia, ktorá ti ešte zlepší aj tak celkom dobrú finančnú situáciu. V cítom živote nastane istá stabilizácia a všetky doterajšie nedorozumenia sa ujasnia k obojsnej spokojnosti.

ŠKORPIÓN

(24.10.-22.11.)

Nadišiel čas, keď budeš musieť vyberať a rozhodnúť sa. Tento moment už ďalej nemôžeš odkladať. Veď trpezlivosť tvojich blízkych a spolupracovníkov tiež má svoje medze. Chcú ti pomôcť, ale nemôžu nič urobiť, pokiaľ sa ty sám nerozhodneš. Uvidíš, že vdaka tomu sa zbavíš obáv, ktoré ťa trápili a získaš uznanie i priazeň svojho okolia.

STRELEC

(23.11.-21.12.)

Úspech, na ktorý tak dlho čakáš, je už za dverami. Len bud' trpezlivý a všetko sa bude vyvíjať podľa tvojho priania. Určiteť fažkosti sa môžu vyskytnúť len vo finančných otázkach, aj to v dôsledku starého dluhu, na ktorý si zabudol. Stačí však trochu obmedziť bežné výdavky a odložiť na istý čas jednu z domáčich investícii, ktorú si plánoval.

KOZOROŽEC

(22.12.-20.1.)

Vec, na ktorej ti záleží, sa vyvinie k tvojej spokojnosti, ale pod jednou podmienkou: musíš byť lojalný voči svojím spolupracovníkom. Nemáš žiadny dôvod k nespokojnosti s novou situáciou, aj keď ťa stojí mnoho práce a času. Počkaj, kým sa všetko ujasní. Potom budeš môcť venovať viacaj času na oddych a starostlivosť o zdravie.

VODNÁR

(21.1.-18.2.)

Všetko nasvedčuje tomu, že sa pred tebou črtajú nové perspektívy, ktoré sa zdajú byť celkom reálne. Veľa závisí od toho, ako využiješ príležitosť, ktorá sa ti naskytne. Budeš všam musieť konať pohotovejšie a rýchlejšie, než si to robil doteraz. Ináč ti všetko zmizne spred nosa. Onedlho dostaneš neočakávanú správu, ktorá ti pomôže vybrať tú najsprávnejšiu cestu k cieľu.

RYBY

(19.2.-20.3.)

Už dlhší čas sa boríš s prekážkami a fažkostami, hoci si sa doma nestretol ani s náznakom tak potrebnej podpory. Nie je to však trochu aj tvoja vina? Tvoj vzťah k najbližším nie je správny. Máš pre nich málo času a vôbec uzatváraš sa pred nimi so svojimi problémami. Skús sa s nimi úprimne pozahvárať o svojich starostiah a uvidíš, že sa ich vzťah k tebe určite zmení.

BAREN

(21.3.-20.4.)

Veľa záleží od spoločnosti, ktorú si si našiel, a v ktorej sa často zdržiavaš. Ľudia totiž často posudzujú svojich blížnych podľa toho, s kym trávia voľný čas. Preto si daj pozor, aby ťa podľa toho neocenili mylne. Pouvažuj o tom, a ak bude treba, zmeň spoločnosť. Uvidíš, že tvoje okolie dôjde rýchlo k názoru, že sa aj ty meníš k lepšiemu. Stojí to za to!

BÝK

(21.4.-20.5.)

Nedávno sa ti už zdalo, že je všetko stratené a zmieril si sa s osudem. Šťastie sa však môže náhle obrátiť, treba veriť aj v takúto možnosť. Čoskoro sa stretnieš so zaujímavými ľuďmi. Aj keď nadviazať bližší kontakt s nimi nebude ľahké, môže to priniesť veľa dobrého. Priatelia pozorne a so záujmom sledujú tvoje počinanie. Vedz, že sa na nich môžeš vždy spoľahnúť.

BLÍŽENCI

(21.5.-21.6.)

Tento mesiac sa začal istými problémami a neistotou. Musíš sa konečne pre niečo rozhodnúť, strach nie je vždy dobrým radcom. Nezveličuj svoje starosti a obavy, lebo môže sa stať, že sám uveríš, že sú neprekonateľné. Neočakávaná cesta ti onedlho zlepší náladu a pridá aj trochu sebavedomia. Pre teba je teraz najdôležitejšia trpezlivosť a vytrvalosť. Ostatné sa samo vyrieši.

RAK

(22.6.-22.7.)

Pre raky to bude mesiac sklamámaní a drobných starostí. Všimneš si zároveň, že aj tvoj vzťah k okoliu začína vzbudzovať nepriazeň a mrzutosť. Medzi najbližšími sa však stretneš so srdečnosťou, ktorá ťa veľmi poteší a rozjasní výhľad do budúcnosti. Neber si tak hlboko k srdcu konanie niektorých ľudí, ktorých ti osud postavil do cesty. Nezabúdaj, že mûdrejší vždy ustúpi.

ĽEV

(23.7.-23.8.)

Celkom zbytočne váhaš medzi dvoma možnosťami. Musíš byť vytrvalý a neústupčivý. Keď nájdeš dvere zavreté, hľadaj iný vchod. Získaš informácie určené len pre teba. Neber ich na ľahkú váhu, snaž sa zmobilizovať všetky sily, aby si bol včas pripravený energicky konať. Tvoje postavenie je sice výnimočné, ale nemusí to trvať večne. Pouvažuj, čo sa stane, keby sa situácia zmenila.

PANNÁ

(24.8.-23.9.)

Dlhé uvažovanie o prijatých zásadách nemá väčší zmysel, ak sám nemáš iný, výhodnejší návrh. Tvoji odporecovia prežívajú fažké obdobie, preto máš možnosť sám zmeniť situáciu. Musíš však mať vypracovaný dobrý, konkrétny plán. Tým zároveň ukážeš, že sám veľa dokážeš a že záviš i ţiarlivosť sú ti jednoducho cudzie. (jš)

NÁS TEST

Cítite sa osamelý?

1. Vyhľadávate často spoločenské posedenia?

- a/ Áno, aj často, aj rád - 8; b/ Nie, nie je v tom nič zaujímavé - 3; c/ Nie, lebo sa tam cítim trápne - 1; d/ V spoločnosti je vždy veselo - 6.

2. Prežívate dlhodobo a hlboko ocenenie vašej práce?

- a/ Je to zvlášť príjemné, ak si to všíma okolie - 8; b/ Trápim sa, že mi to bude niekto závidieť - 1; c/ Ocenenie je naozaj príjemné - 6; d/ Aj uznanie može byť niekedy nepríjemné - 2.

3. Máte rád časté zmeny?

- a/ Zmenu spravidla uvítam - 6; b/ Každá mi prináša len trápenie - 1; c/ Zmene sa radšej vyhýbam - 3; d/ O zmenu sa všemožne snažím - 10.

4. Cítite sa často stiesnené, aj keď ste medzi ľuďmi?

- a/ Veľmi často - 1; b/ Pocit stiesnenosti nepoznám - 6; c/ Áno, často sa cítim sám - 3; d/ Všade sa cítim a správam uvoľnenie - 10.

5. Potrebujete často povzbudenie?

- a/ Nie, som plný elánu - 7; b/ Áno, ale to sa takmer nikomu nedarí - 1; c/ Vôbec nie, na povzbudzovanie som tu ja - 9; d/ Vítam úprimné povzbudenie - 4.

6. Získavate si ľahko priateľov?

- a/ Mám veľa dobrých priateľov - 8; b/ Mám pocit, že sa mi vyhýbajú - 1; c/ Asi som všade obľúbený - 10; d/ Tužím ich mať aspoň niekolko - 4.

7. Deprimuje vás často vlastný neúspech?

- a/ Nikdy ma zvlášť netrápi - 6; b/ Hrozím sa neúspechu - 1; c/ Každý ma trochu deprimuje - 2; d/ Mňa nemôže nič deprimovať - 9.

8. Ste rád stredobodom pozornosti?

- Mysela som si, že ma chceš zobrať do opery, keď si telefonoval, aby som sa obliekla na „istú príležitosť“!

U chirurga:

- Sestra, čo máme dnes?
- Dva ľahké prípady - autonehodu a pracovný úraz a jeden ľahký prípad - manžela, ktorý odmietol umývať riad.

* * *

- Tak veľa som čítal o škodlivosti alkoholu a fajčenia, že som sa rozhodol s tým okamžite prestať.

- S čím? S fajčením alebo s pitím?

- S čítaním!

* * *

Na nočnej ulici vo Washingtone prepadne zlodej dobre vyzerajúceho muža:

- Dajte mi vaše peniaze!

- Čo si to dovoľujete?! Ja som kongresman Spojených štátov!

- Tak v tom prípade mi dajte moje peniaze!

* * *

- Celé dva mesiace sa nemôže rozhodnúť, aké auto kúpiť! A mňa si požiadal o ruku na tretí deň po našom zoznámení!

- Pochop, Elenka, kúpa auta je vážna vec!

* * *

- Čo je to za netaktnosť? Hovorím vám, že moja manželka čaká diéta a vy sa pýtate, od koho??!

- Prepáčte, prosím, ale myslím som si, že vy to viete!

* * *

Humor zo školských zošitov:

- Vietor je vzduch, ktorý behá hore-dole.

- Máme lesy ohličnaté, listnaté a vyrúbané, ktoré musíme chrániť.

- Dunaj pretína Bratislavu na dva kusy.

- Najväčší svetadiel je glóbus.

- Strom sa skladá z koreňa, kmeňa a koruny. Koruna sa skladá z desathalierníkov...

* * *

Vnučka píše z internátu domov:

- Mám sa tu veľmi dobre, pilne sa učím, raz za deň si zájdem aj na prechádzku a večery mi kráti ping-pong.

Stará mama jej odpísala:

- Všetko by bolo v poriadku, len tie schôdzky s tým Číňanom sa mi nepáčia.

MENO VEŠTÍ

EUGÉNIA - meno pyšné, vladárske, dômyselné, solídne a trochu nešťastné.

Toto atavistické meno sa spája s historickými postavami viacerých kráľovien, cisárovien a princezien. Tým ľahšie možno vysvetliť povahu a osobnosť žien majúcich toto meno. Eugénia je spravidla pomerne nízka buď strednej postavy, blondína a niekedy tmavšia plavovláská, s veľkými modrými alebo sivými očami, výdatnejším nosom a úzkymi perami. Pochádza obvykle z viacčlenej rodiny a často máva macochu. Jej otec je vždy veľmi čestný, poctivý a solídny človek.

Eugénie mávajú sklon k príberanju na váhe. Najčastejšie majú cholerickú povahu, preto rýchlo vzbílknu a len pomaly sa ukľudňujú. Dá sa povedať, že skoro každá Eugénia má zdravú, broskyňovú pleť a spravidla silnejšie nohy. Veľmi zdarná, svedomitá, pracovitá, pohotová, sebavedomá, dômyselná, veliteľská, výbušná a veľmi výrečná. Neznáša inú mienku, len vlastnú, ktorú sa snaží presadiť za každú cenu. Je znamenitá organizátorka a výborná gazdiná, solídna a svedomitá pracovníčka, ale aj tvrdá a bezohľadná nadriadená. Je absolútnej materialistka, zhromažduje všetko, dokonca aj bezcenné čačky, len aby všetkého mala veľa. Veľmi sa stará o svoj zovnajšok.

Vydáva sa najčastejšie za muža, ktorý je o niekoľko rokov mladší. Je to vydaj zdanivo z lásky, ale od začiatku si s manželom nerozumie, možno aj preto, že ona je realistka, kým on skôr romantik, ona šetrná, on trochu ľahkomyselník. Napriek tomu k svojmu mužovi veľmi lipne a nevzdáva sa ho. Máva obyčajne dve deti, syna a dcéru, ktoré vychováva sice dobre, ale tvrdo, a nezriedka ich štve proti otcovovi. V zamestnaní ju nemajú príliš radi, najmä pre jej panovačnosť a prílišnú tvrdosť, ba aj preto, že vyvoláva stále nové a nové konflikty.

Dosť často chorľavie na srdce, niekedy trpí na reumatizmus, ba aj rakovinu. Všeobecne možno povedať, že Eugénia je v rovnakej miere ušľachtilá, ako aj zlá. Nemá veľa priateľov, často sa cíti osamelá a nešťastná. Napriek občasným nemociam dožívá sa pomerne vysokého veku. (jš)

S N Á R

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Lokomotíva - musíš hľadať šťastie.

Lós si kúpiť - strata, smola; nájsť ho - výhra.

Lov - zisk, príjem.

Ludia, vidieť ich prichádzať k sebe - zlomyselné klebety; oblečení v čiernom - zlé správy; veľké množstvo ich vidieť - nešťastie.

Ludová kuchyňa - práca sa ti nevyplatí.

Lupič, byť ním - dostaneš sa do rozporov s predstavenými; vidieť ho - niekto ťa podvedie.

Lyže - postup v zamestnaní.

Magnet - budeš sa komusi páčiť.

Maják - dobré výhľadky do budúcnosti.

Majetok mať - očakávaj stratu.

Majstrom byť - milujúcim spojenie, iným nevôľa.

Makaróny jest - hojnoscť v dome.

Maliarom byť - miluje krásu; vidieť ho - budeš mať veľké šťastie.

Maľovať sa nechať - šťastie v láske.

Márnica - pre zamilovaných skorá rozlúčka.

Mary vidieť - dedičstvo; na nich ležať - príjemná zmena; zakryté vidieť - smrť.

Maska, nosiť ju - klameš svojho piateľa; vidieť ju - niekto ťa oklame a podvedie.

Mastičkára vidieť - vyhneš sa nebezpečenstvu; byť ním ošetrovaný - hlúposti prinesie škodu.

Mäso psom hádzať - niekto k tebe pristupuje prezieravo; kupovať - nájdeš pomoc u piateľa; údené - utripiš škodu na dobytku. (jš)

a/ Áno, a nemusím sa o to ani snažiť - 8; b/ Necítil by som sa dobre - 3; c/ Teší ma byť na výslní - 6; d/ Netrúfam sa na to ani pomysliet - 1.

HODNOTENIE

8-18 bodov: Pokúste sa cieľavedome prekonávať pocit osamelosti. Prvým krokom môže byť postupne stále častejšia diskusia s najbližšími. Postupne dokážete primerane komunikovať aj s inými ľuďmi a potreba prekonávať osamelosť bude slabnúť.

19-31 bodov: Hoci vám to je často nemilé, nevzdávajte sa. Snažte sa pokojne zviditeľňovať vlastnou usilovnosťou, to bude začiatok úspechu. Osamelosťou sa nezaoberajte ani v myšlienkach.

32-60 bodov: Vážte si to, že nemusíte prekonávať osamelosť.

61-72 bodov: Pouvažujte o tom, či výhodu, ktorú vám dáva vaša prirozená družnosť, viac využívate alebo zneužívate. Ak budete ponáhať prekonávať osamelosť iným, stanete sa aj inou osobnosťou. (jš)

NARODENINY KÁČERA DONALDA. Oficiálne narodeniny mal v júni roku 1934. Naivný smoliar v námorníckom oblečení sa za uplynulých 65 rokov stal najpopulárnejšou kačkou sveta. Milióny mladých i starších divákov dodnes sledujú jeho príhody v kinách, televízii i komiksoch. Pripomeňme, že káčer Donald vznikol ako protiklad smejlej a odvážnej

myšky Miki. Málokto však vie, že Donald získal aj Oscara, a to už v roku 1943! Na snímke: Káčer Donald.

MUHAMMAD ALI SA VRACIA! Najslávnejší pästiar v dejinách Muhammad Ali (57), ktorý už roky trpí na Parkinsonovu chorobu, zarába v poslednom čase obrovské sumy. Najväčšie zisky mu prináša vystupovanie v reklamách a reštaurácia, ktorú si otvoril v Las Vegas. Jeho sláva rastie. Nedávno začali nakrúcať film o jeho živote, vzniká tiež jeho mú-

zeum a slávna americká univerzita Columbia mu nedávno dokonca udelila titul doktora práv. Nuž, asi pravdu majú tí, ktorí tvrdia, že život sa začína až po päťdesiatke! Na snímke: Muhammad Ali.

NEALKOHOLOVÝ BÁL. Populárny americký gitarista a spevák Eric Clapton sa rozhodol zorganizať na privítanie roku 2000 veľký silvestrovský bál pre niekoľko tisíc osôb, na ktorom sa nebude nič piť - dokonca ani tradičné šampanské! Umelec už poslal pozvánky svojim priateľom, hviezdam showbiznesu, ktorí v minulosti neraz preháňali s

pitím alkoholu a teraz sú abstinenci, pozvaní sú tiež Claptonovi obdivovatelia, rozhodní protivníci alkoholizmu, ako aj všetci tí, ktorí majú chuť privítať nové tisícročie v úplnej triezvosti. Spevák, ktorý patrí k najbohatším rockovým hudobníkom sveta, chce svoje podujatie sfinancovať v značnej časti sám. Poznamenajme, že Clapton, v minulosti pokladaný za jedného z najväčších alkoholikov medzi americkými hudobníkmi, po úspešnom protialkoholickom liečení vôbec nepije. Na snímke: Eric Clapton.

SUPERMAN BUDE ZNOVU CHODIŤ! Americký herc Christopher Reeve (46), bývalý filmový „Superman,” bude znova chodiť! Pripomeňme, že keď pred štyrmi rokmi nešťastne spadol z koňa, zostal skoro úplne paralizovaný a lekári mu nedávali žiadne šance na to, že vôbec niekedy vstane z invalidného vozíka. A predsa... Experimenty v univerzitnej klinike v Ka-

lifornii už priniesli prvé výsledky. Herec, ktorý je zavesený na špeciálnych pásoch, začína hýbať nohami. Lekári teraz dúfajú, že „Superman” kedysi vstane z vozíka. Na snímke: Christopher Reeve.

RELATIVITA ČASU. Štatistici zrátili, koľko času počas života strávime priemerne pri rozličných činnostach. Tu sú niektoré ich výpočty: spánok - 22 rokov; práca - 17 rokov; prechádzky - 10 rokov; starostlivosť o telo

(ženy) - 1,5 roka; starostlivosť o telo (muži) - 1 rok; pred zrkadlom (ženy) - 1 rok; pred zrkadlom (muži) - 6 mesiacov; čakanie v kolóne áut - 6 mesiacov; šport - 6 mesiacov; sex - 6 mesiacov; bozkávanie - 3 mesiace; hladkanie - 3 mesiace; čistenie zubov - 3 mesiace; pohľad na hodinky - 3 mesiace; nanášanie rúžu - 11 dní; obúvanie topánok - 4 dni.

ZA JEDNU SEKUNDU. Mnohých iste prekvapia údaje o tom, čo sa stane na svete v tak krátkom časovom rozpätí:

- * Zničí sa 2 000 metrov štvorcových lesa.
- * Narodia sa traja ľudia.
- * Lietadlo Concorde preletí 611 metrov.
- * Paul McCartney zarobí deväťdesať korún.
- * Najrýchlejší muž na svete prebehne desať metrov.
- * Fajčiaři si zapália 12 600 značkových cigaret.
- * Vyrobí sa štyri a pol auta.
- * Predajú sa dve bábiky Barbie.
- * Majetok brunejského sultána vzrástie o 3 990 korún...

SUPERMOZOG. Mníchovčan Dr. Günther Karsten (36), diplomovaný chemik, je schopný zapamätať si poradie 364 kariet a 338-miestne číslo. Už pätnásť rokov je členom elitného spolku Mensa, ktorý združuje ľudí s IQ nad 130. Podľa neho však dobrá pamäť nesúvisí veľmi s inteligenciou, je skôr výsledkom pravidelného tréningu. On si vraj cvičil pamäť tri mesiace každý deň pätnásť minút, aby bol schopný takéhoto výkonu.

Doktor Karsten vratí, že dobrá pamäť a nadpriemerná inteligencia ešte nemusia robiť život ľahším. On sám má málo priateľov, s ktorými si môže „hlbokomyselne” podebatovať, a z vlastnej skúsenosti vie, že ani priveľa rozmýšľania nerobí ľloveka šťastnejším... Na snímke: Dr. Günther Karsten.

FESTIVAL VO VATIKÁNE. Pápež Ján Pavol II. pripravuje na december roku 2000 filmový festival tisícročia, na ktorom sa premietnu najúspešnejšie filmy tohto storočia. Filmový censor Svätej stolice monsignore John P. Foley vybral desať filmov, ktoré majú podľa názoru Vatikánu vysokú umeleckú úroveň. Medzi vybratými snímkami je napríklad Schindlerov zoznam, Rím, otvorené mesto, Zlodeji bicyklov... (pk)

Všeobecný pohľad na účastníkov Sviatosti krstu

Začiatok slávostného obradu

Peter Marek asi očakáva, že sa otvorí nebo

Nuž, tátu svieca je poriadne tăžká

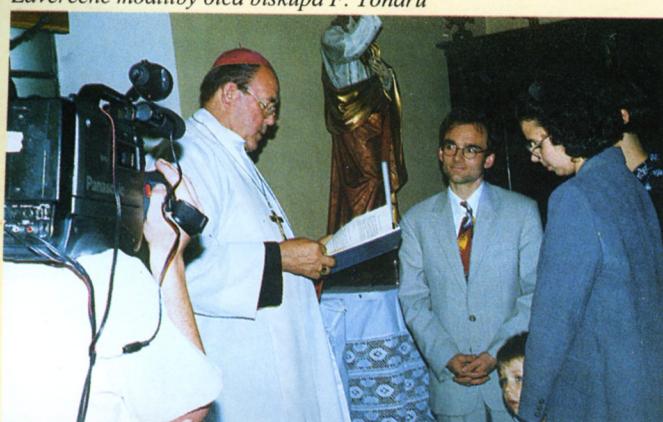
KRST MALÉHO SLOVÁKA

FOTO: M. BUJAK A L. Š. KORAL

Pomazanie svätým olejom

Záverečné modlitby otca biskupa F. Tondru

Neboj sa Peťko, to je len niekoľko kvapiek vody...

Posedenie U troch apoštolov v Levoči

Letný záber z Čiernej Hory s panorámou zasnežených slovenských Tatier. Foto: J. Bryja

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciagwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciagwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Świata – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999 ...	20,00 zł
<i>Slovakistika v Poľsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27
NIP: 676-01-12-788
nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100